

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Η καταστροφή της Νάουσας
στο αλβανικό δημοτικό τραγούδι

Διαφήμιση
και γυναίκα

Αντιστίξεις

Η ιστορία του πολεοδομικού ιστού της Νάουσας

Ευδεμίδα - Ψύλλα - Τροφοπενία ασβεστίου

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορείτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον

τῶν συνδρομητῶν τῆς

Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς

τοῦ ἐτους 1985

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ-ΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Νέα διεύθυνση Βασιλέως Κων)ντίνου 40, κάθε Δευτέρα Τρίτη Πέμπτη 6-9 ἀπόγευμα.

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΕΤΟΣ Θ'. Τόμος Δ'. Τεύχος 30.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Οδυσσεας Ντινόπουλος, Ελένη Μήτσιαλα
Λευκή Σαμαρά, Χρήστος Μουχάγιερ, Αλ. Οικονόμου

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Βασ. Κωνσταντίνου 44

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γιάννης Καρατσιώλης, Γεωπόνος 60.331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

«Ορέστης και Ερινύες» του Νικ. Μπλιότκα

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ — ΕΚΤΥΠΩΣΗ

«Τυπογραφία» Αντώνη Μαυρογέννη
Αντωνίου Καμάρα 3 — τηλ. 260.140 & 226.924
Θεσσαλονίκη

Αγαπητέ φίλε

Είμαστε και πάλι κοντά σας... Αυτή την φορά έχο-
με πολλά νέα να σας πούμε. Σας παρουσιάζουμε το πε-
ριοδικό μας, με ύλη ανανεωμένη και πλούσια και όπως
το είχαμε υποσχεθεί με ορισμένες καινοτομίες και αλ-
λαγές στη μορφή και το περιεχόμενο της ύλης για να
γίνει η «Νιάουστα» πιο «ζωντανή». Ας τις αναφέρουμε.
Από σήμερα καθιερώνονται ειδικές σελίδες οι «αντιτί-
ξεις». Στις σελίδες αυτές η συντακτική Επιτροπή θα σχο-
λιάζει την επικαιρότητα. Θα διατυπώνει ελεύθερα και
ανεπηρέαστα τις σκέψεις της για ορισμένα καυτά θέματα
και προβλήματα που ενδιαφέρουν τον ακεπτόμενο άνθρω-
πο. Η συντακτική επιτροπή πιστεύει ότι με τον τρόπο αυ-
τό θα βοηθήσει σημαντικά στην επίλυση των διαφόρων
προβλημάτων που απασχολούν την πόλη μας.

Για τους νέους εγκαινιάζουμε μόνιμες σελίδες. Έ-
ται δίδεται η ευκαιρία στους ταλαντούχους νέους να δο-
κιμάσουν τις πνευματικές τους ικανότητες.

Επίσης καθιερώνεται ειδική σελίδα «η πολιτιστική
ατζέντα» όπου μόνιμος συνεργάτης του περιοδικού θα
καταγράφει κατά χρονολογική σειράν τις κυριότερες πο-
λιτιστικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στην πόλη
μας.

Η Νιάουστα προσθέτει στο ενεργητικό της μία ακό-
μα δημοσιογραφική επιτυχία. Σήμερα παρουσιάζουμε ένα
αξιόλογο ιστορικό ντοκουμέντο που αφορά τον χαλασμό
της Νάουσας το 1822, που βλέπει για πρώτη φορά το
φως της δημοσιότητας. Πρόκειται για το αλβανικό δημο-
τικό τραγούδι που φέρει τον τίτλο «Όταν χαλάστηκε η
καμήνη η Νιάουστα».

Δημοσιεύουμε επίσης μία αξιόλογη ερευνητική ερ-
γασία που αφορά την εξέλιξη και την διαμόρφωση της
Νάουσας από αρχιτεκτονικής πλευράς, από την μέρα της
καταστροφής (1822) ως σήμερα. Έτσι πληροφορούμεθα,
τί απόμεινε και τί σώζεται στις μέρες μας, από την λαϊ-
κή μακεδονική αρχιτεκτονική στην πόλη μας.

Αυτά, για σήμερα. Θα τα πούμε μετά τρεις μήνες.

H

Συντακτική Επιτροπή

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά — Επικαιρότητες

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Αντιτιτίξεις	4
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΣΤ. Η καταστροφή της Νάουσας στο Αλβανικό δημοτικό τραγούδι	7
ΣΠΑΡΤΗ ΝΙΚ. Τα ιονάφκια	12
ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ Ν., ΝΟΜΙΚΟΥ ΜΙΧ., ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΑΛ. Μορφολογία του αστικού ιστού και εικόνα της πόλης	22

Παιδαγωγικά — Κοινωνικά — Λογοτεχνικά

ΤΖΙΩΝΑ ΙΩΑΝ. Η λειτουργία της ποινής ως εκπαιδευ- τικό μέσο	15
ΧΙΟΝΙΔΗ Γ. Πνευματικοί προβληματισμοί και δημιουρ- γοί της Ημαθίας	18
ΞΗΡΟΥΡΗ ΙΩΑΝ. Μήπως χάσαμε το νόημα του έ- ρωτα;	19
ΞΟΥΛΙΔΗ ΔΗΜ. Διαφήμιση και γυναίκα	26
ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ ΑΛΕΞ. Πάσχα Ρωμέικο	30

Γεωργικά — Δενδροκομικά

ΧΑΤΖΗΧΑΡΙΣΗ ΙΩΑΝ. Προδιαγραφές κερασιών και βυσσινιών στην Ε.Ο.Κ.	33
ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ ΑΝΤΥ Η ευδεμίδα της αμπέλου και η καταπολέμησή της	35
ΤΣΙΠΟΥΡΙΔΗ ΚΩΝ. Μεταχείριση του εδάφους σε ρο- δακινεύονα	36
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔΥΣ. Γεωργικά φάρμακα που κυ- κλοφορούν στην Αγορά.	37
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔΥΣ. Το ασβέστιο, τροφονεσίες α- σβεστίου — Καταπολέμηση ψύλλας —	38

Διάφορα

ΞΟΥΛΙΔΗ ΔΗΜ. Πολιτιστική ατζέντα	42
----------------------------------	----

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	δρχ. 600
Δήμοι, Κοινότητες, Συν)σμοί	δρχ. 1.500
Εξωτερικού δολάρια	20

Ανοίγουμε με το τεύχος αυτό τη νέα αυτή στήλη με σχόλια πάνω στην πολιτιστική κυρίως επικαιρότητα. Επιδιώξή μας είναι να σχολιάζουμε, από τη θέση αυτή, τα διάφορα, μικρά ή μεγάλα, επίκαιρα πολιτιστικά γεγονότα σε τυπικό, κυρίως, αλλά και σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο, στο βαθμό που νο-

μίζουμε ότι θα έχουν κάποιο ενδιαφέρον για τους αναγνώστες μας. Πιστεύουμε ότι με τον τρόπο αυτό το περιοδικό μας θα συμβάλει περισσότερο, μέσα από ειλικρινή και καλόπιστη κριτική, στο ανέγερμα του πολιτιστικού μας επιπέδου.

Η συντακτική επιτροπή.

Συνεδριακά I

Έγινε στη Βέροια το Σάββατο 26.1 και την Κυριακή 27.1.85 το Α' Πολιτιστικό Συνέδριο του Νομού Ημαθίας, στο οποίο μάλιστα δόθηκε αρκετή δημοσιότητα.

Βασικός άξονας του Συνεδρίου υπήρξαν τέσσερις εισηγήσεις, εντελώς γενικού περιεχομένου (Πολιτισμός και Πολιτιστικό Κίνημα, Πολιτιστικό Κίνημα και Νεολαία, Πολιτιστικό Κίνημα και Τοπική Αυτοδιοίκηση και Πολιτιστική πραγματικότητα και Προοπτικές Ν. Ημαθίας), με εισηγητές αντίστοιχα τους Μ. Δωρή, έναν Εκπρόσωπο του Υφυπ. Νέας Γενιάς, το Δήμαρχο Βέροιας και το Νομάρχη Ημαθίας.

Θα περίμενε κανείς ότι ένα Πολιτιστικό Συνέδριο, με περιορισμένο μάλιστα επίπεδο αναφοράς (Νομός), θα αποτελούσε σημαντικό σταθμό προβληματισμού πάνω σε φλέγοντα προβλήματα Πολιτισμού του τόπου, πεδίο ανταλλαγών πολύτιμων πληροφοριών «πολιτιστικών δράσεων» και εμπειριών, χώρο αλληλογνωριμίας των πολιτιστικών φορέων και,

γιατί όχι, αφορμή κριτικής σε «καλώς ή κακώς κείμενα», πρόσωπα και πράγματα, που παίζουν σήμερα σημαντικό ή λιγότερο σημαντικό ρόλο στο πολιτιστικό γίγνεσθαι του νομού.

Όπως όμως φαίνεται και από τους περισσότερους τίτλους των βασικών εισηγήσεων, αλλά και από το ίδιο τους το περιεχόμενο, οι εργασίες του συνεδρίου κινήθηκαν σε νεφελώδεις θεωρητικές «αναλύσεις» — όχι πάντα εύστοχες — και μόλις άγγιξαν επιδερμικά, και μετά από πίεση των εμπλών συμμετεχόντων, τα καυτά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τόπος στον τομέα του πολιτισμού.

Πιστεύουμε ότι αυτή η «θεωρητικοποίηση» δεν έγινε ηθελημένα αλλ' ότι οφείλεται σε απειρία της οργανωτικής επιτροπής.

Ίσως το Β' Πολιτιστικό Συνέδριο του νομού (πότε άραγε θα γίνει;) να μπορέσει να αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά το τεράστιο αυτό θέμα.

Α. Ο.

Συνεδριακά II

Ζούμε στην εποχή των συνεδρίων. Τα συνέδρια έχουν γίνει της μόδας. Στο θέμα αυτό η χώρα μας κατέχει τα πρωτεία. Κάθε πολιτιστικός και επιστημονικός φορέας φιλοδοξεί να οργανώσει κάποιο συνέδριο. Είναι ένα όνειρο. Οργανώνεται το συνέδριο για το συνέδριο. Ένα συνέδριο για ν' ακουσθούμε, να γράψουν οι εφημερίδες και να μας δείξει η τηλεόραση. Μία αυτοπροβολή και τίποτε άλλο. Περισσότερος ντόρος και λιγότερη ουσία. «Ουκ εν τω πολλώ το εύ».

Τι προσφέρει ένα τέτοιου είδους συνέδριο; Ελάχιστα. Σχεδόν τίποτε. Αν δεν έχουν εξασφαλισθεί οι προϋποθέσεις για την επιτυχία ενός συνεδρίου καλύτερα να μη πραγματοποιείται. Δεν υπάρχει λόγος να βιαζόμαστε. Ένα συνέδριο έχει ένα σκοπό και μία αποστολή. Το συνέδριο καλείται να δια φωτίσει ένα πρόβλημα ή κάποιο θέμα, τοπικό ή γενικό, εξειδικευμένο ή όχι. Το συνέδριο καλείται να ερευνήσει το πρόβλημα σ' όλες τις πτυχές του για να μπορέσει στη συνέχεια αντιμετωπίζοντάς το «σωστά» να προτείνει τις δυνατές ή πιθανές λύσεις του προβλήματος. Ένα τέτοιο συνέδριο και χρήσιμο και ωφέλιμο είναι.

Ένα συνέδριο, άξιο του ονόματός του, είναι μία σοβαρή υπόθεση. Δεν είναι μία συνηθισμένη εκδήλωση, ούτε ετήσιος αποκριτικός χορός ενός συλλόγου, ούτε ετήσια χοροεσπερίδα ενός χωρι-
τείου.

Ο. Ν.

Λόγος περί θεάτρου

Από κατακλυσμό θεατρικών παραστάσεων στην πόλη μας μπορεί να χαρακτηριστεί ο φετινός χειμώνας. Τόσο το επαγγελματικό όσο και το ερασιτεχνικό θέατρο κάλυψαν αρκετές μέρες με την παρουσία τους. Και η μεν πλευρά των ερασιτεχνών, με το πάθος που συνήθως την διακρίνει, έδωσε δουλειές σημαντικές, τόσο από άποψη περιεχομένου όσο και ερμηνείας. Από την άλλη μεριά, οι «επαγγελματίες» του ελεύθερου θεάτρου, με παραστάσεις μπουλουκιού, απέδειξαν άλλη μία φορά ότι θεωρούν το κοινό της επαρχίας Β' κατηγορίας.

Το λυπηρό στην περίπτωση αυ

τή είναι ότι η ανταπόκριση του κόσμου υπήρξε αντίστροφη. Λιγότεροι και σχεδόν με το 10% οι θεατές στις ερασιτεχνικές παραστάσεις ποιότητας, «πατείς μέ πατώ σε» στις άλλες. Δεν έχει, άραγε, γίνει ακόμη αντιληπτό ότι οι διάφοροι «τηλεοπτικοί αστέρες», που συνήθως ηγούνται τέτοιων θιάσων, προσπαθούν, και μόνο αυτό, με τα εργατικά εισιτήρια της επαρχίας να καλύψουν τα κενά καθίσματα της Αθήνας, μιά που εκεί τέτοια «έργα» δεν έχουν καθόλου ελπίδες επιτυχίας;

Α. Ο.

Να εξηγούμαστε...

Η Νάουσα θεωρείται πόλη με πλούσια πολιτιστική κίνηση. Κατά καιρούς επιφανείς εκπρόσωποι της Αστικής κουλτούρας (για να μην παρεξηγηθούμε διευκρινίζουμε: της κουλτούρας του Κλεινού 'Αστεως), όταν επισκέπτονται την πόλη μας, συνηθίζουν ν' αναφωνούν με ανυπόκριτο θαυμασμό: «Μα αυτή είναι μ'α πόλη — μοντέλο!», ενώ οι εκάστοτε ντόπιοι συνοδοί τους συνεχίζουν να τους απαριθμούν, με περισσή αυταρέσκεια, τα διάφορα πολιτιστικά αγαθά μας...

Ποιός όμως θα μιλήσει στους υψηλούς ξένους μας για την άδεια αίθουσα λ.χ. του Δημοτικού Θεάτρου σε εκδηλώσεις ποιότητας, ενώ γεμίζει ασφυκτικά όταν εκτίθενται διάφορα πολιτιστικά υποπροϊόντα, όπου περιστεύουν η φτήνια, η προχειρότητα, η αμάθεια, η έπαρση της άγνοιας, ο ρηχός και ατάλαντος λαϊκισμός, ο

δημαγωγικός λόγος, ο χυδαίος ερωτισμός;

Ποός θα τους πει για τις άδειες βιβλιοθήκες μας, την έλλειψη αξιόλογου αναγνωστικού κοινού, τις σκληρές ώρες της νεολαίας που σπάει την ανία της με το ποτήρι στο χέρι, ακούγοντας μέσα στην PUB τον BOY GEORGE, τον οποιοδήποτε «BOY»;

Ποιός θα τους ενημερώσει για την ενδημική μοναξιά των δημιουργών, για την παγερή αδιαφορία, τη λειψωρία ή και την εχθρότητα που συναντούν στο έργο τους;

Να εξηγούμαστε: δεν γκρινιάζουμε. Απλώς καταθέτουμε τη μαρτυρία μας. Έτσι, για να μη λέμε ότι είμαστε διαφορετικοί. «Όπου κι αν ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει» έλεγε ο Ποιητής. Λέτε να είχε άδικο;

Χ. Μ.

Το χρέος μας

Πρέπει να το συνειδητοποιήσουμε: Πόλη που δε σέβεται την ιστορία της είναι νεκρή πόλη. Ας μη μας ξεγελάνε οι χοροί και τα νταούλια. Ένας τρόπος για να δείξουμε το σεβασμό μας είναι να την καταγράψουμε, να τη σχολιάσουμε και, τέλος, να τη διδάξουμε. Τα δύο πρώτα είναι δουλειά των επιστημόνων (ή των ερευνητών που σέβονται την επιστήμη), το τρίτο των δασκάλων.

Χρόνια τώρα αυτό το περιοδικό αγωνίζεται, μονάχο και αβοήθητο, να φωτίσει την ιστορία του τόπου. Οι συνεργάτες του ξέρουν καλά πόσα εμπόδια συνάντησαν, στην προσπάθειά τους να βγάλουν στο φως άγνωστα ντοκουμέντα, τι πεισματικές αρνήσεις και φτηνούς μικροϋπολογισμούς...

Από τούτη τη στήλη κάνουμε έκκληση: α) Στους ιδιώτες: να εμπιστευτούν στο περιοδικό ή το Δήμο ότι ιστορικό υλικό έχουν στην κατοχή τους (απομνημονεύματα, έγγραφα, πρακτικά, φωτογραφίες κ.λπ.). β) Στο Δήμο της Νάουσας: να συστήσει μια επιτροπή για τη σωστή καταγραφή, μελέτη και ανάδειξη αυτού του υλικού.

Μόνο έτσι, πιστεύουμε, θα πάψουμε να ζούμε στο σκοτάδι της αυτάρεσκης άγνοιάς μας και θα δώσουμε ένα έμπρακτο σημάδι της αγάπης μας γι' αυτό τον τόπο.

Χ. Μ.

Ας τους αφήσουν ήσυχους

Οι δημιουργοί (οι όποιοι δημιουργοί) χωρίζονται σε δυο κατηγορίες: σε εκείνους που δουλεύουν για να επιδεικνύονται και σε εκείνους που δουλεύουν αθόρυβα, έτσι γιατί τους αρέσει να προσφέρουν κάτι από μεράκι.

Και στις δυο κατηγορίες υπάρχουν ταλαντούχοι αλλά και ατάλαντοι. Συνήθως στον τόπο μας αποδεικνύεται ότι ο μόνος κριτής του έργου που προσφέρουν και «οι μεν» και «οι δε» είναι ο χρόνος.

Οι δημιουργοί της πρώτης κατηγορίας διαθέτουν ένα μεγάλο πλεονέκτημα: γνωρίζουν άριστα τις δημόσιες σχέσεις, ανοίγουν εύκολα τις διάφορες πόρτες και, το κυριότερο, περιστοιχίζονται από παρέες (άλλη πληγή του χώρου) που είναι εύκολες στο «λιβάνισμα» και τη διαφήμιση. Αντίθετα, οι δεύτεροι προτιμούν τη σιωπή, δε διαθέτουν ισχυρές γνωριμιές ούτε «κύκλο θαυμαστών». Αν μάλιστα προσπαθούν να υπηρετήσουν το έργο τους με συνέ-

πεια και χωρίς εύκολους συμβιβασμούς, τότε γίνονται αντιπαθείς, χαρακτηρίζονται «δύσκολοι», «εγωκεντρικοί» κι ένας Θεός ξέρει τί άλλο.

Η κατάληξη είναι γνωστή. Πολλοί, αηδιασμένοι από την κρυφή ή φανερή εκθρόνηση του χώρου, τα παρατούν και απεύρονται. Άλλοι πάλι συμβιβάζονται, προσφέροντας «γην και ύδωρ», ενώ ελάχιστοι εξακολουθούν να δουλεύουν με πείσμα, διακινδυνεύοντας έτσι την τρομακτική προσωπική φθορά που συνεπάγεται μια τέτοια στάση.

Γιατί τα γράφουμε αυτά; Απλούστατα, επειδή πληθαίνουν τα κρούσματα παρεμπόδισης του δημιουργικού έργου από άτομα εμπαθή και πικρόχολα. Με τη στάση τους όμως αυτή μόνο κακό κάνουν στον τόπο. Ας αφήσουν, λοιπόν, τους δημιουργούς ήσυχους. Στο κάτω κάτω της γραφής δεν τους έφταιξαν σε τίποτα...

Χ. Μ.

Λίπανση - οπωρώνες - Εργαστήριο Φυλλοδιαγνωστικής

Ο Νομός Ημαθίας από δεντροκομικής πλευράς, κατέχει την πρώτη θέση στην χώρα μας. Εδώ τριγύρω και στη γειτονιά μας παράγονται τα περισσότερα φρούτα, (ροδάκινα, μήλα, αχλάδια και κεράσια). Το τρίγωνο Βέροια — Νάουσα — Σκύδρα είναι η Καλλιφόρνια της Ελλάδας. Στο σημερινό σημείο θα θέλαμε όμως ν' ασχοληθούμε κυρίως με την ποότητα των φρούτων και όχι με την ποσότητα.

Η ποότητα των καρπών εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Βασικά όμως από την ποικιλία

και την «σωστή θρέψη» των δέντρων. Η σωστή όμως θρέψη των δέντρων εξαρτάται πάλι από τις πληροφορίες που έχουμε για το έδαφος που εγκατεστάθηκε ή πρόκειται να εγκατασταθεί ο οπωρώνας. Τις πληροφορίες αυτές ποιος θα μας τις δώσει; Ασφαλώς κάποιος εξειδικευμένο, για τον σκοπό αυτό, εργαστήριο. Σήμερα οι παραγωγοί της χώρας, δεντροκαλλιεργητές και μή, εξυπηρετούνται από τα εργαστήρια που βρίσκονται στη Θεσσαλονίκη Αθήνα και Χανιά.

Η λίπανση ούτε εύκολη, ούτε

απλή είναι. Και στο σημείο αυτό τίθενται μερικά ερωτήματα. Η ποσότητα των φρούτων που παράγεται στην περιοχή μας συμβαδίζει με την ποιότητα; Ασφαλώς όχι. Τα δέντρα σε γενικές γραμμές δέχονται τις ανάλογες και «σωστές» περιποιήσεις και λιπάνσεις; Ασφαλώς όχι. Τα αποτελέσματα της λαθεμένης αυτής τακτικής γίνονται κάθε μέρα και περισσότερο ορατά. Οι τροφοπενίες πληθαίνουν κι' ας τα δέντρα λιπαίνονται πλουσιοπάραχα. Οι μικροκαρπίες πολλαπλασιάζονται κι' ας τα λιπάσματα πέφτουν επανωτά. Οι καρποί χρονιά με χρονιά υποβαθμίζονται ποιοτικά και δεν έχουν τις προϋποθέσεις να συντηρηθούν πολύ καιρό στα ψυγεία κι' ας τα λιπάσματα πέφτουν απλόχερα και με το παραπάνω.

Τον παραγωγό τον ενδιαφέρει ένα εργαστήριο ειδικό για αναλύσεις εδάφους, καρπών φύλλων βλαστών κλπ. για την άμεση εξυπηρέτησή του. Και είναι άλλο θέμα ποιος θα είναι ο φορέας. Αν θα είναι δημόσιος, δημοτικός, συνεταιριστικός ή ιδιωτικός. Ο παραγωγός είναι διατεθειμένος να πληρώσει την εξυπηρέτησή του, αρκεί τα λεφτά του να πιάσουν τόπο.

Η περιοχή δικαιούται να έχει το αναφερόμενο εργαστήριο. Η πόρτα σωστά το δικαιούνται πριν από πολλά χρόνια. Η πρόθεσή μας δεν είναι να επισημάνουμε ευθύνες, ποιος ή ποιοι φταίξανε περισσότερο ή λιγότερο. «Ο αναμάρτητος πρώτος τον λίθον βαλέτω».

Το ερώτημα είναι όχι γιατί δεν έγινε το εργαστήριο, αλλά γιατί δεν γίνεται; Κάποιος ή κάποιοι επιτέλους να πάρουν την πρωτοβουλία. Αργήσαμε πολύ.

Ο. Ν.

Η καταστροφή της Νάουσας από τους Τούρκους το 1822 στο αλβανικό ιστορικό δημοτικό τραγούδι

Οι δυνατότητες άντλησης ιστορικών πληροφοριακών στοιχείων από ξένες πηγές που αναφέρονται στο χρονικό της καταστροφής της Νάουσας από τους Τούρκους κατά την εξέγερση της πόλης το 1822, νομίζω ότι είναι αρκετά περιορισμένες. Κι' αυτό συμβαίνει γιατί περιορισμένες είναι και οι πηγές αυτές. (1) Σαν ξένες πηγές θεωρώ και τα αρχεία των τουρκικών ιεροδικαστηρίων (ιεροδικείων) Βέροιας - Νάουσας και Θεσσαλονίκης. (2)

Αναφερόμενος στις ξένες πηγές, φυσικά, μεταξύ των άλλων έννοω και το ξένο ιστορικό δημοτικό τραγούδι.

Είναι ιστορικά ξεακριβωμένο ότι τα έγκλήματα που διέπραξαν κι' οι καταστροφές που επέφεραν στην πόλη τα τουρκικά στρατεύματα μετά την κατάληψή της από αυτά, υπήρξαν πρωτοφανείς σε έκταση, σύλληψη και θηριωδία.

Οι άνελετες σφαγές, ο εξανδραποδισμός των κατοίκων της, οι λεηλασίες και τέλος, η ολοκληρωτική εξαφάνιση της πόλης με την παράδοσή της στην καταστροφική μανία της φωτιάς, αποτέλεσαν ένα σημαντικότατο για την εποχή εκείνη γεγονός.

Κατέληξα, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι το γεγονός αυτό, εκτός από το ελληνικό ιστορικό δημοτικό τραγούδι στο οποίο υπάρχουν σχετικές αναφορές, (3) ίσως, έχει περάσει κατά κάποιο τρόπο και στο αντίστοιχο ξένο και ειδικότερα σ' αυτό των γειτονικών βαλκανικών λαών Άλβανων, Σέρβων,

Βουλγάρων κλπ.

Το ενδιαφέρον μου για μια συστηματική έρευνα προς την κατεύθυνση αυτή στράφηκε, κύρια, προς τις αλβανικές πηγές και όχι, βέβαια, έντελως τυχαία.

Την έμπνευση μου την έδωσε ή ίδια η «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ» του Ευσταθίου Στουγιαννάκη (βασισμένη σε ανέκδοτο σχέδιο του Δ. Πλαταρίδη) όπου, μεταξύ άλλων,

Του Στέργιου Σπυρ. Αποστόλου

λων, ένα μεγάλο μέρος της ύλης της αναφέρεται στις επίμονες προσπάθειες του Άλβανού πασά των Ιωαννίνων Άλη Τεπελενλή για την κατάληψη της πόλης, στην έπακολουθήσασα περίοδο κατοχής της πόλης από τα στρατεύματά του, καθώς και σε σχετικές με Άλβανούς πληροφορίες κατά την εξέγερσή της κατά των Τούρκων το 1822.

Μεταξύ των άλλων, λοιπόν, ο Στουγιαννάκης αναφέρει σε υποσημείωση ότι:

1)

2) 'Ο Ν. Φιλιππίδης εν τη περί Ναούσης πραγματεία του λέγει ότι ο στρατάρχης (έννοεί τον Μεχμέτ Έμιν Έμπού Λουμπούτ) διέταξεν Άλβανόν τινα βέην νά κυριεύση τον Πύργον. 'Ο βέης ήρνήθη και ο στρατάρχης συλλαβών αυτόν έφερε δέσμιον εις Θεσσαλονίκην και τον απέκεφόλισεν. Άγνοοῦμεν αν την πληροφορίαν ταύτην ως και την περί Έμμαν. Κυριακού, Προέξνου της Δανίας παραστάντος

ως θεατού μέχρι και της τελευταίας ήμέρας έλαβεν παρά Ναουσαίων ή έχει εκ μόνου του Πουκεβίλ, όστις μαρτυρεί ότι είδεν ιδίοις όμμασι την παράταξιν της εις Θεσσαλονίκην εισόδου του στρατάρχου και τον άπειθήσαντα βέην δέσμιον και τον κ. Πρόξνον ένδεδυμένον ένδύματα ραγιά. 'Ημεις παρ' ουδενός ήδυνήθημεν νά λάβωμεν την άνωτέρω πληροφορίαν περί της τιμωρίας βέη άπειθήσαντος να καταλάβη τον Πύργον του Ζαφειράκη. (4)

Και σε άλλο σημείο του βιβλίου:

1) Λέγεται ότι ο όπλαρχηγός Ζώτος, Άλβανός την καταγωγήν, εύρισκόμενος τραυματίας εις τι όχύρωμα της άνω πόλεως και βλέπων τους Τούρκους προσεγγίζοντας, ίνα μή πέση ζών εις χείρας των έθεσε πῦρ εις σωρόν πυρίτιδος και άνετινάχθη εις τον άέρα ως άλλος Σαμουήλ ή 'Ηγούμενος εν Άρκαδίω κατά την όλοκαύτωσιν 10ης Νοεμβρίου 1866. Σ.Ε. (5)

'Ο δε Ν.Γ. Φιλιππίδης για τον όποιο ο Στουγιαννάκης κάνει μνεία, στην ιστορική για την επανάσταση και την καταστροφή της Νάουσας πραγματεία του που αναγνώσθηκε στην αίθουσα του Φιλολογικού Συλλόγου «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» την 27 Απρίλη 1879 αναφέρει σχετικά:

1) Για τον άγνωστο Άλβανό μπέη:

. 'Ο Άβδούλ Άμπούδ ανέθεσε την κυριεύσιν του Πύργου τούτου, εν ω συνεκεντρώτο ή έσχάτη Ζωή της πόλεως, εις τινα εκ της κάτω Άλβανίας Βέην, όστις ήρνήθη νά ανα-

λάβη τὸν ἀγῶνα τοῦτον προφασιζόμενος ἐαυτὸν ὡς ἀπαράσκευον. Ἄλλ' ἐπειδὴ προσκληθεὶς καὶ ἐκ δευτέρου ἐκώφευσε, καὶ ἐκ τρίτου καὶ ἐδείχθη ὡσαύτως ἀμετάπειστος, ἐστάλη ἀλυσσόδετος εἰς τὰ δεσμωτήρια τῆς Βέροιας καὶ ἐκεῖθεν κατόπιν εἰς Θεσσαλονίκην.....

... (6) Ὁ Ἀβδοῦλ Ἀμποῦδ ἔσυρεν ὀπισθεν αὐτοῦ πληθύν αιχμαλώτων πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν Ἀλβανὸν Βέην, τὸν ἀρνηθέντα νὰ πολιορκήσῃ ἐν τῷ πύργῳ καὶ συλλάβῃ Ζῶντα τὸν Ζαφειράκην ... Ὁ δὲ ἀρνηθεὶς νὰ πολιορκήσῃ καὶ συλλάβῃ Ζῶντα τὸν Ζαφειράκην γενναϊόφρων καὶ ἀγέρωχος μίπης ἀπεκεφαλίσθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς τοῦ γενικοῦ διοικητηρίου, παρόντος πλήθους πολλοῦ θεωμένου μετὰ φρίκης τὰ τελούμενα..... (7)

2) Γιά τὸν ἀλβανικῆς καταγωγῆς ὀπλαρχηγὸ Ζῶτο:

..... Οἱ ἐχθροὶ προχωρήσαντες πρὸς τὰ ἄνω τῆς πόλεως ἀπήντησαν ὡχυρωμένους τινὰς Ἀλβανούς ὑπὸ τοὺς ἀνδρείους ὀπλαρχηγούς Ζῶτον καὶ Ἀθ. Τσοῦπην..... Οἱ ἐν τῷ ὀχυρώματι δις ἀντέκρουσαν τὸν ἐχθρόν, ἀλλ' εἰς τρίτην ἐφοδὸν ἐτραυματίσθη ἐπικινδύνως πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὁ ἀποσπασματάρχης Ζῶτος, ὅστις ἰδὼν τότε τὴν δυσχερὴ θέσιν του καὶ φοβηθεὶς μὴ Ζωγρηθῇ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν «ἐγὼ θὰ καῶ», εἶπεν εἰς τοὺς συμπολεμιστάς καὶ συμπολίτας αὐτοῦ ὁ γενναῖος Ζῶτος εὐθύς ρίψας πῦρ ἐν τῇ πυριταποθήκῃ ἀντινάχθη μετὰ τῶν εἰσβαλόντων ἐχθρῶν εἰς τὸν ἀέρα. (8)

Τὰ σημεῖα αὐτὰ δημιουργοῦν πολλὰ καὶ εὐλόγα ἐρωτηματικά. Ποιὸς ἦταν, ἄραγε, ὁ πραγματικὸς λόγος τῆς ἀρνήσεως τοῦ Ἀλβανοῦ μίπῃ νὰ καταλάβει

τὸν πύργον τοῦ Ζαφειράκη; (Ὁ Φιλιππίδης τὸν χαρακτηρίζει γενναϊόφρονα, ἀγέρωχο καὶ ἀμετάπειστο, ἀναπόσπαστα στοιχεῖα τοῦ χαρακτῆρα τῶν περισσώτερων Ἀλβανῶν, κατὰ τὴν ἀποψή μου).

Εἰδικὰ ὁ ὅρος «ἀμετάπειστος» ἀφορᾷ κύρια στὴν τήρησιν τῆς περίφημης ἀλβανικῆς «μπέσας» τοῦ λόγου τιμῆς, δηλαδὴ τῶν Ἀλβανῶν πού δὲν ἀνακαλεῖται.

Πῶς ἀντέδρασαν, μετὰ τὴν ἀπειθείά του, τὰ ἀλβανικὰ στρατιωτικά τμήματα πού ἦταν κάτω ἀπὸ τίς διαταγές του; Ἀποχώρησαν ἢ ἔλαβαν μέρος στὶς μάχες κάτω ἀπὸ ἄλλη διοίκηση; Καὶ σ' ὅποιαδήποτε περίπτωση, τί ἐντυπώσεις συναποκόμισαν ἐπιστρέφοντας στὴν νότια Ἀλβανία;

Κί' ἀκόμα: Μήπως μέλη τῆς οἰκογένειας, συγγενεῖς καὶ οἱ Ἀλβανοὶ συμπολεμιστὲς τοῦ ἀλβανικῆς καταγωγῆς ὀπλαρχηγοῦ Ζῶτου — ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς διασώθηκαν — διέφυγαν, μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς πόλης, πρὸς περιοχὲς τῆς νότιας Ἀλβανίας; Κί' ἂν ναί, μεταφέροντας ζωντανή τὴν εἰκόνα τῆς καταστροφῆς τῆς Νάουσας στὴ χώρα αὐτή, εἶναι ἀπίθανο ἢ λαϊκὴ τῆς μοῦσας νὰ ἀποθανάτισε τὸ γεγονός αὐτὸ σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ δημοτικά τῆς τραγούδια;

Τὰ ἐρωτηματικά αὐτὰ ἔστρεψαν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἔρευνάς μου πρὸς τὴν κατεύθυνση τῶν ἀλβανικῶν ἐκδόσεων πού σχετίζονται ἄμεσα ἢ ἔμμεσα μὲ τὸ ἀλβανικὸ ἱστορικὸ δημοτικὸ τραγούδι.

Ἔτσι, ὄχι χωρὶς κάποια ἱκανοποίηση, ἀνακάλυψα σὲ μιὰ ἀπ' αὐτές, ἓνα δημοτικὸ τραγούδι πού ἀναφέρεται ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος στὴν καταστροφὴ τῆς Νάουσας.

Πρόκειται γιὰ τὴν ἀλβανικὴ ἐκ-

δοση «EPIKA HISTORIKE» (9) καὶ τὸ σχετικὸ μὲ τὴν καταστροφὴ τῆς Νάουσας δημοτικὸ τραγούδι πού δημοσιεύεται σ' αὐτὴν εἶναι παρμένο ἀπὸ συλλογὴ ἀλβανικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν πού ἐκδόθηκε στὴν Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τὸν Ἀλβανὸ λογογράφον, ποιητὴ καὶ δημοσιογράφον THIMI MITKO. (10)

Καταγράφηκε σὲ περιοχὴ τῆς νότιας Ἀλβανίας, εἶναι ἔμμετρο καὶ ἀνήκει στὴν χορεία τῶν ὁμοιοκαταληκτικῶν ὅπως, σχεδόν, τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀλβανικὰ ἱστορικὰ δημοτικά τραγούδια τῆς περιόδου τῆς τουρκοκρατίας. (11)

Στοὺς στίχους τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ περιλαμβάνονται τρεῖς — ἀνεξάρτητες ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη — ἐνότητες πού, ὅμως, στὸ σύνολό τους, συνθέτουν μιὰ χαρακτηριστικὴ εἰκόνα μὲ γενικὲς καὶ εἰδικὲς λεπτομέρειες ἀπὸ τὴν συμφορὰ πού ἐπληξε τὴν πόλη.

Εἰδικώτερα:

α) Ἐνότητα πρώτη. (στίχοι 1—5)

Ἀναφέρεται, κύρια, στὸ ἱστορικὸ στοιχεῖο καὶ μᾶς παρέχονται πληροφορίες σχετικὲς μὲ τὴν ἀριθμητικὴ δύναμη τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων πού ἐπιτέθηκαν καὶ κατέλαβαν τὴν Νάουσα. (περίπου 20.000 ἄνδρες). Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα. Ὁ Στουγιαννάκης τοὺς ὑπολογίζει σὲ 20.600 ἄνδρες (12), ὁ Φιλιππίδης σὲ 16.000 τακτικὸ στρατὸ καὶ σὲ ἱκανὸ ἀριθμὸ ἀπὸ ἄτακτα στίφη Ἑβραίων, τσιγγάνων κλπ. (13) καὶ ὁ Βακαλόπουλος σὲ 10.000 τακτικὸ στρατὸ καὶ 10.600 ἄτακτους, συμφωνῶντας μὲ τὸν Στουγιαννάκη. (14) Τέλος, ὁ Βασδραβέλλης σὲ 12.000 τακτικὸ στρατὸ πού συνεπικου-

ροῦνταν ἀπὸ πολλές χιλιάδες Τούρκους χωρικούς, ἐξοπλισμένους. (15)

Ἀναφέρεται, ἀκόμα, στὴν τύχη τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ποὺ αἰχμαλωτίστηκαν (ἀνελέητη σφαγή) καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν τύχη τῶν σπιτιῶν καὶ γενικὰ τῶν κτισμάτων τῆς πόλης. (παντοῦ φωτιά καὶ πυρωμένες φλόγες)

β) Ἐνότητα δεύτερη. (στίχοι 5 καὶ 6)

Στοὺς στίχους αὐτοὺς ἡ ἀλβανικὴ λαϊκὴ μοῦσα διερωτᾶται πῶς εἶναι δυνατόν οἱ γυναῖκες τῆς Νάουσας νὰ ἔχουν πέσει στὰ χεῖρα τῆς Τουρκίας. Ἡ ἀπορία αὐτὴ διατυπώνεται χαρακτηριστικὰ καὶ μὲ θαυμαστικὸ μάλιστα στὸν ἕκτο στίχο: «... αὐτές, τῆς Νιάουσας οἱ γυναῖκες!...» (στὸ ἀλβανικὸ κείμενο πέμπτος στίχος)

Ἡ ἀπορία αὐτὴ ποὺ ταυτόχρονα ἐμπεριέχει καὶ τὸ στοιχεῖο τῆς ἐκπληξης ὅχι μόνο δὲν εἶναι ἄδικαιολόγητη, ἀλλὰ ἐναρμονίζεται ὁλότελα καὶ συνεπικουρεῖ τὴν ἄποψη ποὺ ἐπικρατεῖ σὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς σχετικὰ μὲ τὴν ναουσαία γυναῖκα στὴν πρὸ καὶ κατὰ τὴν ἐξέγερση περίοδο.

Τὴν συναντοῦμε νὰ μετέχει ἄμεσα στὴν παραγωγικὴ διαδικασία μὲ ἰδιαίτερη ἐπίδοση στὴν ὑφαντικὴ τέχνη. (16)

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ τῆς παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ διαδραματίζει ἓνα πολυποῖκιλο καὶ πιὸ ἐνεργὸ ρόλο μέσα στοὺς κόλπους τῆς οἰκογένειας, τῆς κοινωνίας καὶ ἰδιαίτερα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς πόλης.

Ἐχει ἀγέρωχο καὶ ὑπερήφανο χαρακτήρα καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ κοινωνικὴ τάξη, ἄσπρη καὶ ἐντυπωσιακὴ ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση ποὺ τὴν ὀφείλει στὴν θαυμάσια ναουσαϊκὴ γυναικεῖα στο-

λή. Εἰδικώτερα γιὰ τὶς πλούσιες ναουσαῖες, ὅλη αὐτὴ ἡ εἰκόνα συμπληρώνεται μὲ τὰ πολὺτιμα κοσμήματα ποὺ φέρουν ἐπάνω τους. (17)

Σχετικοὶ μ' αὐτὰ εἶναι καὶ οἱ στίχοι ἀπὸ παλιὸ ναουσαϊκὸ δημοτικὸ τραγοῦδι ποὺ ἀναφέρεται στὴν καταστροφὴ τῆς πόλης:

«... πῆραν κι μιὰ ἀρχόντισσα κι μιὰ κυρὰ μιγάλη

Ἄπ, τοῦ φλουρι δὲν φαίνονταν κι' ἀπ' τοῦ μαργαριτάρι.

.....» (18)

Ἄν κρίνουμε ἀπὸ τὴν περίπτωσή τῆς ὁμαδικῆς αὐτοκτονίας ναουσαίων γυναικῶν μὲ τὰ παιδιὰ τους στοὺς καταρράκτες τοῦ ποταμοῦ Ἀράπιτσα γιὰ νὰ μὴν πέσουν στὰ χεῖρα τῶν Τούρκων, χωρὶς νὰ ὑπερβάλλουμε, φθάνουμε στὸ συμπέρασμα νὰ διατυπώσουμε τὴν ἄποψη ὅτι, πέραν τῶν ἄλλων, τὴν διακρίνει ὑψηλὴ εὐαισθησία σὲ ζητήματα τιμῆς καὶ ἀνεπτυγμένο τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας. (19)

γ) Ἐνότητα τρίτη. (στίχοι 7—21)

Μὲ τοὺς στίχους αὐτοὺς τὸ τραγοῦδι παύει νὰ καταπιάνεται μὲ γενικὲς περιγραφὲς γύρω ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τῆς Νάουσας καὶ περνάει στὴν ἐξιστορίση ἑνὸς ἀπὸ τὰ πολλὰ περιστατικὰ ποὺ συνέβησαν κατὰ τὴν κατάληψή της ἀπὸ τὰ τουρκικὰ στρατεύματα, κάνοντας, μάλιστα, ἀναφορὰ καὶ σὲ συγκεκριμένο πρόσωπο.

Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀρχόντισσα — ὅπως ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ — Ναουσαία, ποὺ στὸ ἀλβανικὸ κείμενο ἀναφέρεται μὲ τὸ ὄνομα «LULE».

Μὲ τὴν λέξη αὐτὴ ἀποδίδεται στὰ ἀλβανικὰ τὸ «ἄνθος», τὸ «λουλούδι». (20)

Στὴν μετάφραση ἀπὸ τὰ ἀλβανικὰ στὰ ἑλληνικὰ ἀπέφυγα

νὰ ἀποδόσω τὸ ὄνομα σὰν «Λουλούδι» καὶ προτίμησα τὸ ὄνομα «Ἀνθία».

Κατὰ τὴν προσωπικὴ μου ἀποψη τὸ ὄνομα «Ἀνθία», τὸ τόσο συνηθισμένο στὰ παλιὰ ναουσαϊκὰ γυναικεῖα ὀνόματα, ἐτυμολογικὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν λέξη «ἄνθος» καὶ δὲν ἀποτελεῖ παραλλαγὴ ἀπὸ τὰ ὀνόματα «Ἀνθινᾶ» ἢ «Ἀθινᾶ», ποὺ ἐπίσης συναντοῦμε.

Ἐξ ἄλλου, ναουσαϊκὸ γυναικεῖο ὄνομα «Λουλούδι» ἢ καὶ «Λουλουῖνια», ἀπ' ὅ,τι ἐγὼ γνωρίζω, δὲν ὑπῆρξε ποτέ.

Γι' αὐτὸ ἄλλωστε, πιστεύω, πῶς ὁ ἄγνωστος Ἀλβανὸς στιχοπλόκος ποὺ κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴν ἀνωθυμία τῆς λαϊκῆς μούσας, γνωρίζοντας τὴν ἐννοια τῆς λέξης «ἄνθος» στὰ ἑλληνικὰ καὶ τὸ συγκεκριμένο ὄνομα τῆς ναουσαίας γυναικας «Ἀνθία» τὸ διατύπωσε στὸ ἀλβανικὸ δημοτικὸ τραγοῦδι σὰν «LULE» («Ἄνθος»).

Οὐσιαστικὰ ἡ τρίτη ἐνότητα ἐμφανίζει ἓνα χρῶμα καθαρὰ ἐλεγειακὸ.

Ἡ ναουσαία ἀρχόντισσα Ἀνθία καθάλα ἐπάνω σ' ἓνα ἄλογο καὶ κρατῶντας στὴν ἀγκαλιά της ἓνα θυζανιάρικο παιδί προσπαθεῖ νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν κόλαση τῆς σφαγῆς καὶ τῆς φωτιᾶς. Μάταια ὅμως.

Τὸ δρόμο τῆς φράζει κάποιος Τούρκος ποὺ προσπαθεῖ νὰ τὴν κατεβάσει ἀπὸ τὸ ἄλογο. Ἡ Ἀνθία ἀρχίζει τότε τὸν θρήνο καὶ παρακαλεῖ τὸν Τούρκο νὰ μὴν τὴν κατεβάσει ἀπὸ τὸ ἄλογο ὅσο νὰ θυζάξει τὸ παιδί. Θρηνεῖ ἀκόμα, γιὰ τὰ πάμπολλα στολίδια καὶ χρυσαφικά της ποὺ ἢ ἄμοιρη δὲν ξέρει πλέον ποῦ νὰ τὰ πάει καὶ τί νὰ τὰ κάνει.

Τέλος, ὁ θρήνος τῆς Ἀνθίας κλείνει μὲ ἀναφορὰ της σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ πλούτη ποὺ ἔ-

χασε. Θρηνεί για τὰ σγουρομαλλάτα πρόβατα που πήραν τὰ ψηλά βουνά γιατί οί τσομπάνηδες τὰ παράτησαν καί ἔφυγαν, για τὰ ἀψηλά μουλάρια μέ τις χοντρές ὀπλές, τὰ λάγια ἄρνιά, τὰ μπροστάρικα κριάρια καί γενικά για ὅλα τὰ ζωντανά, τὰ «κουδουνοφορεμένα» ὅπως τὰ ἀποκαλεῖ.

Ἀπό τήν ἀλβανική ἔκδοση «EPIKA HISTORIKE» παραθέτω ὅπως ἀκριβῶς ἔχει τὸ κείμενο τοῦ τραγουδιοῦ στὰ ἀλβανικά μαζί μέ τις παραπομπές καί ὑποσημειώσεις:

KUR U PRISH NEGOZHD' I MJERË

Kur u prish Negozhd' i mjerë,
vanë njëzet mijë asqerë;
seç e bënë zjarr e flakë
thernë burrat, thernë gratë.

5 Këto gratë e Negoshtisë
në duart e Turqërisë!...
Luleja ia thirri vait:
—As më zbrit, o zot, prej kalit,
sa t'i ap ca sisë dialit.

10 Dyqind e pes' **adilie**
unë e mjera ku t'i shpie!
Dyqind e pesë **dykmë**
un' e mjera ku t'i le!
Dhënt e shkreta muar malë,

15 se çobenët ikn' e i lanë.
Mbetnë shkret të shkretatë,
ato leshdërudhatë.
Mushka me thundra përpara,
shtatëdhjetë dhën të mbara;

20 tetëdhjetë desh' përçorë²
dyqint syska me këmborë,
Jug, 1890

1) Qytet në Maqedhoni; u prish prej hordhive otomane në vitin 1822 sipas shënimeve të Mitkos.

2) Te Mitkua kjo fjalë është «fiçorë».

Ἀκολουθεῖ στή συνέχεια ἑμμετρῇ μετάφραση τοῦ τραγουδιοῦ στὰ ἑλληνικά ἀπὸ τὸν γράφοντα, καθὼς καί μετάφραση τοῦ κειμένου τῶν παραπομπῶν.

ΟΤΑΝ ΧΑΛΑΣΤΗΚΕ Η ΚΑΗΜΕΝΗ Η ΝΙΑΟΥΣΤΑ

1 Σὰν ἔχαλάσῃ ἡ Νιάουστα(1) ἡ κατακαημένη
τρανὸ ἄσκέρι πλάκωσε ὡς εἴκοσι χιλιάδες
φωτιά παντοῦθε σκόρπισε καί πυρωμένες φλόγες
Τοὺς ἄντρες ὅλους ἔσφαξαν, σφάξαν καί τις γυναῖκες.

5 Στὰ χέρια τῆς Τουρκιάς, αὐτές,
τῆς Νιάουστας οἱ γυναῖκες!..
Τὸν θρῆνο ἡ Ἀνθία ἄρχισε:
— Ἀφέντη μου ἀπὸ τ' ἄλσγο νὰ μὴ μέ κατεβάσεις
αὐτὸ τὸ ἔρμυ τὸ παιδί ὅσο νὰ τὸ θυζάξω.

10 Τὰ λουλουδοκεντήματα διακόσια καί πέντε
τί νὰ τὰ κάνω ἡ δύστυχη ἐγώ, ποῦ νὰ τὰ πάω!
Καί τὰ χρυσαφικά κι' αὐτὰ διακόσια καί πέντε
ποῦ νὰ τ' ἀφήσω ἡ ἄμοιρη ἡ κακοτυχισμένη!
Τὰ ἔρρημα τὰ πρόβατα πήραν ψηλά τὰ ὄρη

15 τί φύγαν οἱ τσομπάνηδες κι' ὀρφανεμένα μέιναν.
Ἔρμα τῶν ἔρμων ἴσμεναιναν
καί τὰ σγουρομαλλάτα.
Καί τὰ μουλάρια τ' ἀψηλά, τὰ μεγαλονυχάτα
καί ἑβδομήντα λάγι' ἄρνιά

20 Κι' ὀγδόντα ὅλα διαλσχτά, μπροστάρικα κριάρια(2)
κι' ἄλλα διακόσια ζωντανά, κουδουνοφορεμένα.

Νότος 1890

(1) Πόλη στήν Μακεδονία: Καταστράφηκε ἀπὸ τις ὀθωμανικὲς ὀρδὲς τὸ ἔτος 1822, σύμφωνα μέ τις σημειώσεις τοῦ MITKO.

(2) Στὸ ἀλβανικὸ κείμενο ὁ MITKO τὴν λέξη «PËRÇORË» (μπροστάρικο κριάρι ποὺ μπορεῖ νὰ μεταφρασθεῖ καί σὰν μπροστάρικο τραγί(21) τὴν γράφει «FIÇORË».

Ἐπίσης κάτι ἄλλο πολὺ σημαντικὸ ποὺ μπορεῖ νὰ προσέξει κανεὶς διαβάζοντας τὸ κείμενο τοῦ ἱστορικοῦ ἀλβανικοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, εἶναι ὅτι ἀπουσιάζει ἀπ' αὐτὸ ὁλότελα τὸ διθυραμβικὸ στοιχεῖο.

Συνήθως, στὸ ἱστορικὸ δημοτικὸ τραγοῦδι, τις περισσότερες φορὲς γίνεται ἀναφορὰ στίς πολεμικὲς, κύρια, ἀρετὲς (ἀνδρεία, γενναιότητα στὸ πεδίο τῆς μάχης κλπ.) τῶν προσώπων ἢ

πλήθους ἀνθρώπων συγκεκριμένης φυλετικῆς προέλευσης ποὺ μνημονεύονται σ' αὐτό, σὲ συσχέτισμό φυσικά μέ τὸ πολεμικὸ ἢ ἄλλο περιστατικὸ ποὺ ἐξιστορεῖ τὸ τραγοῦδι.

Στὸ τραγοῦδι αὐτὸ τὸ στοιχεῖο τοῦ θριάμβου εἶναι ἀνύπαρκτο.

Κανενὸς ἀπὸ τοὺς ἐμπολέμους δὲν ἐξυμνεῖται ἡ ἀνδρεία.

Ἀντίθετα μάλιστα. Ἡ ἀναφορά ποὺ γίνεται σ' αὐτὸ γιὰ τὰ τουρκικὰ στρατεύματα ποὺ κατέλαβαν καί κατέστρεψαν τὴν Νάουσα διὰ «πυρὸς καί σιδήρου» ἔχει, ἀναμφίβολα, ἐπικριτικὸ χαρακτήρα.

Ἐπίσης, εὐκόλα διακρίνει κανεὶς στίς γραμμὲς του τάσεις

για έκφραση αισθημάτων λύπης, συμπαράστασης κλπ. πρὸς τὴν πόλη πού δεινοπάθησε καὶ τοὺς κατοίκους της.

Τέλος, τὸ γεγονός ὅτι τὸ τραγοῦδι αὐτὸ τῆς ἀλβανικῆς λαϊκῆς μῦσας τραγουδιόταν στὴ νότια Ἀλβανία ἀπὸ Ἀλβανούς, δηλαδή ἀπὸ ἄλλοεθνείς σὲ σχέση με τοὺς Ναουσαίους, δείχνει καθαρά τὸ μέγεθος τῆς ἀπήχησής πού εἶχε ἡ καταστροφὴ τῆς πόλης ὅχι μόνο στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο ἀλλὰ καὶ στοὺς γειτονικοὺς λαοὺς κι' ἰδιαίτερα στὸν ἀλβανικὸ πού τὸ ἀποθανάτισε περνώντας το στὸ χῶρο τῶν δημοτικῶν του τραγουδιῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ — ΠΗΓΕΣ

(Οἱ αὐξαντες ἀριθμοὶ ἀφοροῦν στὶς παραπομπές τοῦ κειμένου)

(1) Εὐσταθίου Ι. Στουγιαννάκη: «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ» (κατ' ἀνάκτορον σχεδίασμα Δ. Πλατείδου), σελ. 238—239. Ἐπανεκδόση με μέρηματα τοῦ Συλλόγου Ἀποφοίτων Λαμπείου Γυμνασίου Ναούσης. Θεσσαλονίκη 1976 (ἀναφορὰ στὸν ΡΟΥ-ΟΕΥΙΛΛΕ, ΚΟΥΣΙΝΕΡΥ κ.ἄ. ξένες πηγές).

(2) α. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ: «ΑΡΧΕΙΟΝ ΒΕΡΟΙΑΣ - ΝΑΟΥΣΗΣ», σελ. 289—295. Θεσνίκη 1954 καὶ «ΑΡΧΕΙΟΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ», σελ. 454. Θεσσαλονίκη 1952. Ἐκδόσεις Ἑταιρίας Μακεδονικῶν Σπουδῶν με ἐπιμέλεια Ι.Κ. Βασδραβέλλη. Δημοσιεύονται περιλήψεις τῶν τουρκικῶν ἐγγράφων. Γιά τὸ πλήρες κείμενο ὁ ἀναγνώστης παραπέμπεται ὅπως παρακάτω:

6. Ι.Κ. Βασδραβέλλη: «ΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΑΓΩΝΑΣ», σελ. 247—251, 257—259, καὶ 275—277. (Ἐκδόση 6' τῆς Ἑταιρίας Μακεδονικῶν Σπουδῶν) Θεσσαλονίκη 1950.

(3) α. «ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ», σελ. 16—18. Συλλογὴ Τ. Μπαϊτίση. Ἐκδόση τοῦ Ὁμίλου γιά τὴν προστασία καὶ προδολὴ τοῦ ἐθνικοῦ «ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ». Νάουσα 1977.

6. Ν.Γ. Φιλίππιδου: «Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ» (Ἱστορικὴ πραγματεία ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ «ΠΑΡΝΑΣΣΩ» τὴν 27 Ἀπριλίου 1879). Ἀθήνα 1881. (σελ. 75—77).

γ. Ἀποστ. Ε. Βακαλοπούλου: «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ» (1354—1833) σελ. 596. Θεσσαλονίκη 1969.

δ. Ι.Κ. Βασδραβέλλη: Ὁ.π. σελ. 136.

(4) Εὐσταθίου Ι. Στουγιαννάκη: Ὁ.π. σελ. 205—206

(5) Εὐσταθίου Ι. Στουγιαννάκη: Ὁ.π. σελ. 223.

(6) Ν.Γ. Φιλίππιδου: Ὁ.π. σελ. 61—62.

(7) Ν.Γ. Φιλίππιδου: Ὁ.π. σελ. 77—78.

(8) Ν.Γ. Φιλίππιδου: Ὁ.π. σελ. 60—61.

(9) «ΕΠΙΚΑ HISTORIKE» Akademia e shkencave e R.P.S. të Shqipërisë. Instituti i kulturës popullore. Vëllim i parë. Faq. 406. Tirana 1983.

(10) Thimi Mitko: «BËLETA SHQIPTARE» Aleksandri the Mbledhës të hershëm të folklorit shqiptar. II. Tirana 1961.

(11) «HISTORIA E LETËRSISË SHQIPE». Botim i tretë. Faq. 83—90. Endi i teksteve dhe i mjeteve mësimore i K.S.A. të Kosovës. Prishtina 1975.

(12) Εὐσταθίου Ι. Στουγιαννάκη: Ὁ.π. σελ. 157.

(13) Ν.Γ. Φιλίππιδου: Ὁ.π. σελ. 54.

(14) Ἀποστ. Ε. Βακαλοπούλου: Ὁ.π. σελ. 56.

(15) Ι.Κ. Βασδραβέλλη: Ὁ.π. σελ. 129.

(16) Εὐσταθίου Ι. Στουγιαννάκη: Ὁ.π. σελ. 56.

(17) Εὐσταθίου Ι. Στουγιαννάκη: Ὁ.π. σελ. 57.

(18) «ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ». Ὁ.π. σελ. 16.

(19) α. Ν.Γ. Φιλίππιδου: Ὁ.π. σελ. 62—63.

6. Εὐσταθίου Ι. Στουγιαννάκη: Ὁ.π. σελ. 221—222.

γ. Ι.Κ. Βασδραβέλλη: «Η ΝΑΟΥΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ» (Διάλεξη στὴν αἴθουσα «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» τὴν 16-4-1952). Ἐκδόση Συλλόγου τῶν ἐν Ἀθήναις Ναυσαίων. Ἀθήνα. Σεπτέμβριος 1952.

(20) α. «FJALOR I GJUHËS SË SOTME SHQIPE». Akademia e shkencave e R.P.S. të Shqipërisë. Instituti i gjuhësisë dhe i letërsisë. Faq. 1021. Tirana 1980.

β. Niko Qafzezi: «FJALOR I BUJQËSISË». Faq. 257. Tirana 1978.

γ. Σημείωση: Σὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀλβανικά δημοτικά τραγοῦδια ἡ λέξη «LULE» ἔχει καὶ μεταφορικὴ σημασία καὶ εἶναι δηλωτικὴ προκειμένου: α) Γιά ἄνδρες: Ὁ «ἄνθος» τῆς παληριάς, τῆς γενναιότητος, τοῦ ἡρωϊσμοῦ, τῆς ὁμορφιάς. Π.χ. ...Abaz Thanë luleja. Δηλαδή: Ὁ Ἀμπάζ Θάνα, τὸ ἄνθος τῶν ἡρώων. (6λ. σελ. «ΕΠΙΚΑ HISTORIKE», F. 437. V. I. TIRANA 1983 καὶ Π. Ἀραβαντινοῦ: «ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ» σελ. 17. Ἀθήνα 1880, ὅπως ἐπίσης: 6) Γιά γυναῖκες: ...Lulja e vajzave. Δηλαδή: Ἡ πιὸ ὁμορφὴ ἀπ' τὶς κοπέλες. SOTME (6λ. σελ. «FJALOR I GJUHËS SË SHQIPE» F. 1020. TIRANA 1978.

Χωρὶς νὰ ἀποκλείεται ὁλότελα κι' αὐτὴ ἡ ἐρμηνεία γιά τὴν λέξη «LULE» προτιμήθηκε αὐτὴ πού ἀναφέρεται στὸ κείμενο. Ἀλλωστε, ἀπὸ μιὰ προσεκτικὴ σύγκριση τῶν δύο ἐρμηνειῶν εὐκολότατα διαπιστώνει κανεὶς μιὰ στενὴ ἐννοιολογικὴ συγγένεια.

(21) α. NIKO GJINI: «FJALOR SHQIP-GREQISHT». F. 312. TIRANA 1971.

6. «FJALOR I GJUHËS SË SOTME SHQIPE». Ὁ.π. σελ. 1424.

Όλοι αυτοί φκιάνουν του ισνά-
φι που δουλεύει τα μέταλα που λέγη-
ται «Υφαιστος» κι γιουρτάζουν στις
17 του Γινάρη τ' Αγιαντουιού.

Χαλκιάδοι στη Νιάουστα ήταν οι
Προυβατένους, οι Κόλιουδοι, οι Καλ-
τσουγιάνιδοι, οι Γιώργους οι Μπουϊα-
τζής, οι Γιώργης κι οι Ντίνης στουν
Αγιαγιώρη. Οι πλειότεροι ήταν κι οι
δηράδες όπου οι Πέτρος κι οι Τά-
σης οι Τσιώτης, οι Κύρκας οι Γό-
λης, οι Τζιάνοδοι, οι Καραίος οι Α-
γαφίνας, οι Κανταρτζής, οι Μπαγκά-
μπάς, οι Κάλιους κι οι παληότρηρα οι
Κώτσιους οι Παπαναστάσης που εί-
ξερειν κι γαλικά. Είχεν πατέρα πα-
πάν κι συμπάζουνε τη Νιουλαία που
πήγηνε στου γυμνασίου, τους ντγια-
βασμένους. Οι Κώτσιους οι Παπανα-
στάσης ανάγκασεν τον καθηγητή όν-
τας πήγηνε στου γυμνασίου να ντγια-
βάσει απού τους λόγους του Λυσία του
«Κατά Στρατοσθένους» στην 4η γυ-
μνασίου. Τότι στη Νιάουστα είχεν
μούγκι Σκουλαρχίου μη ντγιό τάξεις
κι' όσοινοι είθειλαν να μάθουν πλειό-
τρηρα πήγηνε στη Σαλονίκη μη τ'
άλουγα κι πλέρουνε για να μάθουν.

Τώρα δεν απόμεινεν κανκανέναν
χαλκιάς κι οι σιδηράδοι έχουν πουλά
μηχανήματα.

Τότι οι χαλκιάδες έφκιαναν κασμά-
δεις, φκιάργια, δικέλια, τσσιπά, τσι-
κούργια, μπαλτάδες, φαλκίντγια, κλα-
δουκόπους, αξιάλεις, δικράνια, δριπά-
νια για θέρισμα, καρκέλεις για τα κού-
τσουρα, ψαλίντγια για να κουρέβουν
τα πρόβατα. Μιρικοί έφκιαναν κι τρα-
πιζουμάχια, αστούργια, τζουγκράνεις.
Έφκιαναν κι παράξιναν ινιά για πλού-
κους κι αλέτρια. Έφκιαναν κι πλού-
κους κι αλέτρια μη εύλου, ζώνεις για
την κοίλη, παλούκια σιδηρένια, στιά-
γκες για να βγάδουν πέτρες, παληό-
τρηρα έφκιαναν κι κουσάδες κι αλυσ-
σίδεις μη θηλίκια για να δένουν τ'
αμπρωσινά πουδάργια απ' τ' άλου-
γα να μη χάνουνε στη βουσκή να μη
αμπουρούν να ηηλαλήσουν. Έφκιαναν
κι βαριές, ματκόπια κι σφίνεις για να
σκίζουν τα τρουπιά από τα ξύλα.

Οι σιδηράδες πούχαν κι πλειότερα
ιργαλεία έφκιαναν κι φκιάνουν κάγκι-
λα για σκάλεις κι μπαλκόνια, σκάρες
για γκλαβονές, κι αγώγια για να μη
βουργιαίζουν, πόρτες σιδηρένεις, τζά-
γκες, μάνταλα, σιδηρά κι χειρούλια
για τις πόρτες, κάντζες για να κα-
θαίνουν τις σκάρες από τα σιάβαρα.
Παληότερα οι χαλκιάδοι έφκιαναν κι

Τότι υι τώρα

ΙΣΝΑΦΚΙΑ

**Χαλκιάδοι, σιδηράδοι, γανουτζίδοι,
τινικιτζίδοι κι μαστόροι για αρα-
μπάδες στη Νιάουστα**

καρφιά μακριά μη τρανό κιφάλι σον
καραντάνα για τις ουξόπουρτες κι
τισσιράγγουνα μι μικρότρηρα κιφάλι
για να καρφώνουν τις λαβδαριές.

Μιρικοί διόρθουναν κι' όπλα που-
λιμικά κι κινηγητικά, έφκιαναν κι ρόλα
για τα μαγαζιά. Τα ρόλα τα λυγούσαν
μη ντγιό φαρδείς κύλιντρος μακρι-

το βάνει και το σίδερο
στη φλόγα κοκκινίζει
κι' έπειτα με το σφυρί
το σίδερο το δέρνει
κατά το είδος έκαστον
ζεστό το καταφέρνει.
Ο χαλκιάς αθίγγανος
με το σφυρί στο χέρι
στα κάρβουνα πυρώνεται
χειμώνα καλοκαίρι.
Ο αθίγγανος φκιάνει καρφιά
κάθητει πάν στα τσούλια
εις το μηχανικό τσουκάλι του
τα βράζει τα φασούλια.

Του Νίκου Σπάρτη

ούς μη καγκέλια που ανάμισά τους
πινούσαν ίσιες λαμαρίνες φαρδιές
κι γένουνταν ρόλα. Ύσταρνας τις κάρ-
φουναν μη μπριτσόμνια στις άκρες κι
στις κατίνεις.

Σήμηρας όλα γένουνε μη τις μη-
χανές κι καν τίπουτας απάνου κάτω
μη του χέρι, δεν απόμεινεν κανέναν
χαλκιάς στη Νιάουστα.

Μιρικοί σιδηράδες όπου οι Καν-
ταρτζής έχυναν μπρούτζα κι καλού-
πια που τάφκιαναν μη χύμα μαύρου
ειδικό απ' τη Θήρα (Θηραϊκή γη). Τα
μπρούτζα τάλιουναν μη μπακούργια
οι ειδικό σκεύους απού καμένου πι-
τρουκάρβουνου που δεν έλειουνε.
Τό 'βαναν στου μηχανί μη τα γιούφτι-
κα τα κάρβουνα κι φουσούσαν μνιά
ώρα κι πάρα πάνου ίσιον να λιώσει
για να του ρίξουν στα καλούπια. Έ-
ται έφκιαναν σιόχη για βρύσεις, κου-
ζινέτα για μηχανές, χτυπητάργια κι
τέτοια.

Οι σηχουρημένους οι Κουσαντού-
λης είλιγειν:
Οι χαλκιάς στα κάρβουνα
τη μηχανή ανεμίζει

Τώρα έχει πουλούς σιδηράδες αμά
όλοινοι δουλεύουν μη τόνρους οξυ-
γονοκόλυση και ηλεκτροκόλυση.

Τότι δεν ήξεραν τέτοια' είχαν του
μηχανί μη του φυσικό κι την παρα-
σκιά για τα κάρβουνα τα γιούφτικα,
τα καστανίτικα μη του Ξυλένιου του
πουστάβι πόβαναν τις μακριές τις τα-
νάλεις κι έδουναν «νιρό» όταν πα-
ράξιναν τα τσικούργια μπαλτάδες κι
όλα τα κουφτιρά ιργαλεία. Είχαν κι
τις μέγκινεις (μόρσεις) μνιά μικρή,
μνιά τρανή κι του αμών που χτυπού-
σαν τα πυρουμένα σιδηρά για να τα
δόσουν σκέδιου. Είχαν κι δρόπανουν
χειρουκίνητουν για να τρυπούν τρύ-
πεις, είχαν κι πένσεις, φασουλουμείτες,
τανάλεις, τσιουκάνια, σιδηρουπρίουνα,
λίμεις, Ειλουφαίσεις για να φκιάνουν
στυλιάργια για τα ιργαλεία, κι έναν
τρανόν τρουχόν για να τρουχούν τα
φαλκίντγια κι όλα τα κουφτιρά ιργα-
λεία. Είχαν βαριό κι βαριουπούλα κι
ψαλίδι τρανό για να κόφτει σιδηρά,
ματκόπια διάφουρα, ζουμπάδες κι λα-
δάκουνου κι φιλιέρα.

Για τους χαλκιάδεις τη Μιγάλη την Πέφτη τραγουδούν στου «σήμερα μαύρους ουρανός»:

— Χαλκ'ά Χαλκιά φκιάσει καρφκιά
φκιάσει τρία ηηρούνια
κι ου χαλκιάς δε δέχτηκειν
να φκιάσει ούτι ένα
κι ου γιούφτους ου παρόνουμες
πιάνει κι φκιάνει πέντι.

Τώρα τα καρφκιά γένουντι μη μη-
χανές σι ούτι μπόι θέλεις.

Τότι οι χαλκιάδοι έφκιαναν κι ται-
μπίντγια, φκιάργια για του τζάκι, σκά-
ρεις για μπριζόλες, ηηρουσιές για
την παρσκιά, οβάρνεις για τις γκρούν-
τες, σούγκλες, πατόφκιαρα, σίδηρα
για χαμούλτγια, αλυσσίδεις για τους
φυλακουμένους κι καρκέλεις για να
τραβούν τα κούτσουρα κι τους καρτσι-
ούρους, κι καδένεις για του λιμό πό-
βαναν στους φυλακουμένους όπους λέ-
ει κι του τραγούδι του Ντούλα η μάνα

Κι ου Ντούλαμ στη φυλακή
στα σίδηρα βαλμένους
Ντούλα μου δεν αντρειώνησι
τα σίδηρα να σπάσεις..

Κι στου τραγούδι «Την πέτρα όπου
πατήσεις» λέει:

Αν μι Ειχάσεις μάτια μου
κι κάμεις άλλου ταίρι
σκάβουν να σι πουλήσουνε
στης Ξενητιάς τα μέρη.
Να σι φουρέσουν σίδηρα
κι στου λιμό καδένα
ν' αναστινάζεις κι να λες
πως τα φουράς για μένα.

Οι χαλκιάδεις έφκιαναν κι σίδηρα
για σιδέρουμα που τα ζέστηναν στη
Ζιόρι κι' ύσταρνας σιδέρουναν δεν κρα-
τούσαν μέσα κάρβουνα, τα παληά τα
λανάργια μη τα τρανά τα δόντγια πά-
λι χαλκιάδεις τάφκιαναν. Έφκιαναν κι
τανάλεις, τσιουκάνια κι σκιπάργια κι
πάλες για πόλιμουν.

Κι στα κόλιντα τραγουδούσαμε:
Κόλιντα μέλιντα
κι ου Χριστός γεννιέτι
στους ουρανούς απάνου
κι' οι Αγγέλοι χαίρουντι
κι τα διμόνια ακούζουν.
Σκούζουν κι πλαντάζουν
τα σίδηρ' αναγκάζουν.

Τώρα όλα τα ιργαλεία έρχονται έ-
τοιμα γιατί τα χειρουποίητα κουστί-
ζουν πολυ ακριβά.

Τότι οι σιδηράδεις έφκιαναν κι' τα
κλειντγια για βάξιμου την πασκαλιά κι'
κασατούρεις. Του κλειδι γένουνταν μ'
ένα τρύπιου σιδηρου χουντρό κι κουν-
τό δέκα δώδικα πόντους. Στην τρύπα
έριχ'αν γαργάρα μη τιάφι κι την έ-
κλειναν μι βίδα χουρίς πάσσα ίσια ί-
σια. Η βίδα κι του σιδηρου δένουνταν
στις άκρες απού μνιά κόρδα κι' ό-
πους ήταν γιουμάτου του χτυπούσαν
μη δύναμη απ' τη βίδα σι γιρή πέτρα
κι έβαχνειν σαν όπλου.

Ου Κανταρτζής που είχειν τσιάρκι
μη νιρό κάτου στου Ζουργιό είχειν κί-
νηση σι σιδηρουηριούνου δράπανου
κι τόνρουν Ξυλότουρνουν πόφκιανειν
κάγκιλα για τα σπήτγια φούρλεις κι
καλαμάκια μασούργια για τ' αργουστά-
σια για τις πουρνιέστρες.

Οι χαλκιάδεις έπαιρναν παληές ου-
βίδεις απ' την Αράπιτσα κι' απού άλ-
λα μέργια, τις άντγιαζαν, έβγαζαν του
καψούλι κι τις ζέστηναν στη φουτχιά,
τις πύρουναν κι έσκιζαν μη κουπίδι κι
τις πλιάτσικουναν κι απανουθιό σκιδιό-
ζαν τ' αργουλείον μι κερμουλεία κι
ύσταρνας τάφκιαναν του ιργαλείου στη
φουτχιά.

Τώρα όλα έτοιμα έρχουντει, οι χαλ-
κιάδεις γίνηκαν μηχανουργοί, ηλεκτρο-
συγκολλητά κι άλλα σκέδια.

Τότι είχειν κι καμπόσουρους καλαϊ-
τζίδεις ή χαλκουματάδεις ή μπακιρτζί-
δεις στη Νιάουστα όπους οι Καλαϊ-
τζίδοι (Ηλιάδοι) τα ντιγιό τ' αδέρφκια
κι ου Καλαϊτζής στου Τζιαμί κουντά
μι τους γιούς του. Ου Κουσαντού-
λης ίλιγειν για τους καλαϊτζίδεις:
Ο Καλαϊτζής μέσ' στη φωτιά

μπακιούργια εγανώνει
η' του γάνουμα καπνίζητι
κι' απ' τη φωτιά ιδρώνει
Ου καλαϊτζής του ντέντζερι
τη λέρα την εβγάζει
και παν τουν άμμου επαστέι
τουν κάλου του ταράζει.
Ου καλαϊτζής ο πονηρός
ψευτιά όπου δουλεύει
μπακούρι για αμάλαγμα
πωλεί και πονηρεύει.

Ου γανουματής πρώτα τρίβει στουν
άμμου τα μπακιούργια. Για να τα τρί-
ψει πατάει πανουθιό τους κι τα κα-
θαρνάει μη γκιζάπι κι τα βάνει πανου-
θιό στη φουτχιά που ανάφτει μη του
μηχάνι κι τα γιουφτουκάρβουνα. Όν-
τας Ζισταθούν τότι βάνει πρώτα σκό-
νι νισαντούρι κι ύσταρνας απού λι-
γου λίγου καλαί κι τ' αλείφει μη μπα-
μπάκι για ν' απλώσει κι να γανώσαι ό-
λεις τις άκρες.

Τώρα τα μπαγκράτσκια, τα λιγγέρ-
για κι τα γκιούμνια γίνηκαν αντίκεις
όσα δεν λιώθηκαν για μπρούντζα.

Τότι ου γανουματής συργιανούσειν
στους δρόμους μη μνιά λινάτσα μαύ-
ρη καπνισμένη διμένη καλαρτζινά μη
φόρτουμα που την κριμούσειν στουν
νόμου του. Μπακούργια για γάνουμα!
φώναζειν. Μέσα στη λινάτσα του έ-
βανειν λουγίσια μπακούργια για γά-
νουμα. Λιγγέργια, μικρά κι τρανά, ντι-
ντζιρέντγια μη τα καπάκια τους στα-
μπουλιάρικα κι αλλειώτικα, γκαβάνεις
που πήγηναν του γιόμα στους αργά-
τεις, νταβάδεις πόφκιαναν τα γλυκά
κι του μέλι μη χειρούλια, τάψεις κι
ταψουπούλεις, σινιά μικρά κι τρανά,
απλάδεις για του σκουτέλι, γκιούμνια,
μαστραπάδεις, τάσκια, τσιουκούνια για
καφέν, χαλκουτσούκια κι καζάνια μι
καζανάκια, χουλιάργια κι μπουνέλια,
χουλιάρεις, Ζουβάνεις για νιρό ή κρα-
σί κι' άλλα τέτγια όπους τηγάνια μι-
κρά κι τρανά.

Τώρα οι νοικουκυρές έχουν τηγά-
νια τεφάλ, σουπιέρες πυρέΞ, χύτρες
ταχύτητας κι χίλια ντιγιό σκέδια τέ-
τγια στου μαγειργιό.

Άλκοινοι παληοί καλαϊτζίδοι ήταν ου
μαμπάς του Καλαϊτζή του Νικόλα στου
σουκάκι του Παλιουμάτσκα. Οι Γανου-
ματίδεις ήταν απ' τον Κρούσουβου σι
πλειότρηοι.

Τότι παληοί τινικιτζίδοι στη Νιάου-
στα ήταν ου Τσιόμπανης που είλιγαν
για ταυτόναν όταν γένουνταν μπουλά
πουλημούσειν ψηλά κι τσάκουνειν
στουν αέρα την πάλα του. Άλλους τι-
νικιτζής ήταν ου πατέρας του Γιάννη
του Μαγούλα, ήταν κι ου Βόλους που
συργιανούσειν στους μαχαλάδεις μη
τη φουφού πούχειν αναμένα Ξυλουκάρ-
βουνα τις χαβιές του γιαλί μη του

γκιζάπι κι του νησιαντούρι. Ήταν κι ου Αντώνης ου Λιόλιους, ου Καζαντζής ου Δημητρός κι ου Αναστασιάδης απ' τα 1928.

Ου Κουσαντούλης είλιγειν για τουν τινικιτζή:

Τενεκετζής με τη χαβιά
και με τα κάρβουνά του
τους τενεκέδες ακουλνάει
και τρέχουν εις τον πάτου
Κι όταν του δόσεις μινά δουλειά
θα μετανοήσεις
θα διαβεί καιρός πολύς
και θα τον μπιζιρίσεις.
Τενεκετζής με τη χαβιά
και με τα κάρβουνά του
τους τενεκέδες ακουλνάει
και βγάζει τα έξοδά του.

Τώρα απόμειναν ουλίγοι τινικιτζίδεις
στη Νιάουστα γιατί δεν έχουν τί να
φκιάσουν απ' τα παλιά σεία.

Τότι οι τινικιτζίδεις έφκιαναν φανάργεια για να φέγγουντι οι κόσμοι
στους δρόμους, αμπάρια κι αμπαρούνγια για αλεύρι, στιάρι κι καλαμπούκι
για να μην τα τρων τα πουντίκια. Έφκιαναν κι φκιάνουν ακόμα καρούτεις
για τα νιρά απ' τα κιαραμίντγια, καφάσκια ντουλάπια μη σίτα για τα φαγιά
να μην πηγαίνουν οι μύγεις, φουφούδεις για κάρβουνα, σόμπεις τινικιδένιεις κι μαντιμένιεις, μπουργιά.

στοφεις, ακουλούσαν μη καλάϊ τινικέδεις μη τυρί κι μπάτσιουν. Έφκιαναν κι αγγιά λουγίσια, μιπρίντγια για
ξύδι, λάδι, κρασί, γκάζι, τους τινικέδεις απ' τις παλάντζεις, κουτλεις για να
μιτρούν του αιτάρι, καρδάργια για άρμιγμα, λαδίκες για λάδι, γκιούμνια
για του γάλα, κουβάδεις για σφουγγάρισμα, αντλεις για να βγάζουν λάδι,
τουλούμπεις για να βγάζουν κρασί κι αρακι απ' του βουτοί, μιπρίντγια για
γάλα κόσκινοους για κουσκίνισμα, καρπουλόγια κι φουσούρεις για του τζάκι,
φκιάρεις για τη ζιόρι, κουκούμνια για να φεγγουμέστοι, σκάρεις για μπριζιόλεις κι άλλα τέτοια.

Τώρα τα πλειότρη απ' τ' αυτά τα
σεία δε χρειάζονται γιατί βγήκαν πλαστικά κι γιαλένια.

Τότι μιτά τ' αλούγα μη τα σαμάργια
οι κηρατζίδεις γίνηκαν αραματζίδεις
όταν αχίρησαν να φαρδαίνουν οι
δρόμοι για να πινούν οι αραματζεις.

Παλιοί μαστόροι πόφκιαναν αραματζεις
ήταν ου Τόλιους ου Καζάκης, ου Πέτρος
Αποστόλου, ου Παναγής ου Μπαντόλας
κι αλκοινοι μικροί. Αυτινοί ήταν σιδηράδεις
κι μαραγκοί μαζί γιατί είχαν μηχανί
μη κάρβουνα κι αμώνι για τα σιδηρικά
κι μπάγκουν μη ρουκάνια κι σκαρπέλα
μη ματκάχια για του ξυλίκι απ' του
κάρου. Μη τη

φουτχιά χτυπούσαν κι έφκιαναν τα
ντιγκίλια, τα στιφάνια απ' τα τρουκουλάντγια,
τα σίδηρα απ' τα κανάτχια τα κόλια του
όκι τα σίδηρα απ' τα χαμούτχια του
σαμαράκι κι τα τέτχια γιατί του
ξυλίκι απ' του κάρου δένουνταν
μη βίδεις στα σίδηρα για νάνει
μπί γιρό του πάτουμα τα κανάτχια
κι τα ντιγκίλια απ' του κάρου. Τα
κάρα μη ντιγιά αλούγα είχαν όκι
κι μανέλεις μια του κάθι ένα τα
μουνά τα κάρα είχαν κόλια
ανάμισά τους σέβηνειν τ' αλούγου
κι σκάλουναν τα κόλια μι αλυσσίδεις
απ' του χαμούτι. σπριώνουνταν
στου σαμαράκι κι για τουν
κατήφουρου σκάλουναν μη αλυσσίδεις
απ' την πιστιά.

Τα ξύλα ήταν όλα απού ουξιά, οι
ακτίεις απ' τις ρόδεις κι ου κύκλους.
Τα στιφάνια τα ζέστηναν μη ρουκανίντγια
κι ξύλα για να ανοίξουν να μπουν
στη ρόδα κι να σφίξουν. Τα διπλά τα
κάρα είχαν κανάτχια που έβγηναν,
είχαν κι θέσεις για να σηβαίνουν οι
κλιμινές να ψηλώνουν τα σπριγίματα
όντας φόρτουναν τριφύλλι, άχυρου κι
τέτοια. Στις ρόδεις έβαναν κι κουζινέτα
για να κλώθει του σίδηρου πανουθειό
στου σίδηρου που τ' αλειφαν μη
γράσσου.

Τώρα που τα κάρα γίνηκαν τρακτέρ,
μη ντιγιά άξουνεις, μη έναν άξουναν
κι αφτουκίνητα αγρουτικά.

Η λειτουργία της ποινής ως εκπαιδευτικό μέσο

Δ'

1. Το αν η ποινή χρησιμοποιείται στον εκπαιδευτικό χώρο ή όχι και σε καταφατική απάντηση πώς και υπό ποιές μορφές, είναι κάπως σχετικό και σόριστο να επιθεβαιωθεί, επειδή οι περισσότερες απ' αυτές τις ποινές ούτε προβλέπονται από κάποιο γραπτό Ποινικό Κώδικα απ' ενός μεν, απ' ετέρου δε ερμηνεύονται και εφαρμόζονται ανάλογα με την προσωπικότητα του παιδαγωγού ο οποίος αποσκοπώντας στην αγωγή κι όχι στον κολασμό των παιδευομένων χρησιμοποιεί αυτήν ως μέσο αγωγής κι όχι ως αυτοσκοπό.

Η κατάσταση όμως με επίκεντρο την ποινή, διαφέρει κάπως στον ευρύ κοινωνικό χώρο, σε κάθε μορφή κοινωνικής ομάδας. Εκεί τα πράγματα είναι κάπως διαφορετικά και ιδιαίτερα στην πλατύτερη κοινωνική ομάδα, την ενότητα όλων των ανθρώπων που ζουν σε μια χώρα, την πολιτεία. Εκεί και γραπτός κώδικας ποινικών διατάξεων υφίσταται, αλλά και όργανα επιτετραμένα την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης υπάρχουν.

Μέσα από το σύστημα του ποινικού δικαίου, η ποινή εφαρμόζεται ως εκπληρώσα τον τριμερή σκοπό της (γενική πρόληψη - αποδοκιμασία - ειδική πρόληψη) υπό ποικίλες και διαφορετικές όψεις όπως αναπτύχθηκαν στο πρώτο κεφάλαιο.

Αναφορικά με τη λειτουργία και τη σκοπιμότητα της ποινής έχουν ασχοληθεί κατά καιρούς πολλοί και κυρίως ψυχολόγοι και ψυχίατροι. Έτσι, ο γνωστός ψυχίατρος KARL MENINGER που ασχολήθηκε με την κοινωνική ψυχιατρική, στο διβλίο του «Το έγκλημα της ποινής» γράφει ότι «το σύνολο των εγκλημάτων, των τελεσθέντων υπ' όλων των μέχρι σήμερα εγκλεισθέντων εις τας φυλακάς εγκληματιών, δεν προκάλεσε τόσην κοινωνικήν ζημίαν όσην τα εγκλήματα τα τελεσθέντα κατά των εγκληματιών (δια της τιμωρήσεως αυτών)»¹.

Πολύ ρεαλιστικότερος ο M. DANNER διαστέλλει — σε εκτεταμένη εργασία του — την ικανότητα του υποκειμένου να επιλέγει τις ενέργειές του από την ελευθερία της βουλήσεως. Ε-

πιστημαίνει την ανάγκη υπάρξεως του θεσμού της ποινής αλλά παράλληλα και την ανάγκη κατευθύνσεων του ανθρώπου στη διάρκεια της ποινής προς μια υπεύθυνη συμπεριφορά. «Είναι απαραίτητο», τονίζει, «να αναπτυχθεί στο δράστη κατά την έκταση της ποινής του η επίγνωση της ευθύνης».

Ο κορυφαίος Αυστριακός θεωρητικός της ψυχολογίας KLAUS FOPPA είναι οριστικός αναφορικά με τη σπουδαιότητα της ποινής για τη διαμόρφωση της συμπεριφοράς όταν γράφει:

Του Ι.Α. Τζιώρα Δασκάλου φοιτητή Νομικής

«Το παιδί μπορεί να μάθει να σέβεται τους απ' την κοινωνία θεσπισμένους κανόνες, μόνο τότε, όταν η υπέρβασή τους τιμωρείται».

Σαφής είναι η θέση του G.K. STURUP για την αναγκαιότητα και τη σημασία της ποινής, που βασίζεται στην πείρα δικαστιών γιατί βελτίωση και την κοινωνική αναπροσαρμογή εγκληματρώπων ατόμων καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι «η στέρηση της ελευθερίας είναι ένα δυσάρεστο, αλλά δυστυχώς απαραίτητο μέτρο».

Το ίδιο σαφές υπέρ της ποινής σαν αναγκαίου μέσου βελτιώσεως εγκληματρώπων ατόμων είναι και ο καθηγητής της ψυχολογίας στο Λονδίνο H.J. EYSENCK όταν γράφει: «Η ποινή πρέπει να υπάρχει και μάλιστα να είναι σκληρή για τους υπότροπους εγκληματίες και επιεικής για τους νέους, πρέπει όμως, επίσης να εξυπηρετεί την κοινωνική επανένταξη του εγκληματία».

Από την αντικειμενική θεώρηση όλων των απόψεων κορυφαίων επιστημόνων, εξάγεται το συμπέρασμα της αναγκαιότητας υπάρξεως της ποινής, πλην όμως για την ολοκλήρωση, του «παιδευτικού και βελτιωτικού» σκοπού της απαιτείται συνδυασμός με κατάλληλες μεθόδους επανόρθωσης της συμπεριφοράς και επανένταξης του εκπαιδευμένου ατόμου στους κόλπους της κοινωνίας με κανονικοθεραπευτικά μέσα.

2. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην ποινική μεταχείριση του εγκληματία έτσι ώστε η επιβληθείσα ποινή να ενεργήσει αναμορφωτικά, να τον κατευθύνει σε ορθούς τρόπους συμπεριφοράς και ιδιαίτερα να τον βοηθήσει στην επανασυναινετικοποίησή του με ομαλό και ορθόδοξο τρόπο.

Ο ποινικός κολασμός δεν είναι άσχετος με την προσωπικότητα του εγκληματία. Αντίθετα, ο τελευταίος στον Π.Κ. δεν αντιμετωπίζεται απλά και μόνο σαν πηγή ορισμένης ποινικά αξιόλογης αδικπραγίας αλλά επιπλέον και ως προσωπικότητα απ' ενός μεν επικίνδυνη για την έννομη τάξη απ' ετέρου δε έχουσα και ορισμένη ευαισθησία έναντι της ποινής. Προς τούτο ερευνάται το επικίνδυνο του δράστη καθώς και η έναντι της ποινής ευαισθησία και το βελτιώσιμο αυτού.

Το επικίνδυνο του δράστη συνίσταται στην πιθανότητα (μεγαλύτερη ή μικρότερη) ότι κάποιο άτομο που έγινε αυτουργός ή συμμετοχος σε ένα έγκλημα θέλει εγκληματίσει εκ νέου.

Έχει λοιπόν σημασία όχι η διάγνωση του τελεσθέντος εγκλήματος αλλά η πρόγνωση και πρόβλεψη επανάληψης στο μέλλον. Κάθε εγκληματίας, δεν είναι και επικίνδυνος. Η τέλεση εγκλήματος αποτελεί σύμπτωμα επικίνδυνης προσωπικότητας, τούτο όμως δε συμβαίνει πάντοτε, είναι ένδειξη κι όχι απόδειξη.

Εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι η εξέταση της ευαισθησίας του δράστη έναντι της ποινής και το βελτιώσιμο αυτού. Πρωτόταξιο άτομο ής έχοντα συναισθηματική ευθιξία παρουσιάζουν μια κάποια έντονη ευαισθησία έναντι της ποινής η οποία λειτουργεί παιδευτικά και σωφρονίζει. Υπότροποι εγκληματίες ή άτομα που παρουσιάζουν μια εξοικείωση με την ποινή, δέχονται αυτήν αδιάφορα. Έχουν ήδη πάθει «ανοσία». Ιδιαίτερα με τη στερεοτική της ελευθερίας ποινή, όσο μακρότερο χρόνο και συχνότερα έμεινε κανείς στις φυλακές, τόσο λιγότερο αισθάνεται τη στέρηση της ελευθερίας. Επίσης, έχει σημασία η εκτίμηση του εννόμου αγαθού του δράστη που προσβάλλεται με την ποινή. Όταν προσβάλλονται έννομα α-

1. Ανδρουλάκης Ν. Κ. «Ποινικόν Δίκαιον».

γαθά που βρίσκονται στη βάση της πυραμίδας των αξιών του ατόμου, ό-
τε ουδόλως επενεργεί αναμορφωτικά
και παιδευτικά η ποινή. Έτσι σε έ-
ναν οικονομικά εύπορο λ.χ. μια επι-
βολή μικρής χρηματικής ποινής θα
περνούσε απαρατήρητη.

Ο Ποινικός Κώδικας κατατάσσει
τους εγκληματίες σε ειδικές κατηγο-
ρίες. Αυτές είναι: α) Ανήλικοι, β)
Ακαταλόγιστοι και ηλαττωμένης ικα-
νότητας προς καταλογισμό γ) Καθ'
έξη και καθ' επάγγελμα δ) Αλκοολι-
κοί και τοξικομανείς ε) Φυγόποινοι
και ρέποντες προς άτακτο βίο.

Οι ειδικές αυτές κατηγορίες δεν
περιλαμβάνουν όλους τους εγκληματί-
ες αλλά ένα μεγάλο μέρος αυτών. Γι'
αυτούς, και σε ορισμένες κατηγορίες,
όταν η ποινή δεν καλύπτει πλήρως το
σκοπό της, εφαρμόζονται ανάλογα και
μέτρα ασφαλείας. Ή ακόμη, και σε
άλλες κατηγορίες που θεωρείται η ποι-
νή ότι δεν θα μπορέσει να λειτουρ-
γήσει παιδευτικά, εφαρμόζονται μόνο
μέτρα ασφαλείας.

Ιδιαίτερη μεταχείριση χρήζουν οι
ανήλικοι εγκληματίες καθ' όσον οι υ-
πόλοιπες κατηγορίες έχουν κατά κα-
νόνα ριζωμένη τη ροπή προς το έγκ-
λημα. Ανήλικοι εγκληματίες νοούν-
ται οι διανύοντες ηλικία από το 7ο
έτος μέχρι το 17ο συμπληρωμένο. Κα-
τά ταύτα ο ανήλικος τυγχάνει ιδιαί-
τερης μεταχείρισης καθ' όσον αυτός
δεν είναι απλώς μικρογραφία του ε-
νηλίκου αλλά ανθρώπινη ύπαρξη ιδιόρ-
ρυθμη με δική του λογική και δική
του ηθική έτσι ώστε κατά τις περι-
στάσεις η αντίδραση του ανήλικου έ-
ναντι του εξωτερικού περιβάλλοντος
(φυσικού ή κοινωνικού) είναι εντε-
λώς διαφορετική από την αντίδραση
του ενηλίκου σε παρόμοιες περιστά-
σεις. Το έγκλημα του ανήλικου συνή-
θως οφείλεται σε κοινωνικούς ή πα-
θολογικούς συντελεστές. Εξ άλλου ο
ανήλικος είναι προσωπικότητα «εν εω
γίγνεσθαι». Υπάρχει ως εκ τούτου σχε-
δόν βεβαιότητα ότι με κατάλληλη με-
ταχείριση μπορεί να διαπαιδαγωγηθεί
και να εθισθεί σε νομοταγή και κανο-
νικό βίο. Η παρατήρηση διδάσκει ότι
οι καθ' έξη εγκληματίες στρατολογούν
από τη μάζα των νεαρών εγκλημα-
τιών, καταπολέμιση, επομένως, της εγ-
κληματικότητας των ανήλικων σημαί-
νει συγχρόνως και εκρίζωση του φυ-
τωρίου της καθ' έξη εγκληματικότη-
τας.

Συνεπώς ιδιαίτερη σημασία θα πρέ-

πει να δοθεί στην επανόρθωση της συ-
μπεριφοράς των ανήλικων και όχι μόνο
αυτών αλλά και όλων όσων κρίνονται
ότι διαθέτουν περιθώριο θεραπείας, α-
ναμορφώσεως και βελτιώσεως της συ-
μπεριφοράς τους και τέτοιοι υπάρ-
χουν πολλοί. Γι' αυτούς θα πρέπει να
ληφθεί ειδική πρόνοια και μεταχείρι-
ση έτσι ώστε ούτε οι ίδιοι να θεωρη-
θούν «αποκομμένοι» από το κοινωνικό
σύνολο, μετά την ποινή, αλλά ούτε και
το κοινωνικό σύνολο να «αποβάλλει»
και να «απομονώσει» αυτούς από τους
κόλπους του οπότε θα επιβεβαιωθεί
η ρήση του K. MENINGER.

3. Μετά από μακροχρόνιες παρατηρή-
σεις και έρευνες σε πολλές ευρωπαϊ-
κές χώρες, διεπιστώθη ότι η υποβολή
των τιμωρηθέντων σε κοινωνιοθερα-
πεία εντός κοινωνιοθεραπευτικών κα-
ταστημάτων απέδωσε άριστα αποτελέ-
σματα. Κοινωνιοθεραπευτικά, καταστή-
ματα είναι τα ιδρύματα, στα οποία ε-
φαρμόζονται μέτρα και μέθοδοι τροπο-
ποιήσεως της συμπεριφοράς και κοι-
νωνικής αναπροσαρμογής εγκληματη-
σάντων ατόμων, είτε αποκλειστικά εί-
τε συνδυασμό με άλλα ιδρύματα και
υπηρεσίες (κέντρα παρατηρήσεως, επι-
λογής παρακολουθήσεως των εξερχομέ-
νων από το κοινωνιοθεραπευτικό ίδρυ-
μα), που συμπληρώνουν το έργο τους.

Η κοινωνία θεραπεία περιλαμβάνει το
σύνολο των μέτρων και μεθόδων, που
εφαρμόζονται στα κοινωνιοθεραπευτι-
κά καταστήματα για την επίτευξη του
παραπάνω σκοπού, όπως επίσης όλα
τα χρησιμοποιούμενα μέσα για την ο-
λοκλήρωση του έργου μετά το πέρας
της αγωγής μέσα στο ίδρυμα.

Το έργο της κοινωνιοθεραπείας προϋ-
ποθέτει για τους ασκούντες αυτήν,
γνώση της Ψυχολογίας της Ψυχιατρι-
κής και Παιδαγωγικής, υπομονή, τάξη
και ηθική υπόσταση καθ' ότι αποτελεί
εξειδικευμένο, δύσκολο και πολύ ευαί-
σθητο εγχείρημα. Και τούτο επειδή η
τροποποίηση της ψυχικής στάσεως και
της συμπεριφοράς του ατόμου και κα-
τευθυνόμενη κοινωνική αναπροσαρμο-
γή του, συνθέτουν σοβαρή επέμβαση
στην προσωπικότητα του ατόμου. Δη-
μιουργούν επομένως μεγάλα ηθικά και
νομικά ερωτήματα αφού συγκρούονται
με την αντίληψη της ανθρώπινης προ-
σωπικότητας σαν απόλυτης αξίας.

Στα πλαίσια της ομαδικής κοινωνιο-
θεραπείας εντός κοινωνιοθεραπευτικών
ιδρυμάτων, το άτομο έχει τη δυνατό-
τητα να προβάλλει και να φέρει σε
συζήτηση προβλήματα και δυσκολίες

του, μαθαίνει να συμβιώνει και να
συνεργάζεται, δεχόμενο τους γενικούς
κανόνες συμβιώσεως και προσαρμοζό-
μενο σ' αυτούς βαθμιαία, ενώ παράλ-
ληλα διώνει, ό,τι γίνεται δεκτό και
αναγνωρίζεται από την ομάδα, αποκτά
δτλ. διώματα που τον έλειπαν στην
ελεύθερη κοινωνία και που έλλειψή
τους συντέλεσε στην αντικοινωνική εκ-
τροπή του. Από κοινού με την ατομι-
κή θεραπεία ο τρόφιμος αποκτά το αί-
σθημα ευθύνης, αλλά και συνυπόθε-
σε με τους άλλους στην εκάστοτε ομάδα,
αλλά και γενικότερα στη ζωή της κοι-
νωνίας του καταστήματος, και επίσης
δέχεται την ύπαρξη αξιών και υποχρε-
ώσεων.

Το σύνολο των κοινωνιοθεραπευτι-
κών μεθόδων και προσπαθειών κατα-
τείνουν στην εξασθένηση και εξαγάνι-
ση ανεπιθύμητων αρνητικών μοντέλων
συμπεριφοράς του ατόμου, των οποίων
είναι συνάρτηση η αντικοινωνική στά-
ση, παράλληλα με τη δημιουργία, ενί-
σχυση και σταθεροποίηση θετικών δειγ-
μάτων συμπεριφοράς για την επίτευξη
κοινωνικής επανεντάξεώς του μετά την
τροποποίηση της ψυχικής στάσεως του
εγκληματήσαντος ατόμου έναντι του
συνόλου και της συμπεριφοράς του
προς αυτό.

Είναι σαφές ότι η άσκηση κοινωνιο-
θεραπευτικού έργου σε όσο το δυνα-
τό περισσότερα και πιο ετεροετή πε-
δία (αθλητισμός, εκπαίδευση, ψυχαγω-
γία κ.λ.π.) είναι επικοδομητική για
τους επιδιωκόμενους στόχους, γιατί έ-
τσι επιτυγχάνεται η επίδραση στην
προσωπικότητα και στην συμπεριφορά
του τροφίμου, να γίνεται από πολλές
και διαφορετικές οδούς.

κοινωνιοθεραπεία στο σύνολό της
ενέχει δύο σημαντικούς κινδύνους οι
οποίοι όμως δύναται να αποφευχθούν
δια κατάλληλων μέτρων και χειρισμών.
Η συμπεριφορά των εκπαιδευτών αν-
θρώπων μετά την εισαγωγή τους στο
ίδρυμα δημιουργεί την εντύπωση συνή-
θως ότι προσαρμόστηκαν. Η εντύπωση
αυτή είναι, όμως, εσφαλμένη και στη-
ρίζεται σε επιπόλαια παρατήρηση. Στην
πραγματικότητα πλησιάζουν μεταξύ
τους, σχηματίζουν ομάδες, αναπτύ-
σσουν ένα ειδικό ομαδικό πνεύμα και
φροντίζουν να μην αποσκιρτήσει κα-
νείς από την ομάδα (αρνητικές υπο-
κοινωνίες). Εκτός τούτου φροντίζουν
να «μυήσουν» στο πνεύμα της υποκοι-
νωνίας κάθε νέο εισερχόμενο άτομο
στο ίδρυμα. Είναι το επικίνδυνα και
δυσάρεστο φαινόμενο της «εγκληματο-

γόνου μολύνσεως». Τούτο παρουσιάζει περισσότερες πιθανότητες εμφάνισης στις φυλακές. Στα κοινωνιοθεραπευτικά καταστήματα όμως είναι δυνατό να καταπολεμηθεί κατάλληλα.

Το δεύτερο επικίνδυνο σημείο της κοινωνιοθεραπείας είναι η υπέρμετρη επέμβαση στην προσωπικότητα του ατόμου. Οι τροποποιήσεις που επιδιώκουμε να επιφέρουμε στα άτομα που εγκληματίστη, πρέπει να αφορούν λειτουργίες, εκδηλώσεις και χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του και επίσης να έχουν τόση έκταση και βαρύτητα, ώστε το άλλοτε αντικοινωνικό άτομο να γίνει κοινωνικά προσαρμοσμένο, ικανό να βιώσει μέσα στην κοινωνία χωρίς να καταφεύγει σε αντικοινωνικές λύσεις, τέλος ωφέλιμο στον εαυτό του και στο σύνολο.

Μικρότερης εκτάσεως και βαρύτητας επέμβαση στην προσωπικότητα θα είναι ανεπαρκής, γιατί δεν θα επιφέρει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα ούτε για το άτομο ούτε για το σύνολο.

Πιο εκτεταμένη και πιο βαριά, όμως, επέμβαση είναι απαράδεκτη, αφού δεχόμαστε την προσωπικότητα σαν θεμελιώδη αξία, επέμβαση στην οποία είναι επομένως επιτρεπτή μόνο στο μέτρο που είναι αναγκαία.

Ο D.N. ROBINSON επιστημαίνει ότι: «Όταν έχουμε στη διάθεσή μας θεραπευτικές μεθόδους, που μπορούν να μεταβάλλουν την ανθρώπινη φύση, τότε δεν έχουμε απεριόριστα το δικαίωμα να χρησιμοποιούμε τις μεθόδους αυτές. Το δικαίωμα αυτό περιορίζεται απ' τη μια πλευρά από νόμους και από την άλλη πλευρά απ' την ηθική δύναμη, που απορρέει απ' το δικαίωμα να διατηρεί κανείς την ατομικότητά του, να διαφέρει».

Τέλος το έργο της κοινωνιοθεραπείας πρέπει να συμπληρώνεται με τη μέριμνα ώστε το εξερχόμενο εκ του ιδρύματος άτομο να προσαρμόζεται στο κοινωνικό σύνολο και να επανακοινωνικοποιείται ομαλά.

Ο άλλοτε τρόφιμος του ιδρύματος μετά την έξοδό του αντιμετωπίζει ένα περιβάλλον, προκατειλημμένο, επιφυλακτικό, δύσπιστο και πολλές φορές εχθρικό. Αν δε βοηθηθεί να κατευθύνει τη συμπεριφορά του σύμφωνα με

τους κανόνες που «έμαθε» τότε θα στραφεί ξανά προς τις παλιές αρνητικές στάσεις και έτσι θα πάει όλο το κοινωνιοθεραπευτικό έργο χαμένο.

Ε. Επισκοπώντας και συνοψίζοντας τα προηγουμένως λεχθέντα καταλήγουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Η ποινή κατά τις κρατούσες σήμερα στη Νομική και στην Ψυχολογία απόψεις αποτελεί αναγκαίο μέσο αναμορφώσεως και βελτιώσεως του δράστη, επιδοκιμάζεται επομένως, μόνιμως όμως δεν επαρκεί, όπως διαπιστώνεται για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Αποτελούσα ηθική αποδοκιμασία και τιμωρία του δράστη η ποινή συντελείται μόνο «αρνητική ισχυροποίηση» (εξασθένιση ή απόσβεση) αντικοινωνικών τάσεων και κατευθύνσεων της συμπεριφοράς, δεν προσφέρει όμως στο δράστη παράλληλα θετικές ώσεις για την αναδιαμόρφωση της ψυχικής στάσεως και της συμπεριφοράς του. Υποδεικνύει δηλ. στο δράστη τι θα πρέπει να αποφεύγει δεν του λέει όμως τι θα πρέπει να επιδιώκει. Επομένως η ποινή αποτελεί το πρώτο μόνο βήμα για την επίτευξη της βελτιώσεως του δράστη.

2. Η κοινωνιοθεραπεία επιδιώκει την τροποποίηση της συμπεριφοράς του δράστη σε συνδυασμό με αλλαγή της ψυχικής στάσεώς του, με στόχο την κοινωνική αναπροσαρμογή του.

Αποτελεί δηλ. η κοινωνιοθεραπεία οπαραίτητο συμπλήρωμα της ποινής για την ολοκλήρωση του παιδευτικού και βελτιωτικού σκοπού της τελευταίας.

3. Αντί όμως να δρισκόμαστε στη δυσάρεστη θέση της αντιμετώπισης της ποινής και της αναδιαμόρφωσης της συμπεριφοράς - προϊόντος ήδη της εκτροπής - ορθότερο και φρονιμότερο αλλά και πολύ αποδοτικότερο είναι κατά το στάδιο της προσχολικής και σχολικής αγωγής, όπου τίθενται τα θεμέλια ανοικοδόμησης της προσωπικότητας να κατευθύνουμε τη συμπεριφορά και την ψυχική στάση του ανθρώπου σε επιθυμητούς και υψηλούς στόχους, με κατάλληλες και ποικίλες μεθόδους που μας παρέχει η Ψυχολογία. Διότι είναι «το έδαφος γόνιμο και πρόσφορο». Όταν αφήσουμε ανεκμετάλλευτες τις

ηλικίες αυτές τότε το άτομο θα βιώσει και θα συνηθίσει τυχαίους τρόπους συμπεριφοράς. Και αυτό θα αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα στη μετέπειτα κοινωνική ζωή του γιατί όπως είπε και ο μεγάλος δάσκαλος της αρχαιότητας Αριστοτέλης: «και γαρ το ειθισμένου όσπερ πεφυκός ήδη γίγνεται».

Τούτη η μορφοποίηση και ολοκλήρωση της προσωπικότητας επιτυγχάνεται με μια προσεκτικά συντονισμένη συνεργασία οικογένειας και σχολείου, και μέσα από μια αντιανταρχική εκπαίδευση με κριτήρια τη συνεργασία, τον αλληλοσεβασμό, την αυτοεκτίμηση και την ιδιαιτερότητα της παιδικής προσωπικότητας.

Και τούτο το τελευταίο ας λαμβάνεται πάντοτε, μα πάντοτε, υπ' όψη καθ' ότι το άτομο είναι οντότητα στη φύση με τα χαρακτηριστικά της μοναδικότητας και της ιδιαιτερότητας που την διακρίνουν από τα ομοειδή του γόνους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γενική θεωρία του Ποινικού Δικαίου. Ι. Μανωλεδάκη.
2. Εισαγωγικά μαθήματα Ποινικού Δικαίου. Ν. Χωραφά.
3. Ποινή. Τροποποίηση της συμπεριφοράς και κοινωνική αναπροσαρμογή. Ν.Σ. Φωτάκης.
4. Μεγάλη Παιδαγωγική Εγκυκλοπαίδεια.
5. Γενική Παιδαγωγική. Αν. Τσίριμπα.
6. Το παιδί. Μια νέα αντιμετώπιση. R. DREIKURS.
7. Διατηρώντας την ισορροπία στην τάξη. R. DREIKURS.
8. Πώς θέλω το δάσκαλό μου. Ιω. Ν. Ξηροτύρη.
9. Η αντιπαιδαγωγικότητα της Παιδαγωγικής. Αθ. Παπά.
10. Θεωρία και πράξη της αντιανταρχικής εκπαίδευσης. Σάμμερχιλ. Α. Σ. Νήλ.
11. Η εγκληματικότητα των ανηλίκων εν Θεσ/νίκη από το 1958 μέχρι το 1965 Σ. Αλεξιάδη, Χ. Κουμίδη, Θ. Μπαλίδη, Μ. Παπαζήση, Χ. Χατζόπουλου.

Πνευματικοί προβληματισμοί και δημιουργοί της Ημαθίας

1. Είναι καιρός που είμαι χρεώστης σε αρκετούς πνευματικούς ανθρώπους και συλλόγους του νομού μας: Μου δώρισαν αντίτυπο εκδόσεώς τους με την αιτιολόγησή και υπονοούμενη ηθική υποχρέωση να έχουν και τη δική μου, ταπεινή, γνώμη για την πνευματική προσφορά τους.

Νά, όμως, που έρχονται και στιγμές, που, από διάφορους (αντικειμενικούς και υποκειμενικούς), ανυπαίτιους ή και υπαίτιους λόγους, δεν αισθάνομαι (παροδικά ή και μεγάλο χρονικό διάστημα), εσύ, ο παραλήπτης και αναγνώστης τέτοιων έργων, την ψυχική ανάγκη, ή την απαιτούμενη ευφορία ή, ακόμα, και τη δυνατότητα να καταγράψεις στο χαρτί (και ιδιαίτερα να δημοσιεύσεις) την άποψή σου, μιά και, ακόμα, και η πιο απλή και δευτερεύουσα - τρέχουσα πνευματική εργασία (έστω και με τη μορφή βιβλιοπαρουσιάσεως, πολύ δε περισσότερο βιβλιοκριτικής) προϋποθέτει ορισμένη, την κατάλληλη, ψυχοπνευματική διάθεσή σου, την ήρεμη αποφόρτιση από άλλα θάρη και προβλήματα για να μπορείς να πλησιάσεις, να εμβαθύνεις και να κριτικάρεις (πιτυχημένα και σωστά) τα πνευματικά πονήματα του συναθρώπου σου, χωρίς να αδικήσεις τούτον, μά ούτε και τον εαυτό σου!!

Και τα ζητήματα περισσεύουν όταν οι πνευματικοί δημιουργοί είναι και φίλοι σου. Οι δυσκολίες γίνονται ανυπέρβλητες πιά όταν πρέπει να κρίνεις, λ.χ., δέκα πνευματικά έργα και δημιουργούς (έστω και με ξεχωριστά σημειώματα), γιατί, τότε, γίνεται, τελικά, και συγκριτική διύλιση των αντίστοιχων κριτικών σου και επιτείνονται τα όποια προβλήματα, μια και βγαίνουν αυθαίρετα συμπεράσματα από τους ίδιους ή από τρίτους για την αξία του Α ή για την απαξία του Β κ.ο.κ. Και άντε, ύστερα, να δρείς άσκη. Τάπε, ή πρέπει να αιωπάσεις (οπότε υπάρχει ο αίσχυρος κίνδυνος να θεωρηθείς αγενής και πιο χειρότερο μεγαλομανής και εγωϊστής ή, τουλάχιστο, ακατάδεχτος), είτε, αντίθετα, να γράφεις, οπότε δεν μένει παρά να χάσεις, είτε πο αγαπητό σου πρόσωπο, είτε την πνευματική ειλικρίνεια και ακεραιότητά σου, μιά και οι άνθρωποι (και, συνεπώς, και οι συγγραφείς) δεν αντέχουν, στον κανόνα, την έκφραση και των πιο ελάχιστων,

αδύων επιφυλάξεων ή κάποιων υποδείξεων και, πολύ περισσότερο, επικρίσεων, σύμφωνα με την αιώνια αξία διαπίστωση ότι (στη ζωή, γενικά) μας αρέσουν οι ευχάριστοι και όχι οι ωφέλιμοι, οι έπαινοι ή, ακόμα, και η (ασυνείδητη ή και συνειδητή) κολακεία και όχι η επιφυλακτική κρι-

Του Γ. Χιονίδη δικηγόρου

τική και οι υποδείξεις. Κυρίως, δεν αντέχομε την κατάχριση και αν, ακόμα, είναι αναγκαία, σωστή, δίκαιη, ειλικρινής και καλοπίστη...

Από την άλλη πλευρά, πάλι, σκέπτεται κανένας ότι ο πολιτισμός (πνευματικός - πεχνικός κ.τ.λ.) δεν είναι αποκλειστικά η συνιστάμενη δύναμη των άλλων, τελειών επιτευγμάτων των ανθρώπων, η σύμπτωση, μονάχα, άριστων, διάφορων έργων και προσπαθειών (γιατί, τότε απλοούτατα, δεν θα υπήρχε), αφού, άλλωστε, «όλες οι καρδιές δεν κάνουν καρδιά», ή έστω, τα προϊόντά τους δεν είναι όμοια και οι ίδιες καρδιές δεν κάνουν, πάντοτε, τα ίδια καρδιά, όπως λέγει, απλά μά σοφά, ο λαός μας. Υπάρχει, συχνά (σ' όλες τις επιδιώξεις της ζωής) διάσταση ή και διαφορά μεταξύ εκείνου που επιδιώκεται και του άλλου, το οποίο πετυχαίνεται, για πολλές και διάφορες αιτίες, που έχουν την πηγή τους στις αντικειμενικές συνθήκες ή στον ανθρώπινο παράγοντα.

Εξάλλου, σιμβαίνει, ακόμα, το λάθος στη βαθμολόγηση της αξίας ενός έργου να οφείλεται (αποκλειστικά ή όχι) και στην κακή εκτίμηση του κριτικού και έτσι συνέθηκε επανειλημμένα να υποτιμηθούν, ή, αντίθετα, να υπερεκτιμηθούν εσφαλμένα ορισμένα δημιουργήματα ή οι δημιουργοί τους. Όλα, λοιπόν, είναι τόσο σύνθετα και αβέβαια, ώστε να μη ξέρεις (αδίστακτα και ανεπιφύλακτα), αν η σιωπή και η απραξία ή, αντίστροφα, η δημόσια ομιλία - το δημοσίευμα κ.τ.λ. και η πράξη είναι πιο κοντά στην αλήθεια της ζωής και στα διδάγματα της ανθρώπινης σοφίας...

Η κατάσταση, πάντως, περιπλέκεται, ακόμα περισσότερο, όταν τα πιο πάνω προβλήματα προκύπτουν στα περιορισμένα, τοπικά πλαίσια μιάς επαρχίας,

όπου όλοι είναι γνωστοί ή και φίλοι.

2. Νά, όμως, που η ζωή συνεχίζεται, άσχετα από τις (οποιοσδήποτε, δικαιολογημένες ή όχι) προσωπικές ανησυχίες, τις αναζητήσεις και επιφυλάξεις!! Και, έτσι, προβάλλει έντονα η ανάγκη να γίνει, οπωσδήποτε, μιά απλή, έστω, αναφορά στα πνευματικά έργα, όσων κατόρθωσαν να ξεφύγουν, να απομονωθούν, να κοπιήσουν, να πονέσουν και να δημιουργήσουν, ώστε να μας κάνουν ένωση πνευματικοψυχικής ανοίξεως στη θαρραλεμονία του περιγυρού μας.

Η αφορμή γι' αυτές τις σκέψεις, δόθηκε, πάλι, με τα τελευταία πνευματικά σκιρτήματα των φίλων, Στέλιου Σβαρνόπουλου, Γιάννη Αλεξιάδη, Γω. Μελετίδη, Γιώργου Μελέτη (Κοτζαμπασόπουλου), Ορ. Σιδηρόπουλου, του (λογιστή) Γιάννη Κρυστάλη, Γιώτας Φωτιάδου - Μπαλαφούτη, Μαριάνθης Καπουτσέλη, Ελένης Ψωμά - Κουτσογιαννόπουλου και των, Τουριστικού Όμιλου της Βέροιας, Λαογραφικού Όμιλου της Μελίκης, Λαογραφικού Όμιλου του Λαζοχωρίου, ατρικού συλλόγου Ημαθίας και της λογιστικής κ.τ.λ. Εταιρείας «Γραφής Ε.Π.Ε.», της Βέροιας, κ.τ.λ. τους οποίους πρέπει να ευχαριστήσω, γιατί είχαν την καλοσύνη να μου χαρίσουν αντίτυπο από τα βιβλία τους (Λαογραφικού, ιστορικού, λογοτεχνικού, οικονομικού κ.λ.π. περιεχομένου) και περισσότερο, επειδή, αφού ξέφυγαν από το μαγκανοπήγαδο και τον μικρόκοσμο της καθημερινότητας (όπου, συνήθως, οι περισσότεροι, επιδιδομάστε μονόπλευρα και παραδινομάστε) στόχευσαν ψηλότερα και σκαίεψαν την πνευματική γύμνια μας, ταράσσοντας την αυτογνωστική ηρεμία ή και χαυνότητα της λιμνάζουσας χαμοζώης μας, ρίχνοντας τα πετραδάκια τους.

Και τελειώνω με την ευχή τα πνευματικά τούτα έργα τους να αντέξουν στη δοκιμασία του χρόνου και να διατηρήσουν το τρικύμισμα (της λαμαρτίνιας λίμνης) για όσο το δυνατό περισσότερο διάστημα, ώστε να αποτελέσουν απειρελάχιστα μά χρήσιμα πετράδια στο κόσμημα, που φέρνει την πολυκροτη και μονακρίδη ονομασία: «Πνευματική δημιουργία» και «ανθρώπινος πολιτισμός», στα τοπικά πλαίσια της χειμαζόμενης (πνευματικά) αγχαιότητας και ιστορικής Ημαθίας μας...

Μήπως χάσαμε το νόημα του έρωτα;

Δ

**Χειραφέτηση και
απελευθέρωση όπως
εννοείται σ' εμάς
οδηγεί σε αδιέξοδα**

Εκείνο που παρατηρεί κανένας είναι, πως η λεγόμενη σεξουαλική απελευθέρωση της γυναίκας, όσο και πού πολύ αυτή προχωρεί προς μία ελευθερία χωρίς μέτρο και εξάρτηση όσο και παραμερίζει ήθη, έθιμα, πειθαρχία, νόμους κανόνες κ.λπ. τόσο και πού πολύ υποδουλώνεται η γυναίκα, τόσο και πού πολλά προβλήματα ανακύπτουν που μένουν άλυτα. Έτσι μπορεί να πει κανένας εκείνο που τόνισε κάποτε η Σιμόν Ντε Μπωβουάρ, δηλαδή προσωπικότητα, η οποία αγωνίσθηκε αρκετά γα τη χειραφέτηση της γυναίκας, «πως σήμερα η ποιότητα της ζωής όλο και περιπλέκεται όλο και φτωχαίνει μέσα στις κοινωνίες μας που η τεχνολογία έγινε θεός τους. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και το πρόβλημα των σχέσεων των δυο φύλων, σχέσεις που γίνονται όλο πού ελεύθερες και ολοένα και πού σκλάβες».

Εκείνο που μπορεί ακόμη να παρατηρήσει κανένας με τον τρόπο που προπαγανδίζεται στον τόπο μας η λεγόμενη «σεξουαλική απελευθέρωση», η απεπροσωποποιημένη σεξουαλική επαφή είναι, πως η απουσία εξάρτησης του ενός φύλου από το άλλο δυσκολεύει πολύ τη ζωή των ανθρώπων. Είναι αδύνατο ως το δύσκολο να ζούν οι άνθρωποι συλλογικά χωρίς ήθη, έθιμα πειθαρχία και νόμους, χωρίς οικογένεια, γιατί ο ελεύθερος έρωτας αντιπροτείνεται τον πού θερμότη

την πύρινη της ανθρώπινης ζωής, που χωρίς αυτόν ο άνθρωπος, το άτομο μένει ορφανό μέσα σε μία αβάστακτη μοναξιά. Η οικογένεια σήμερα κυκλώνεται από τα μαινώμενα στοιχεία των αλλαγών και των επιθυμιών, ωστόσο αυτή είναι το μόνο καταφύγιο του ανθρώπου, η αναγκαία και αναπόσπαστη συμβίωση των δύο φύλων κατά ζεύγη.

«Προσωπικά αισθάνομαι ευτυχής μόνον, όταν βρίσκομαι στο

**Του
Ιωάν. Ξηροτύρη
ομοτίμου Καθηγητή
Κοινωνιολογίας Α.Β.Σ.Θ.**

σπίτι μου, ανάμεσα στους δικούς μου», λέγει, ο αρχηγός των σοσιαλιστών της Γαλλίας Φρανσουά Μιτεράν. Και μία και βρίσκομαι στο γαλλικό σοσιαλικό χώρο θα αναφερθώ σε μία άλλη προσωπικότητα, τον αρχηγό της Γαλλίας, τον Ζωρζ Μαρσαί ο οποίος «πιστεύει πως μόνο η πειθαρχία του ανθρώπου στους νόμους και στα ήθη και έθιμα μπορεί να περιορίσει τις σχέσεις μεταξύ άρρενος και θήλεος από την ολοκληρωτική εκτροπή που λέγεται Ελευθερία. Πιστεύω — συνεχίζει — πως οι σχέσεις μεταξύ των δυο φύλων στις μαρξιστικές χώρες είναι αυστηρότερες και είναι και υγιέστερες. Θα ήταν βέβαια αστείο να αρνηθώ, ότι δεν υπάρχουν κι εκεί προβλήματα» («Μακεδονία» 12.2.75).

Η κομμουνίζουσα όμως στον τόπο μας κοπέλα ή η νέα κυρία θεωρεί την πειθαρχία και την αυτοσυγκράτηση, την αγάπη και τον Έρωτα σαν «αστικές προλήψεις» σαν κάτι το «ντεμοντέ» πιά. Το

ίδιο και ο αριστερίζων νέος. Δε θέλει ν' αγαπά, παρά να ζει μόνο τη σεξουαλική της ή τη σεξουαλική του πολυγαμία. Αυτό νομίζεται στο χώρο και την κίνηση της νέας κοπέλας και νέου της εφηβικής ηλικίας σαν κάτι το πρωτοποριακό, το πολιτισμένο, το εξελλυμένο, το προοδευτικό κ.λπ. παρόμοια θλιβεράς ανοησίας και ανωριμότητας ενός λαού υπανάπτυκτου, που ζει μέσα σε μία θλιβερά σύγχυση φρενών αισθημάτων.

Το κακό είναι, πως όταν μία νοστορπία επηρεάζει τη νεολαία ενός λαού σαν αυτή της «σεξουαλικής απελευθέρωσης» που απλώνεται στη χώρα μας, τότε είναι δύσκολο να βοηθήσει κανένας ένα λαό να μην πέσει. Ο τρόπος με τον οποίο εμείς θέλουμε να χειραφετήσουμε οδηγεί κατά εξόφθαλμο τρόπο σε νέα θλιβερά αδιέξοδα τα δυο φύλα. Δεν είναι μόνον που ξεκινούμε από ακραίες θέσεις κατά παράλογο τρόπο, επιπόλαια, ενάντια σε κάθε είδος πειθαρχίας είναι και που δε θέλουμε με κανένα τρόπο να λάβουμε υπόψη μας ούτε τη νοστορπία του λαού μας ούτε τα ήθη και τα έθιμα του τόπου μας. Δεν μπορούμε να εννοήσουμε ότι οι σχέσεις των δυο φύλων παντού και σε όλα θα πρέπει να δέπονται από κανόνες και από ήθη. Και τούτο γιατί συγκόουμε την ελευθερία με την ασυδοσία. Σε μας και μόνο η λέξη νόμος προκαλεί άρνηση κι όχι αποδοχή και σεβασμό. Η ευθύνη μας φαίνεται δυσβάσταχτο φορτίο και την πετούμε από επάνω μας αμέσως. Τη θεωρούμε κακό συμπλοτήρα στη ζωή μας και την αποφεύγουμε σαν τη χολέρα. Κι όμως από κανένα πεδίο των σχέσεων των ανθρώπων δεν

μπορεί να απουσιάζει και πιο πολύ ακόμη από τις σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων.

Η φεμινιστική κίνηση

Ο τρόπος με τον οποίον ενεργεί το λεγόμενο φεμινιστικό κίνημα στον τόπο μας δεν ενώνει τον άντρα και τη γυναίκα, παρά τους θέτει θλιβερά αντιμέτωπους. Λυπούμε, αλλά δεν μπορώ να μη σημειώσω, ότι στη χώρα μας — κι όχι μόνον σε μας — τις πιο φανατικές φεμινίστριες δεν τις ωθούνε τόσο ο αλτρουισμός ή η αγάπη για το φύλο τους, παρά μία ασυνήθιστη άγρια ζήλεια ή μία έντονη προσωπική δυσανεκία προς τους άντρες ή τους άντρες τους ή μία έντονη φιλοδοξία ως τη ματαιοδοξία ή στράτευση σε πολιτικά κόμματα τα οποία με μέσον το φεμινισμό επεδίωκαν και επιδιώκουν ψηφοθηρία. Υπήρξαν και μερικές ελάχιστες ξεχωριστές εξαιρέσεις άξιες εκτίμησης και σεβασμού που με νού, μέτρο και αλτρουισμό προχώρησαν κι εργάστηκαν με προσοχή κι αγάπη συνεργαζόμενες με τους άντρες για την ανύψωση της γυναίκας και της ποιότητας της συζυγικής ζωής κι όχι αντιμέτωπες κι εχθρικές απέναντι στο άλλο φύλο, ανταγωνιστικές με πείσματα και προκαταλήψεις ή με δημαγωγικές πολιτικές τάσεις και υποσχέσεις ή ματαιόδοξες επιδείξεις...

Θα είχαν πολλά να κερδίσουν οι Ελληνίδες αν τα λεγόμενα γυναικεία σωματεία δημοκρατικών τάχατες γυναικών — σαν τα εγκατομμύρια των γυναικών της χώρας μας που δεν είναι μέλη αυτών των σωματείων να μην είναι δημοκρατικές, μία μονοπωλη-

ση που δεν είναι απλώς ύποπτη, αλλά καταφανώς υποδουλωμένη σε στενές κομματικές επιδιώξεις — αν έδειχναν πράγματι ουσιαστικό ενδιαφέρον για μία πραγματική μόρφωση της νεολαίας. Και πρώτα - πρώτα γι' αυτό που λέγεται αγωγή, η οποία μας λείπει πάρα πολύ και που γι' αυτήν υπεύθυνη περισσότερο από τον άντρα είναι η γυναίκα ως μάνα, αυτή η οποία είναι κάτι το αναντικατάστατο. Κάτι που θα κρατούσε τις σχέσεις των δύο φύλων σε υψηλό σημείο κι όχι απλώς στο σημείο του αποπροσωποποιημένου σεξ και της κυδαιοποίησης του Έρωτα. Θα ανέβαζε την ποιότητα της συζυγικής συμβίωσης και θα βρίσκονταν λύσεις για όλα τα προβλήματα, που παρουσιάζει η συζυγική κοινότητα.

Τείναμε να σκεφτόμαστε και να ζούμε χωρίς συναισθήματα

Έτσι το συναισθήμα και ο ψυχικός δεσμός μεταξύ των δύο φύλων στις σχέσεις τους δεν θα θεωρούντο σαν κάτι το αρρωστημένο ή το αναχρονιστικό με το πνεύμα που μας το περιγράφει ο Έλντορ Χάξλεϊ στο «θαυμαστό και νούργιο κόσμο» (σ. 84) όπου επιτηρητικά ρωπιέται ο νέος μήπως τυχόν κι είχε σχέσεις με μία κοπέλα, δηλαδή σχέσεις ψυχικού συναισθηματικού δεσμού που είναι κάτι το άπρεπο και ο νέος απάντησε: «μη φαντασθείτε ποτέ, ότι μας ένωνε κάτι το άπρεπο τίποτε το συναισθηματικό. Τίποτε το μακροχρόνιο. Ήταν απλώς φυσιολογική και υγιής σχέση — μόνο σεξ...».

Σιγά - σιγά φαίνεται πως γί-

νεται ιδανικό, τρόπος ζωής μας να σκεφτόμαστε και να ζούμε χωρίς συναισθήματα. Το να είναι κανένας συναισθηματικός αρχίζει να καταντά και να λογιάζεται από τις πολύ νέες και νέους συνώνυμο με το να είναι κανένας νοσηρός και μη ισορροπημένος. Με την αποδοχή αυτού του κανόνα το άτομο έχει εξασθενήσει πάρα πολύ. Η σκέψη του φτώχυνε κι έγινε ανούσια. Το βιομηχανικό και καταναλωτικό πνεύμα μέσα στις κοινωνίες μας έκαμε τον άνθρωπο πολύ ατομικιστή, ανίκανο ν' αγαπήσει άλλον εκτός από τον εαυτό του. Ο σύγχρονος άνθρωπος τρέχει παντού και αναζητά την απόλαυση, την ικανοποίηση των αισθήσεών του, χρησιμοποιώντας όλα τα εξωτερικά μέσα, έτσι ώστε να φτωχαίνει ή να κάνει ανούσιο αυτό που λέμε αγάπη, ως το σημείο να μη μπορεί πιά ν' αγαπήσει.

Διαφήμιση και γυμνό

Εκείνο επίσης που παρατηρεί κανένας σήμερα και το οποίο βρήκε κι αυτό ανάμεσα στα πολλά άλλα για να φτάσουμε στην απώλεια της έννοιας του έρωτα και στον απογυμνωμένο από κάθε ψυχική συγκίνηση σεξουαλικό είναι που το γυναικείο σώμα και το σεξ, η κοινωνία της ανοχής και της κατανάλωσης τα έκαμε καταναλωτικά αγαθά. Το εμπόριο με τη διαφήμιση γδύνει τη γυναίκα συνεχώς και κακομεταχειρίζεται το γυμνό σώμα της για την προβολή και των πιο ετερόκλητων προϊόντων. Η καταναλωτική κοινωνία εκμεταλλεύεται το γυμνό κατά τρόπο που μπορεί κανένας να πει «πως κλέβει το σώμα των γυναικών». Η

διαφήμιση μετατρέπει το γυμνό σώμα σε εμπορεύσιμο είδος και το σεξ γίνεται διαφημιστικό μέσον για να πωληθεί κάθε λογής εμπόρευμα. Η καταναλωτική και της απληστίας κοινωνία έχει μετατρέψει το γυναικείο σώμα σε αντικείμενο, σε πράγμα, το γυμνό του και το σεξ μαζί σε καταναλωτικά αγαθά, οπότε επιβάλλεται σιγά - σιγά η απόλυτη ελευθερία του σεξ, η οποία καταλήγει στην αποπροσωποποιημένη πολυμειξία και στη σεξουαλική. Προβλήματα που οι υποστηρικτές

«της σεξουαλικής απελευθέρωσης» δεν τ' απεικάζουν, αλλά και δεν μπορούν να δώσουν λύση.

Η τάση προς τη χυδαιοποίηση του Έρωτα καταστρέφει την πνευματική και ψυχική ποίηση της νέας και του νέου. Θα ήταν καλά, αν οι νέοι αναζητούσαν κάποιους καινούργιους κανόνες ηθικής που να συνδυάζουν ένα μεγάλο ποσοστό ελευθερίας με ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό ιδεαλισμού. Αλλιώς μεγαλώνον-

τας σιγά - σιγά οι κοπέλες και τ' αγόρια μέσα σε μιά ατιμώσιμη σεξουαλικής ελευθερίας ως την ασυδοσία απογυμνωμένης από τρυφερότητα αγάπη, συμπάθεια, έρωτα και από κάθε άλλο λεπτό αίσθημα της ψυχής και της ποιήσεως προς το άλλο φύλο δεν θα ξέρουν πιά ν' αγαπούν και θα ζούν απλώς μέσα στην απροσωποποιημένη και απογυμνωμένη από κάθε της ψυχής κίνηση σεξουαλικής τους πολυγαμία, χωρίς αισθήματα, κυνικοί ατομικιστές.

Ο μέσος Έλληνας αναγνώστης — οφείλουμε να το πούμε ξεκάθαρα — δεν αντέχει στον πνευματικό κόπο, που απαιτείται για την ανάγνωση οποιουδήποτε σοβαρού κειμένου, έστω κι αν αυτό είναι ειδησεογραφικό, πληροφοριακό, ενημερωτικό.

Ο μέσος Έλληνας, περισσότερο απ' οποιονδήποτε άλλο προτιμάει την εικόνα, το σύνθημα, τον ηχηρό τίτλο. Τον τίτλο, που «δονείται» από ποδοσφαιρικής μορφολογίας επίθετα και το σύνθημα που ξεπερνάει — υποτίθεται — την ανάγκη για ανάλυση και επιχειρηματολογία. Και ερωτάται: Αν αυτό δεν είναι εκβαρβαρισμός, τότε τί είναι;

Είναι εκβαρβαρισμός, διότι η σκέψη κι ο στοχασμός ναρκώνεται και ο εντυπωσιασμός — οι γυαλιστερές χάντρες των αγρίων — κερδίζει έδαφος. Είναι εκβαρβαρισμός, διότι τη θέση του διαλόγου, τη λειτουργία της διαλεκτικής συλλογιστικής παίρνουν ηχηρά φραστικά «σκαμπίλια», όπου το φιλοθεάμον κοινόν

Γιατί διαβάσει ο Έλληνας

κερδίζεται απ' αυτόν, που είπε την τελευταία συνθηματολογική ασυναρτησία.

Υπάρχουν ευθύνες γι' αυτή την κατάσταση; Μα και βέβαια υπάρχουν, και μάλιστα τεράστιες. Τεράστιες, που ερμηνεύουν το γεγονός ότι το αναγνωστικό κοινό όχι μόνο αναλογικά, αλλά και σε πολλές περιπτώσεις απόλυτα μειώνεται αντί να αυξάνει σε κλίμακα αντίστοιχη με την αύξηση των «γραμματιζόμενων».

Υπάρχει βασικά ευθύνη των φορέων αγωγής και παιδείας, από τους γονιούς ως τους δασκάλους και το εκπαιδευτικό σύστημα, που μαθαίνουν τα παιδιά να λειτουργούν σαν άλογα κούρσας μέχρις ότου ντοπαρισμένα «κατακτήσουν» την πολυπόθητη είσοδο σε κάποιο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα.

Ντοπαρισμένα με 12 και 15 ώρες δουλειά την ημέρα για να είναι ανταγωνιστικά στην κούρσα του θάνατου και όταν «φτά-

σουν» μισούν πια το βιβλίο, τη μάθηση κι αυτή την ανάγνωση.

Υπάρχει επίσης ευθύνη των αξιολογικών προσανατολισμών μιας κοινωνίας βασισμένης στο κέρδος και την κατανάλωση, όπου «πετυχημένος» είναι μόνο εκείνος, που μέσα από μια καταναλωτική επίδειξη «αποδεικνύει» ότι τα «κατάφερε», και βγάζει και έχει πολλά. Μιάς κοινωνίας όπου το άγχος του «φτασίματος» και ο τραγέλαφος της καθημερινής ζωής σκοτώνει και εξαφανίζει κάθε ουσιαστική και άμεση υπαρξιακή χαρά.

Υπάρχει ακόμα και η ευθύνη των διανοουμένων, που μιλάνε μεταξύ τους ακαταλαβίστικα, ανίκανοι να περάσουν απόψεις, προβληματισμούς και ενδιαφέροντα στο ευρύ κοινό, το «κοπάδι», που με υπεροψία αφήνουν «να σέρνεται, να κλαίει και να δέρνεται».

Βασίλη Φίλια: Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις.

Σύγχρονη Εποχή.

ΝΑΟΥΣΑ: Μορφολογία του αστικού ιστού και εικόνα της πόλης (19ος - 20ος αι.)

Είναι σ' όλους γνωστά τα σημαντικά γεγονότα του 19ου αι. (Επανάσταση '22, ολοκαύτωμα, εξανδραποδισμός των κατοίκων) που σημείωσαν στην ιστορία της Νάουσας το τέλος της πρώτης εποχής της ακμής της και την απαρχή μίας νέας εποχής, σηματοδευμένης από κοσμοϊστορικές αλλαγές σ' ολόκληρο τον κόσμο (βιομηχανική επανάσταση), αλλαγές που με τον ένα ή άλλο τρόπο επηρέασαν και καθώρισαν την ανάπτυξη της σημερινής πόλης.

Τονίζοντας απ' την αρχή ότι υπάρχει στενή αλληλεξάρτηση ανάμεσα στην εκβιομηχάνιση και την αστικοποίηση, η οποία με τη σειρά της συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, την τεχνολογική εξέλιξη και την διαδικασία του «εκουγχρονισμού», θα περιοριστούμε στο άρθρο αυτό σε μια σειρά προβλήματα που αφορούν την ίδια τη συγκρότηση του αστικού ιστού και όλα τα σχετικά θέματα που συνδέονται με την αστικοποίηση, δηλαδή: τη μορφολογία του αστικού ιστού, την τυπολογία της κατοικίας, την τεχνολογία της κατασκευής και την «εικόνα» της πόλης.

Το ιστορικό κέντρο της Νάουσας βρίσκεται στο επίπεδο που εκτείνεται βόρεια από την Αράπιστα και σε μία μικρή περιοχή νότια από το ποτάμι, σε κοντινή απόσταση από την όχθη. Μέσα στο ιστορικό κέντρο της πόλης διασώζονται μεγάλα τμήματα με αξιόλογα αρχιτεκτονικά σύνολα. Τα περισσότερα από τα σωζόμενα σήμερα κτίρια έχουν ανεγερθεί

μετά από την καταστροφή του 1822. Ελάχιστα κτίσματα μπορούν με βεβαιότητα να χρονολογηθούν σε προηγούμενες περιόδους. Μεταξύ αυτών γνωρίζουμε ότι είναι ο ναός του Τιμίου Προδρόμου (χρονολογία ανέγερσης 1750) και ένα κτίσμα που εικονογραφείται στο βιβλίο του Στουγιαννάκη. Η συνέχεια όμως κατά τον

Ν. Καλογήρου
αρχιτέκτων - πολεοδόμος
Μιχ. Νομικός αρχιτέκτων
Επιμέλεια: Αλεξ. Οικονόμου

19ου αιώνα της μακρόχρονης παράδοσης κατά την κατασκευή πολυαρίθμων κτιρίων με τα τυπολογικά, μορφολογικά και δομικά χαρακτηριστικά της λαϊκής μακεδονικής αρχιτεκτονικής επιτρέπει να κάνουμε την υπόθεση, ότι πολλά από τα σωζόμενα σήμερα κτίρια, έχουν παλιότερες φάσεις ή έχουν ανακατασκευασθεί στις παλιές θέσεις με τα ίδια υλικά. Αυτό αποδεικνύεται κι από γραπτές πηγές. Συγκεκριμένα οθωμανικά έγγραφα του αρχείου του Ιεροδικείου Βεροίας - Ναούσης, απαριθμούν σπίτια, εργαστήρια, αποθηκευτικούς χώρους κλπ. (1) αμέσως μετά την καταστροφή. Κατά συνέπεια μπορούμε να θεωρήσουμε ότι μερικά κτίρια από τα παλαιότερα χρονολογούνται στο 18ο αιώνα, με μικρές μόνο μετατροπές. Είναι βέβαια δύσκολο να εντοπιστούν σήμερα, αν δεν γίνει συστηματική έρευνα.

Η διατήρηση πρωτογενών μορφών ισχύει σε μεγαλύτερο βαθμό για τον αρχικό πολεοδομικό ιστό που εντοπίζεται σε αρκετά σημεία της πόλης. Παρά τις διαδο-

χικές ανοικοδομήσεις, τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά του αστικού ιστού διασώζονται και σήμερα. Η πόλη διαρρέεται σε μεγάλα καμπυλόμορφα οικοδομικά τετράγωνα (μαχαλάδες), η περιμέτρος των οποίων ορίζεται από κατοικίες κτισμένες «εν σειρά», με όψεις στο δρόμο και σε κοινή εσωτερική αυλή. Το πλέγμα των δρόμων και των δημοσίων χώρων είναι πολύπλοκο με ελαιοειδείς χαράξεις, διαπλατύνσεις και αδιέξοδα.

Τυπικό παράδειγμα είναι η γειτονιά των Αλωνιών που περιλείεται από τις οδούς Χατζηκουρούτα, Αγίου Θεοφάνους και Ανταρτών. Τα σπίτια είναι συνήθως στενομέτωπα, με περάσματα που οδηγούν από τον δρόμο σε εσωτερικές αυλές, όπου συχνά υπάρχουν άλλες κατοικίες, - με όψη μόνο στην εσωτερική αυλή -, αποθήκες, σταύλοι και άλλα προσκλήματα. Τα πλατυμέτωπα, που είναι λιγότερα και στεγάζουν συνήθως τις πλουσιότερες οικογένειες, ανήκουν τυπολογικά σε παλαιότερες φάσεις. Τα στενομέτωπα έχουν προκύψει από διαδοχικές διαιρέσεις της αρχικής ιδιοκτησίας, κάθετα προς τον άξονα του δρόμου. Αυτό διαφαίνεται από τη σύγκριση των στοιχείων του κτηματολογικού πίνακα, του οικισμού Ναούσης (2) με τους καταλόγους των οικογενειών διασωθέντων Ναουσαίων από την καταστροφή του 1822 που αναφέρονται στο ιστορικό αρχείο Βεροίας - Ναούσης. Οι απόγονοι των αρχικών ιδιοκτητών μοιράζονται το οικόπεδο με αποτέλεσμα να εξελίσσονται σχέσεις συγγένειας - γειτονιάς που προκαλούν τη

Φωτ. 1

Φωτ. 2

βαθμιαία πυκνοδόμηση του αστικού χώρου.

Από τα μορφολογικά και τυπολογικά στοιχεία, τη λιτότητα των όψεων, από τους μικρούς ως τους μεσαίους όγκους των κατασκευών, γίνεται φανερό ότι η περιοχή γύρω από την πλατεία Αλωνίων ήταν μία λαϊκή συνοικία στο παρελθόν όπως και σήμερα. Οι κατασκευές έχουν ελάχιστα ανοίγματα στο ισόγειο, που συνήθως αποτελεί μία κλειστή αυλή, η οποία στεγάζει βοηθητικές χρήσεις. Στον όροφο υπάρχουν περισσότερα ανοίγματα και ελαφρότερη κατασκευή, με αρχιτεκτονικές προεξοχές (σαχνισιά). Στην εσωτερική όψη προς την αυλή, υπάρχουν συχνά ημιυπαίθριοι χώροι (χαγιάτια), ενώ η κλειστή αυλή του ισόγειου, που διαχωρίζεται με βαριά θυρόφυλλα από το δρόμο, επικοινωνεί ελεύθερα χωρίς τοίχους με τον εσωτερικό κοινόχρηστο υπαίθριο χώρο. (Φωτ. 1).

Τα δομικά χαρακτηριστικά των κατασκευών είναι τα τυπικά της μακεδονικής αρχιτεκτονικής. Οι φέροντες τοίχοι του ισόγειου είναι πέτρινοι με μεγάλο πάχος και ξυλοδεσιές. Οι όροφοι κατασκευάζονται με φέροντα ξύλινο σκελετό (πλέγμα) που συμπληρώνεται με πέτρες ή πλίνθους (ντολμά μπουλμέ) ή με ελαφρούς ξύλινους πύλες επιχρισμένους (μπαγ

δατί). Ξύλινα είναι και τα πατώματα, οι επιστεγάσεις, οι ηλιακοί, τα στηθαία και τα κουφώματα. Το ποσοστό της ξυλοκατασκευής είναι λοιπόν ιδιαίτερα σημαντικό, χωρίς να φτάνει όμως το αντίστοιχο της βεροιώτικης αρχιτεκτονικής (3).

Ένα δεύτερο αξιόλογο αρχιτεκτονικό σύνολο που διατηρείται σε μεγάλο βαθμό, είναι η περιοχή γύρω από τις όχθες της Αράπτσας, η οποία αρχίζει από την εσωτερική πλατεία της Μεταμόρφωσης και επεκτείνεται προς τις δύο όχθες του ποταμού, ως την οδό Αριστοτέλους. Στη γειτονιά αυτή τα σπίτια είναι γενικά μεγαλύτερα και έχουν πιο αστικό χαρακτήρα από τα σπίτια της περιοχής Αλωνίων. Η κοινωνική διαφοροποίηση εκφράζεται και στα τυπολογικά χαρακτηριστικά του αστικού χώρου. Οι εσωτερικές αυλές είναι συχνά αυτοτελείς και ορισμένα σπίτια, διαφορετικών περιόδων, μπορούν να χαρακτηριστούν ως αρχοντικά, - κτίριο ιδιοκτησίας Κωστάκη, κατοικία και μύλος Ματθαίου, κτίριο ιδιοκτησίας Χατζηπαράσχη (Φωτ. 2). Ενδιαφέρουσα είναι η γενική διάταξη των κατοικιών στις όχθες του ποταμού, που είχε ένα ιδιωτικό χαρακτήρα, με τις όχθες απροσπέλαστες και σε απόσταση από τους δημόσιους δρόμους. Ο εγκλωβισμός του υδάτινου στοι-

χείου, σε μικρότερη κλίμακα, είναι τυπικό χαρακτηριστικό των οικοδομικών τετραγώνων της Νάουσας. Οι συνοικίες διασχίζονται από μικρά ρέματα που καθορίζουν τα όρια των ιδιοκτησιών (4). Το νερό αυτό δίνει κίνηση σε βιοτεχνικά καταστήματα (μύλοι, προνυστήρια) που χωροθετούνται στις όχθες.

Ανάλογος πολεοδομικός ιστός σώζεται και στον επονομαζόμενο από το Στουγιαννάκη Μεγάλο Μαχαλά που περικλείεται από τις οδούς Σωφρονίου, Χατζηπεδικάρη και Ρήγα Φεραίου. Παρά τη διατήρηση όμως του πλέγματος των δρόμων, το ποσοστό των παραδοσιακών κτισμάτων που σώζονται είναι μικρό.

Η ανάπτυξη της Νάουσας κάτω από την επίδραση της «εκβιομηχάνισης» και της διαδικασίας εκσυγχρονισμού αποτυπώθηκε στην εικόνα της πόλης.

Η Νάουσα διατήρησε τα ουσιώδη γνωρίσματα της προκαπιταλιστικής εποχής, αλλά ταυτόχρονα υπήρξαν μεγάλες αλλαγές και στην εξωτερική της όψη. Γνωρίζουμε από δημοσίευση της εφημερίδας «Μακεδονία» ότι η μελέτη για το ρυμοτομικό σχέδιο της Νάουσας προκηρύχθηκε το 1919 (5). Χρειάστηκαν δέκα χρόνια για την ολοκλήρωση και την τελική έγκριση του σχεδίου που

έγινε το 1928. Το κέντρο του οικισμού διαμορφώνεται σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις της πολεοδομίας. Η νέα κυκλική κεντρική πλατεία με συγκλίνοντες ακτινωτούς δρόμους αποτελεί τον κυριότερο δημόσιο χώρο της πόλης. Είναι χαρακτηριστικό ότι η θέση που επιλέχθηκε για τη δημιουργία της πλατείας βρίσκεται στον εσωτερικό κοινό ακάλυπτο χώρο ενός μεγάλου παραδοσιακού οικοδομικού τετραγώνου (μαχαλά). Ο πολεοδομικός ιστός διαφοροποιείται με την διαπλάτυνση και την «εκλογίκευση» των υφισταμένων δρόμων διατηρώντας τις ίδιες βασικές χαράξεις καθώς και με τη δημιουργία νέων αξόνων που τέμνουν τις παραδοσιακές συνοικίες.

Μία ειδική περίπτωση άμεσης επίδρασης της εκβιομηχάνισης στον αστικό ιστό αποτελεί ένας μικρός οικισμός που δημιουργήθηκε νότια από την Αράπιστα, στα όρια του ιστορικού κέντρου, από τον βιομήχανο Δ. Λόγγο για να στεγάσει εργάτες της βιομηχανίας του. Η διάταξη που εφαρμόζεται με τις κατοικίες «εν σειρά» και τους εσωτερικούς οπίσθιους δρόμους («BACK STREETS») παρουσιάζει άμεσες αναλογίες με τις εργατικές συνοικίες του MANCHESTER που περιγράφονται το 1845 στο κλασικό έργο του ENGELS «Η κατάσταση της εργατικής τάξης στην Αγγλία» (6).

Η εφαρμογή των πολεοδομικών διατάξεων συνδυάζεται με ευρύτερες αλλαγές στον τρόπο δόμησης. Εμφανίζονται νεότερες κατασκευές από τις αρχές του 20ού αιώνα ως το μεσοπόλεμο, που διατηρούν τα τυπολογικά χαρακτηριστικά των αρχαίων και εντάσσονται στον υφιστάμενο πολεοδομικό ιστό με ελαφρές διαφοροποιήσεις (π.χ. αλλοιώσεις

Φωτ. 3

του παραδοσιακού ιστού με υποχωρήσεις από την οικοδομική γραμμή που οφείλονται στην εφαρμογή του πρώτου ρυμοτομικού σχεδίου 1919 — 1928). (Φωτ. 3). Κατασκευάζονται δημόσια και θρησκευτικά κτίρια. Πύργοι με ωρολόγια ή καμπαναριά στις κεντρικές πλατείες και τους ανοικτούς χώρους αποτελούν σημεία αναφοράς.

Τα μορφολογικά χαρακτηριστικά των νεότερων αυτών κατασκευών είναι διαφοροποιημένα,

με νεοκλασικές και εκλεκτικιστικές επιδράσεις στην όψη, η οποία συχνά επικαλύπτεται με τα χαρακτηριστικά τούβλα που παράγονται στο κεραμοποείο της πόλης. Η χρήση των εμφανών οπτοπλίνθων μπορεί να αποδοθεί στην επίδραση της αρχιτεκτονικής των μεγάλων βιομηχανιών που ιδρύθηκαν την περίοδο αυτή στην πόλη, με πρώτο το εργοστάσιο Λόγγου - Κύρση - Τουρπάλη (1875). Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι συχνά τα δομικά

Φωτ. 4

και τυπολογικά χαρακτηριστικά της κατασκευής παραμένουν τα ίδια και διαφοροποιείται μόνο η «επιδερμίδα» του κτιρίου, στην όψη προς το δρόμο. Παρατηρούμε ότι στην περίπτωση των χαρακτηριστικών νεότερων Ναουσαίων σπιτιών η νέα τεχνολογία ενσωματώνεται με ένα συμβολικό τρόπο στο πρόσωπο (όψη) του κτιρίου χωρίς να υπακούει κατ' ανάγκη σε μία «φονξιοναλιστική» λογική. (Φωτ. 4).

Η ζωή στη Νάουσα έχει αλλάξει και οι μεταβολές εκδηλώνονται με σαφή τρόπο στην οικοδόμηση κατοικιών νέου τύπου με ποικίλλα χαρακτηριστικά που αποτυπώνουν το ευρωπαϊκό πρότυπο σε σύνθεση με τον τοπικό χαρακτήρα. Με λίγα λόγια η εικόνα της πόλης αποκτά τα γνωρίσματα που αποδίδονται με τον όρο «αστικότητα».

Σημειώσεις

(1) Στο αρχείο του ιεροδικείου Βεζοίας - Ναούσης περιέχεται φιορμάν της 7ης Οκτωβρίου 1822 (1238) που καταγράφει τα περιουσιακά στοιχεία των φονευθέντων, των επαναπαρισθέντων αυτών που εγκατέλειψαν οριστικά την πόλη καθώς και τα περιουσιακά στοιχεία της εκκλησίας.

(2) Ο «κτηματολογικός πίναξ οικισμού Ναούσης» έγινε το 1950 και απαριθμεί τις ιδιοκτησίες με συγκεκριμένα στοιχεία για τη θέση το εμβαδόν, το είδος της ιδιοκτησίας, το ονοματεπώνυμο και τον τόπο διαμονής του κατόχου. Ο κτηματολογικός πίνακας της Νάουσας είναι μία από τις σπάνιες περιπτώσεις κτηματογραφίας στον ελληνικό χώρο. Η μελέτη του δίνει πολύτιμα στοιχεία για την εξέλιξη του αστικού χώρου. Υπάρχουν ακόμη δυνατότητες σύγκρι-

σης με την αποτύπωση που άρχισε το 1919 και εγερρίθη το 1928.

(3) Βλ. σχετικά:

— Μουτσόπουλος Ν., λαϊκή αρχιτεκτονική της Βεζοίας, Αθήνα ΤΕΕ, 1967, σ. 69.

(4) Εντύπωση προκαλεί η αναλογία με τα οικοδομικά τετράγωνα της Bologna που έχουν συστηματικά διερευνηθεί. Βλ:

— Cervellati P.L., Scannavini R., De Angelis C., La nuova cultura dell'edilizia. Milano, Mondadori, 1977, pp. 142—163

(5) Συγκεκριμένα στο φύλλο της «Μακεδονίας» της 31.7.1919 υπάρχει η ακόλουθη ανακοίνωση:

«Εκτίθεται σε μειοδοτική δημοπρασία η εκπόνηση του Σχεδίου Πόλεως Ναούσης με όρους που υπάρχουν στο Δημαρχείο. Δεσφαί προσφοραί μηχανικών τοπογράφων 15.7.1419, ο δή-αρχος».

(6) Fr. Engels, Η κατάσταση της εργατικής τάξης στην Αγγλία, Αθήνα, Μπάξον, 1914, σ. 113.

Προσέξτε

Οι στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» είναι στη διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.

Οι αποστελλόμενες για δημοσίευση εργασίες και άρθρα να είναι σύντομες σε 6 το πολύ σελίδες γραφομηχανής και να μη έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.

Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη Δημοτική.

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν φέρει καμία ευθύνη για τις εκφραζόμενες γνώμες των συνεργατών της.

Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δεν επιστρέφονται.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ

Η διαφήμιση στις μέρες μας έχει αναχθεί σε επιστήμη. Πάρα πολλοί επιστημονικοί κλάδοι επισημαίνονται για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της: Κοινωνιολογία, Γλωσσολογία, Ψυχολογία κλπ. Ακόμη κι η Τέχνη έχει τεθεί στην υπηρεσία της.

Στη σύγχρονη κοινωνία μας η διαφήμιση έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις κι αυτό οφείλεται στην αλματώδη ανάπτυξη των μέσων επικοινωνίας. Η τεράστια διάδοσή της είναι φαινόμενο, που συνδέεται άμεσα με το πανίσχυρο σύστημα του καπιταλισμού και κυρίως στις οικονομίες της Δύσης έχει γνωρίσει μεγάλη διάδοση.

Κάποτε η διαφήμιση σκόπευε να τραβήξει την προσοχή, το ενδιαφέρον, να ξυπνήσει την επιθυμία, να προκαλέσει την αγορά. Τότε το αντικείμενο της διαφήμισης ήταν η ποιότητα, η διάρκεια, η οικονομία, η συσκευασία. Σήμερα, όμως, με το ατέλειωτο πλήθος καταναλωτικών ειδών, και την ανάπτυξη της «εξόφησης» του καταναλωτή, αυτή η μορφή δεν είναι αποτελεσματική. Έτσι, τώρα πρέπει να χρησιμοποιηθούν πολύ πιο λεπτές φόρμες για να πειστεί ο καταναλωτής ν' αγοράσει κάτι. Οι διαφημιστές τώρα παίζουν με την φαντασία, το υποσυνείδητο, την αισθητική. Έτσι η διαφήμιση δεν πείθει πιά με το λογικό, αλλά χρησιμοποιεί τις εκφάνσεις του ασυνείδητου. Με την ανάπτυξη της κινηματογραφικής τέχνης η διαφήμιση αρχίζει να κινείται σε διαφορετικά επίπεδα. Ζούμε την εποχή της εικόνας. Μέσα και πίσω από την εικόνα κάποια μηνύματα τυπώνονται στο υποσυνείδητο και ασυνείδητο και δημιουργούν υποβολιμαίες ανάγκες. Με

έναν καταγωνισμό δίδουν αυθεντικών πληροφοριών επιχειρείται, και μέχρις ενός ποσοστού επιτυγχάνεται, μια ομαδική πλύση εγκεφάλου των ανθρώπων της σύγχρονης κοινωνίας. Προβάλλονται

Του Δημ. Ξουλίδη

δηλαδή πειστικά πρότυπα κατανόησης και τελικά πρότυπα ζωής κι αξίες πλαστές, νόθες, τυφλά υποταγμένες στην επιδίωξη του μέγιστου κέρδους και τη σωσώρευση κεφαλαίου. Οι διαφημι-

τον κύριο στόχο αυτής της «εγναγίας» προσπάθειας που αποβλέπει αποκλειστικά και μόνο στην παρά πέρα αύξηση των ήδη μυθικών κεφαλαίων των μεγαλοβιομηχάνων, διαμέσου φυσικά της άγριας εκμετάλλευσης του γυναικείου πληθυσμού της γης.

Οι κατασκευαστές καλλυντικών, οι δημιουργοί γυναικείας μόδας κι άλλοι παρεμφερείς κερδοσκοποί της γυναικείας σάρκας μεθοδεύουν επιστημονικά την εκμετάλλευση των γυναικών, δημιουργώντας δυναστικές αναγκαϊό-

στές επικαλούνται το κλίμα ψυχικής εφορίας που δημιουργείται σ' αυτούς που χρησιμοποιούν τα διαφημιζόμενα προϊόντα και ταυτόχρονα δημιουργούν συμπλέγματα κατωτερότητας, αισθήματα φθόνου, σύνδρομα στέρησης σ' αυτούς που αδυνατούν να τα αποκτήσουν.

Ειδικά οι γυναίκες αποτελούν

τητες, πάντα με το πρόσχημα της ιδιαιτερότητας του φύλου τους.

Έτσι, βλέπουμε μέσα στο έδαφος του υπερκαταναλωτισμού, που καλλιεργείται με τη διαφήμιση, να βλασταίνει ο σπόρος της απληστίας και του μιμητισμού. Η σύγχρονη γυναίκα, ως επί το πλείστον μιμείται τηλεοπτικά πρότυπα και, κάτω από ένα συγκα-

λυμμένο κοινωνικό καταναγκασμό, που λειτουργεί έντεχνα, ωθείται σε αγορές άσκοπες, περιττές, πολλές φορές δαπανηρές, που όμως επιβάλλονται από τη σύγχρονη μόδα, από το συρμό της εποχής, από το υπάρχον σύστημα.

Οι γυναίκες (και φυσικά όχι μόνο αυτές) δεν μπορούν να συνειδητοποιήσουν, ότι μέσα στο ιδιότυπο ανταγωνιστικό καθεστώς της κεφαλαιοκρατικής οικονομίας, «εξαναγκάζονται στην πράξη να χρησιμοποιούν τα συγκεκριμένα καλλυντικά και να ντύνονται με την τελευταία λέξη της παριζιάνικης μόδας. Χρησιμοποίησα το ρήμα «εξαναγκάζονται» γιατί στην πραγματικότητα δεν υπάρχει περιθώριο ελεύθερης εκλογής: ο μηχανισμός εκμετάλλευσης, η κερδοσκοπική μηχανή της διαφήμισης δεν το επιτρέπει γιατί, επδρώντας επάνω τους ανεπαίσθητα, τις αποπροσανατολίζει και τις ωθεί προς τον επιδιωκόμενο στόχο, την αγορά.

Η γυναίκα δεν μπορεί να αντισταθεί στον πραγματικό χείμαρρο των διαφημιστικών μηχανημάτων, δεν μπορεί, ακόμα κι αν το θέλει, να «κλείσει» αυτά και μάτια και ν' απομονωθεί από τα σαγηνευτικά μηνύματα των σερβίων της διαφήμισης. Η Οδύσσεια του σύγχρονου καταναλωτή δεν επιτρέπει τέτοιους ηρωϊσμούς.

Έτσι κατορθώνουν οι σύγχρονες βιομηχανίες το στόχο τους. Δημιουργούν ένα χώρο γοητείας που θα την ονόμαζε κανείς μαγανεία, καθώς εκείνη που χρησιμοποιούσε ο Μεφιστοφελής για να κερδίσει την ψυχή του Φάουστ μέσα στον οποίο ο ανίχνευτος κι ευάλωτος καταναλωτής οδηγεί-

ται στην αυτοκαταστροφή του. Το ελκυστικό ιδανικό μιας «κοινωνίας της αφθονίας», που επίμονα προπαγανδίζεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σαν ταυτόσημο της ευτυχισμένης ζωής, μεγαλώνει το αίσθημα της στέρησης στις γυναίκες που δεν μπορούν ν' ανταποκριθούν, τις κάνει να νιώθουν αποτυχημένες.

Οι επιτήδιοι διαφημιστές παρουσιάζουν πρότυπα ιδανικών γυναικών καθημερινά μέσα από τα μέσα προβολής. Της τέλειαις συζύγου, της οποίας η αγάπη ταυτίζεται με το σιδερωμένο πουκάμισο, το πλυμένο παντελόνι ή τον καλοψημένο πρωινό καφέ, της τέλειαις μητέρας, που η αγάπη της για το παιδί της εξαντλείται στην ορισμένη μάρκα πούδρας ή πάνας, της τέλειαις γιαγιάς, που χρησιμοποιεί ορισμένο μαγειρικό λίπος, εξασφαλίζοντας έτσι την αγάπη των εγγονών της, της τέλειαις γυναίκας - ερωμένης που σαγηνεύει τους πάντες στο πέραςμά της με την εκθαμβωτική ομορφιά της, που οφείλεται σε μια συγκεκριμένη μάσκα ή κρέμα προσώπου, με τα ολόξανθα χυτά μαλλιά της, που τα λούζει με ειδικό παιδικό σαμπουάν, της τέλειαις νοικοκυράς που καθαρίζει το σπίτι με καθορισμένη ηλεκτρική σκούπα, κερδίζοντας την εκτίμηση όλων των μελών της οικογένειας, της επιτυχημένης BIZNESS WOMAN, η επιτυχία της οποίας οφείλεται στην αγορά ενός περιοδικού ή μιας πανάκριβης γούννας... Οι ειδικοί διαφημιστές έχουν τον δικό τους τρόπο να επιλύουν τα διάφορα γυναικεία προβλήματα. Τα πάντα, από τα κενά και το άγχος που βασανίζουν τις γυναίκες, το ανικανοποίητο ή τσι ενοχές που νιώθουν,

τα διλήμματα, τις αποτυχίες στην επαγγελματική τους ή την οικογενειακή τους ζωή, μέχρι τα ζητήματα υγείας, ομορφιάς, επιτυχίας στη σεξουαλική ζωή, όλα τακτοποιούνται με διαρκώς δαπανηρότερες αγορές.

Οποιοδήποτε πρόβλημα που απασχολεί την γυναίκα γίνεται αγγή πλουτισμού για τους επιτήδειους εκμεταλλευτές της. Η παχυσαρκία, η κυτταρίδα, η ανεπιθύμητη τριχοφυΐα, η ακμή, ακόμη και το ιερό δικαίωμα της κάθε γυναίκας, η εγκυμοσύνη, η μητρότητα, όλα γίνονται αντικείμενα καπηλείας μ' έναν τρόπο που σου δημιουργεί το αίσθημα της βδελυγμίας.

Οι διαφημιστές, υποχείριτοι των αδιάτακτων μεγαλοβιομηχάνων και των μεγιστάνων του πλούτου και γενικότερα ο απάνθρωπος μηχανισμός της διαφήμισης που αλλοτριώνει θάναυσα την ανθρωπινή συνείδηση, που γελοιοποιεί κι εξευτελίζει τα συναίσθηματά και τις ανθρώπινες σχέσεις, που βιάζει τέλος την ανθρώπινη προσωπικότητα, δολοφονεί πνευματικά και ψυχικά τους ανθρώπους, μεταμορφώνοντάς τους σε θλιβερά ενεργούμενα.

Θα πρέπει, λοιπόν να εξαφανιστεί, να εκλείψει η διαφήμιση, τουλάχιστον με τη σύγχρονη σκαιή μορφή της, για να μπορέσει ο άνθρωπος να ξαναβρεί τη χαμένη πνευματική του υπόσταση.

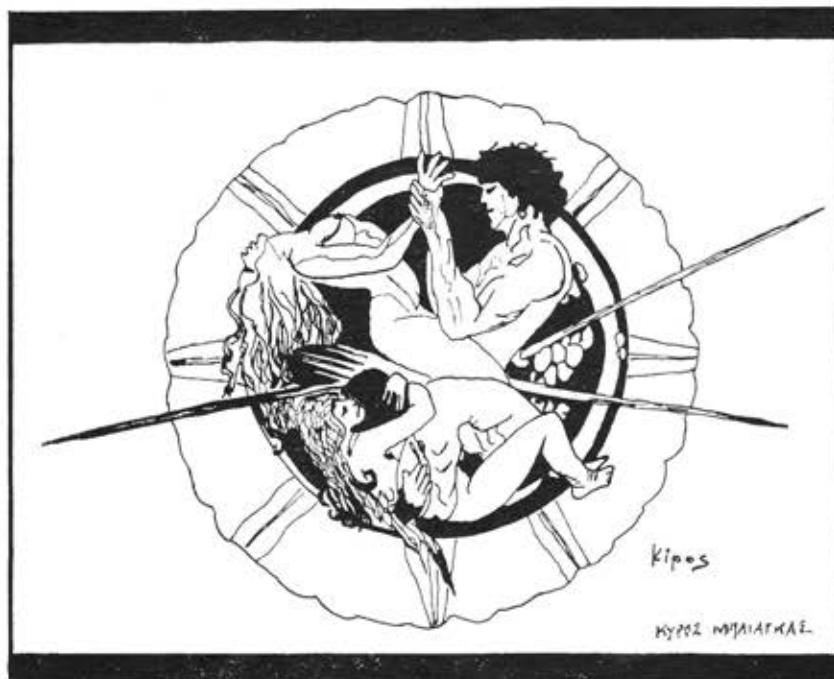
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Θ. Λιανού: «Η διαφήμιση και ο ρόλος της»
2. Ε. Ρίντ: «Η μηχανή μαζικής προπαγάνδας»

ΝΥΧΤΑ ΚΑΙ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Όταν νύχτα αλλάζει με νύχτα και ζει...
Σβήνει δυο φορές η ζωή μου και παγώνει...
Ονομάζω την αγάπη και το μίσος απλά...
Όταν νύχτα αλλάζει με νύχτα και ζει...
Μοιάζει με σένα...
Μισάει με τους πόθους του μαρού και του νε-
Και δεν ζει... (κρού πουλιού...
Μόνο κοιτάει την άνοιξη και γελά...
Θυμάται το φθινόπωρο και δακρύζει...
Έρχεται ο χειμώνας και πεθαίνει...
Όταν αλλάζει νύχτα με νύχτα και ζει το καλο-
Και δεν ζει... (καίρι...

Σωτήρης Καραγιάννης

Του Σωτήρη Καραγιάννη

ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Ακόμα μια άνοιξη
για τον κίτρινο ήλιο
μια βόλτα στο λεμονοδάσος
σάλεμα της φοβισμένης σαύρας.

Ακόμα ένα καλοκαίρι
για τον γαλάζιο ουρανό
ένα μπουκέτο μωβ πανσέδες
και το γλυκό κεράσι.

Ακόμα ένα φθινόπωρο
για τα γκρίζα σύννεφα
το τραγούδι του σπουργιτιού
το δάκρυ της καστανομάτας.

Ακόμα ένας χειμώνας
για τους άσπρους κάμπους
το παγωμένο ποτάμι
την πυκνή ομίχλη να πλανιέται.

Ντίνα Τζάμου

ΠΑΣΧΑ ΡΩΜΕΪΚΟ

Ο μπαρμπα-Πίπης, ο γηραιός φίλος μου, είχεν επτά ή οκτώ καπέλλα, διαφόρων χρωμάτων, σχημάτων και μεγεθών, όλα εκ παλαιού χρόνου και όλα κατακαίνουργα, τα οποία εφόρει εκ περιτροπής μετά του ευπρεπούς μαύρου ιματίου του κατά τας μεγάλας εορτάς του ενι-αυτού, οπότεν έκαμνε δύο ή τρεις περιπάτους από της μιάς πλατείας εις την άλλην δια της οδού Σταδίου. Οσάκις εφόρει τον καθημερινόν κούκον του, με το σάλι του διπλωμένον εις οκτώ ή δεκαεξή δίπλως επί του ώμου, εσυνήθιζε να κάθεται επί τινος ώρας εις το γειτονικόν παντοπωλείον, υποπίνων συνήθως μετά των φίλων, και ήτο στωμύλος και διηγείτο πολλά κι εμειδία προς αυτούς.

Όταν εμειδία ο μπαρμπα-Πίπης, δεν εμειδίων μόνον αι γωνίαι των χειλέων, αι παρειαί και τα ούλα των οδόντων του, αλλ' εμειδίων οι λαροί και ήμεροι οφθαλμοί του, εμειδία στίλβουσα η σιμή και πεπλατυσμένη ρίς του, ο μύσταξ του ο ευθυσμένος με λεβάνταν και ως δια κολλητού κηρού λελεπτυσμένος, και το υπογένειόν του το λευκόν και επιμελώς διατηρούμενον και σχεδόν ο κούκκος του ο στακτερός, ο λοξός κι επικλινής προς το ούς, όλα παρ' αυτό εμειδίων. Είχε γνωρίσει πρόσωπα και πράγματα εν Κερκύρα όλα τα περιέγραφε μετά χάριτος εις τους φίλους του. Δεν έπαυσε ποτέ να σεμνύεται δια την προτίμησιν, την οποίαν είχε δείξει αείποτε δια την Κέρκυραν ο βασιλεύς, και έζησεν αρκετά δια να υπερηφανευθή επί τη εκλογή, την έκαμε της αυτής νήσου προς διατριβήν «η εφτακρατορίσσα της Λούστριας». Ενθυμείτο αμυδρώς τον Μουστιζύδη, μα δόττο, δοττίσσιμο κε ταλέντο! Είχε γνωρίσει καλώς τον Μάντζαρον, μα γαλαντούμο! τον Κερκύρας Αθανάσιον, μα μπράβο! τον Σιορπιέρρο, κε γκραν φιλόσοφο! Το τελευταίον όνομα έδιδεν εις τον αιδίμον Βράϊλαν, δια τον τίτλον ον του είχαν απονείμει, φαίνεται, οι Άγγλοι. (SIR PIERRO = SIR PETER).

Είχε γνωρίσει επίσης τον «Σόλωμο» (κε ποέτα!), του οποίου απειμνημόνευε και στίχους τινάς, απαγγέλλων αυτούς κατά το εξής υπόδειγμα:

Ωσάν τη σπίθα κρυμμένη στη στάχτη
πού εκρουβόταν για μας λευτεριά;
Είσε πάσα μέρη πετιέται κι ανάφτει
και σκορπιέται σε κάθε μεριά.

Ο μπαρμπα-Πίπης έλειπεν υπέρ τα είκοσιν έτη εκ του τόπου της γεννήσεώς του. Είχε γυρίσει κόσμον κι έκαμεν εργασίας πολλές. Έστειλέ ποτε και εις την Παγκόσμιον Έκτεσι, διότι ήτο σχεδόν αρχιτέκτων, και είχε μάλιστα και μίαν ινβεντσιόνε. Εμίσει τους πονηρούς και τους ιδιοτελείς, εξετίμα τον ανθρωπισμόν και την τιμιότητα. Απετροπιάζετο τους φαύλους.

«Ιλ τραδιτόρε νον α κομπασιόν» — ο απατεώνας δεν έχει λύπησιν. Ενότε πάλιν εμαλάττετο κι εδείκνυε συγκατάβασιν εις τας ανθρωπίνας ατελείας. «Ουδ' η γης αναμάρτητος — άγκε λα τέρρα νον ε ιμπεκκάμπιλε». Και ύστερον, αφού η γη δεν είναι, πώς θα είναι ο Πάπας; Όταν του παρετήρει τις ότι ο Πάπας δεν ήλθισθη ιμπεκκάμπιλε, αλλά ινφραλήμπιλε, δεν ήθελε ν' αναγνωρίση την διαφοράν.

Δεν ήτο άμοιρος και θρησκευτικών συναισθημάτων. Τας δύο ή τρεις προσευχάς, ας ήξευρε, τας ήξευρεν ελληνιστί. «Τα πατερμά του ήξευρε ρωμέϊκα». Έλεγεν: «Άγιος, άγιος, άγιος, Κύριος Σαβαώθ... ως εν άντιος υψίστοις». Όταν με ηρώτησε δις ή τρις τί σημαίνει τούτο ως εν άντιος, προσεπάθησα να διορθώσω και εξηγήσω το πράγμα. Αλλά μετά δύο ή τρεις ημέρας υποτροπιάζων πάλιν έλεγεν: «Άγιος, άγιος, άγιος... ως εν άντιος υψίστοις!».

Εν μόνον είχεν ελάττωμα, ότι εμίσει αδιλλάκτως παν ό,τι εκ προκαταλήψεως εμίσει και χωρίς ν' ανέχεται αντίθετον γνώμην ή ε-

πιχείρημα. Πολιτικώς κατεφέρετο πολύ κατά των 'Αγγλων, θρησκευτικώς δε κατά των Δυτικών. Δεν ήθελεν ν' ακούσῃ το ὄνομα του Πάπα, καὶ ἦτο αμείλικτος κατήγορος του ρωμαϊκοῦ κλήρου...

Τὴν ἐσπέραν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τοῦ ἐτους 1880 περί ὥραν ἐνάτην, γερόντιόν τι εὐπρεπῶς ἐνδοδυμένον, καθόσον ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τις εἰς τὸ σκότος, κατήρχετο τὴν ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ ἀγούσαν, τὴν ἀμαξιτήν. Δὲν εἶχεν ἀνατεῖλαι ἀκόμη ἡ σελήνη, καὶ ὁ οδοιπόρος εἰσπνέει ν' ἀναβῇ ὑψηλότερον, ζητῶν δρόμον μεταξὺ τῶν χωραφίων. Εὐραίνεται μὴ γνωρίζων καλῶς τὸν τόπον. Ὁ γέρονθ θα ἦτο ἴσως πτωχός, δὲν θα εἶχε 50 λεπτά δια νὰ πληρώσῃ τὸ εἰσιτήριον τοῦ σιδηροδρόμου ἢ θα τα εἶχε νὰ ἐκαμνεν οἰκονομίαν.

Ἀλλ' ὅχι δὲν ἦτο πτωχός, δὲν ἦτο οὔτε πλούσιος, εἶχε δια νὰ ζήσῃ. Ἦτο εὐλαβής, καὶ εἶχε τάξιμον νὰ καταβαίνειν κατ' ἔτος τὸ Πάσχα πεζός εἰς τὸν Πειραιᾶ, ν' ἀκούῃ τὴν Ἀνάστασιν εἰς τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα καὶ ὅνι εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν, νὰ λειτουργήται ἐκεῖ καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ν' ἀναβαίνειν πάλιν πεζός εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἦτο ὁ μπαρμπα - Πίπης, ὁ γηραιὸς φίλος μου, καὶ κατέβαινεν εἰς Πειραιᾶ δια ν' ἀκούσῃ τὸ Χριστὸς ἀνέστη εἰς τὸν ναὸν τοῦ σμωνύμου καὶ προστάτου του, δια νὰ κάμῃ Πάσχα ρωμαιοῦ καὶ εὐφρανθῇ ἡ ψυχὴ του.

Καὶ ὁμῶς ἦτο... δυτικός!

Ὁ μπαρμπα-Πίπης ἦτο Ἰταλοκερκυραίος, ἀπλοϊκός, Ἑλληνίδος μητρός, Ἕλλην τὴν καρδίαν, καὶ υφίστατο ἄκων ἴσως, ὡς καὶ τόσοι ἄλλοι, τὸ ἀπειρον μεγαλείον καὶ τὴν ἀφατον γλυκύτητα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐλληνικῆς. Ἐκαυχάτο ὅτι ὁ πατήρ του, ὅστις ἦτο στρατιώτης τοῦ Ναπολέοντος Α', «εἶχε μεταλάβει ρωμαιοῦ» ὅταν ἐκινδύνευσε ν' ἀποθάνῃ, ἐκβιάσας μάλιστα πρὸς τοῦτο, διὰ τινῶν συστρατιωτῶν του, τὸν ἱερέα τὸν ἀγαθόν. Καὶ ὁμῶς ὅταν, κατόπιν πύτων, φυσικῶς του ἔλεγέ τις: «Διὰ τί δὲν βαπτίσῃς μπαρμπα - Πίπης;» ἡ ἀπάντησίς του ἦτο, ὅτι ἀπὸ εὐαπίσθη, καὶ ὅτι εὐρέθη ἐκεῖ.

Φαίνεται ὅτι οἱ Πάπαι τῆς Ρώμης, μετὰ τὴν συνήθη ἐπιτηδεῖαν πολιτικὴν τῶν, εἶχον ἀναγνωρίσει εἰς τοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς τῶν Ἰονίων νήτων τινὰ τῶν εἰς τοὺς Οὐνίτας ἀπονέμο-

μένων προνομίων, ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς νὰ συνεορτάζωσι μετὰ τῶν ὀρθοδόξων ὅλας τὰς εορτάς, Ἀρκεῖ νὰ προσκυνήσῃ τις τὴν ἐμβάδα τοῦ Πεντίφηκος· τὰ λοιπὰ εἶναι ἀδιάφορα.

Ὁ μπαρμπα - Πίπης ἐτρέφε μεγίστην εὐλάβειαν πρὸς τὸν πολιούχον Ἅγιον τῆς πατρίδος του καὶ πρὸς τὸ σεπτὸν αὐτοῦ λείψανον. Ἐπίστευεν εἰς τὸ θαῦμα τὸ γενόμενον κατὰ τῶν Βενετῶν, τολμησάντων ποτὲ νὰ ιδρύσωσιν ἴδιον θυσιαστήριον ἐν αὐτῷ, τῷ ὀρθοδόξῳ ναῷ, (IL SANTO SPIRIDION HA FATTO QUESTO CASO), ὅτε ὁ Ἅγιος ἐπιφανεῖς νύκτωρ ἐν σχήματι μοναχοῦ, κρατῶν θαυλὸν ἀναμμένον, ἐκαυσεν ἐνώπιον τῶν ἀπολιθωθέντων ἐκ τοῦ τρόμου φρουρῶν τὸ ἀρτιπαγὲς αὐτάραι. Ἀφ' οὗ εὐρίσκετο μακρὰν τῆς Κερκύρας, ὁ μπαρμπα - Πίπης ποτὲ δὲν θα ἐστεργε νὰ εορτάσῃ τὸ Πάσχα μαζί με τοὺς ὀρθόγους.

Τὴν ἐσπέραν λοιπὸν ἐκείνην τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὅτε κατέβαινεν εἰς Πειραιᾶ πεζός, κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα τὴν λαμπάδα του, τὴν ἐμελλε ν' ἀνάψῃ κατὰ τὴν Ἀνάστασιν, μικρὸν πρὶν φθάσῃ εἰς τὰ παραπήγματα τῆς μέσης οδοῦ, ἐκουράσθη καὶ ἠθέλησε νὰ καθίσῃ ἐπ' ὀλίγον ν' ἀναπαυθῇ. Εὗρεν ὑπὸ νύκτωρ τόπον ἐξωθεν μιᾶς μάνδρας, ἐγούσης καὶ οἰκίσκου παρὰ τὴν μεσημβρινὴν γωνίαν, καὶ ἐκεῖ ἐκάθισεν ἐπὶ τῶν χόρτων, ἀφ' οὗ ἐπέστρωσε τὸ εἰς πλάγας δίπλας κυοισμένο σάβη του. Ἐβγάλεν ἀπὸ τὴν τσέπην τὴν σπιτοθήκην του, ἤναψε σιγαρέττον καὶ ἐκάπνιζεν ῥοδονικῶς.

Ἐκεῖ ἀκούει ὀπισθέν του ἐλαφρὸν θρουν ὡς θημάτων ἐπὶ παχείας γλῶσσης καὶ, πρὶν προφθάσῃ νὰ στραφῇ νὰ ἰδῇ, ἀκούει δευτέρου κρότον ἐλαφρότερον. Ὁ δευτέρος οὗτος κρότος τοῦ κάστηκε, ὅτι ἦτον ὡς ἀνυψουμένης σκανδάλης φονικὸ ὄπλον.

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε λαμπρυνθεῖ πρὸς ἀνατολὰς ὁ ὀρίζων, καὶ τοῦ Λιγάλεω αἱ κυρφαὶ ἐφάνησαν πρὸς μεσημβρίαν λευκάζουσαι. Ἡ σελήνη, τετάρτην ἡμέραν ἀγούσα ἀπὸ τὴς πανσελήνου, θ' ἀνέτελλε μετ' ὀλίγα λεπτά. Ἐκεῖ ὅπου ἐστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐγγὺς τῆς βορειοανατολικῆς γωνίας τοῦ ἀγροτικοῦ περιβάλλοντος, ὅπου ἐκάθητο, τοῦ κάστηκε, ὡς διηγείτο ἀργότερα ὁ ἴδιος, ὅτι εἶδε ἀνθρωπίνην σκιάν, εἰς προβολὴν τρόπον τινὰ ἱσταμένην καὶ τείνουσαν ἐγκαρσίως μακρὸν τι ὡς ῥόπαλον ἢ κοντάριον πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ. Πρέπει δὲ νὰ ἦτο τοῦ-

φέκιον.

Ο μπαρμπα - Πίπης ενόησεν αμέσως τον κίνδυνον. Χωρίς να κινηθή άλλως από την θέσιν του, έτεινε την χείρα προς τον άγνωστον κι έκραξεν εναγωνίως·

— Φίλος! καλός! μη ρίχνης...

Ο άνθρωπος έκαμε μικρόν κίνημα οπισθοδρομήσεως, αλλά δεν επανέφερε το όπλον εις ειρηνικήν θέσιν, ουδέ κατεβίβασε την σκανδάλην.

— Φίλος! και τί θέλεις εδώ; ηρώτησε με απειλητικήν φωνήν.

— Τί θέλω; επανέλαθεν ο μπαρμπα - Πίπης. Κάθουμαι και φουμάρω το τσιγάρο μου.

— Και δεν πας αλλού να το φουμάρεις, ρέ; απήντησεν αναϊδώς ο άγνωστος. Ηύρες τον τόπο, ρέ, για να φουμάρης το τσιγάρο σου!

— Και γιατί; επανέλαθεν ο μπαρμπα - Πίπης. Τι σας έβλαψα;

— Δεν ξέρω 'γώ απ' αυτά, είπεν οργίλως ο αγρότης· εδώ είναι αποθήκη, έχει χόρτα, έχει κι άλλα πράγματα μέσα. Μόνον κότες δεν έχει, προσέθηκε μετά σκληρού τσαρκασμού. Εγελάστηκες.

Ήτο πρόδηλον, ότι είχαν εκλάβει τον γηραιόν φίλον μου ως ορνιθοκλόπον, και δια να τον εκδικηθή του έλεγεν ότι τάχα δεν είχε όρνιθας, ενώ κυρίως ο αγρονόμος δια τας όρνιθάς του θα ερεθίσθη και ωπλίσθη με την καραβίαν του.

Ο μπαρμπα - Πίπης εγέλασε πικρώς προς τον υβριστικόν υπαινιγμόν.

— Συ εγελάστηκες, απήντησεν· εγώ κότες δεν κλέφτω, ούτε λωποδύτης είμαι· εγώ πηγαίνω στον Πειραιά ν' ακούσω Ανάσταση στον Άγιο Σπυρίδωνα.

Ο χωρικός εκάγχασε.

— Στον Πειραιά; στον Άη - Σπυρίδωνα; κι από πού έρχεται;

— Απ' την Αθήνα.

— Απ' την Αθήνα; και δεν έχει εκεί εκκλησίες ν' ακούσης Ανάσταση;

— Έχει εκκλησίες, μα εγώ το έχω τάξιμο, απήντησεν ο μπαρμπα - Σπύρος.

Ο χωρικός εσιώπησε προς στιγμήν· είτα επανέλαθε·

— Να σ'χαριστάς, καημένε...

Και τότε μόνον κατεβίβασε την σκανδάλην και ώρθωσε το όπλον προς τον ώμον του.

— Να σ'χαριστάς, καημένε, την ημέραν που ξεμερώνει κύριον, ει δε μή, δεν τόχα για τίποτες να σε ξαπλώσω δω χάμου. Τράβα τώρα!

Ο γέρον Κερκυραίος είχαν εγερθή και ητομαζέτο ν' απέλθη, αλλά δεν τ'αδυνάστη να μη δώση τελευταίαν απάντησιν·

— Κάνεις άδικο και συχωρεμένος νάσαι που με προσβάλλεις, είπε. Σ' ευχαριστώ ως τόσο που δε μ' ετουφέκιτες, αλλά νον θα μπένε... δεν κάνεις καλά να με παίρνης για κλέφτη. Εγώ είμαι διαδάτης, κι επήγαινα, σου λέω, στον Πειραιά·

— Έλα, σκόλα, σκόλα τώρα, ρε...

Και ο χωρικός στρέψας την ράχιν εισήλθεν ανατολικώς δια της θύρας του περιβολίου, κι έγινε άφαντος.

Ο γέρον φίλος μου εξακολούθησε τον δρόμον του.

Το συμβεβηκός τούτο δεν ημπόδισε τον μπαρμπα - Πίπην να εξακολουθή κατ' έτος την ευσεβή του συνήθειαν, να καταβαίνει παιζός εις τον Πειραιά, να προσέρχεται εις τον Άγιον Σπυρίδωνα και να κάμη Πάσχα ρωμέικο.

Εφέτος το μισοσαράκοστον μοι επρότεινεν, αν ήθελα να τον συνοδεύσω εφέτος εις την προσκύνησίν του ταύτην. Θα προσεχώρουν δε εις την επιθυμίαν του, αν από πολλών ετών δεν είχα την συνήθειαν να εορτάζω εκτός του Άστειως το Άγιον Πάσχα.

Προδιαγραφές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την εμπορεύσιμη ποιότητα κερασιών και βυσσίνων

(JOURNAL OFFICIEL DES COMMUNAUTES EUROPEENES
DU 7-762 MODIFIE PAR LE S.O. DE C.E. DU 3-4-65)

Όπως καλά γνωρίζουν οι παραγωγοί, η τυποποίηση των γεωργικών προϊόντων που προορίζονται για εξαγωγή έχει τη μεγαλύτερη σημασία για τη διάθεσή τους και την επίτευξη υψηλών τιμών στην αγορά.

Εξάλλου όλες σχεδόν οι χώρες έχουν νομοθετήσει ειδικές προδιαγραφές για την ποιότητα όλων σχεδόν των προϊόντων που διατίθενται στην αγορά και φυσικά και για τα γεωργικά. Τα μέτρα αυτά έχουν σκοπό να προστατέψουν τον καταναλωτή και να εξυγιάνουν το εμπόριο, δημιουργώντας κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ εμπόρου και καταναλωτού.

Ανάλογα μέτρα έχει πάρει και η Ε.Ο.Κ. για όλα τα γεωργικά προϊόντα. Από τα μέτρα αυτά αναφέρουμε παρακάτω τις προδιαγραφές που αφορούν τα νωπά κεράσια και βύσσινα, όπως έχουν δημοσιευτεί στην «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ε.Ο.Κ.» (ας μου επιτραπεί να την ονομάσω έτσι), το 1962 και έχουν τροποποιηθεί το 1965.

1. Ποιά χαρακτηριστικά πρέπει να έχουν οι καρποί για να είναι κατάλληλοι για εμπορία.

— Να είναι ολόκληροι.

— Να έχουν φρέσκια εμφάνιση.

— Να είναι υγιείς.

— Να διατηρούν την τραγανότητα της ποικιλίας.

— Να είναι καθαροί, απαλλαγμένοι κυρίως από υπολείμματα φαρμάκων.

— Να μη φέρουν υγρασία στην επιφάνειά τους.

— Να στερούνται από ξένες οσμές και γεύσεις.

— Να μην φέρουν προσβολές από παράσιτα.

— Να έχουν ικανοποιητικό μέγεθος, ανάλογα με την ποικιλία.

— Το στάδιο ωριμάσεως κατά την κοπή να είναι τέτοιο που να αντέχουν στους χειρισμούς και τη μεταφορά.

— Να συντηρούνται σε καλές συνθήκες από τη συσκευασία μέχρι τον τόπο περιορισμού.

— Να ανταποκρίνονται στις εμπορικές απαιτήσεις του τόπου διαθέσεως.

2. Ταξινόμηση των καρπών σε κατηγορίες ποιότητας

Οι καρποί ταξινομούνται σε τέσσερις κατηγορίες ποιότητας: Στην κατηγορία «EXTRA», στην κατηγορία «I», στην κατηγορία «II», και στην κατηγορία «III».

Η κατηγορία «III» απαγορεύεται να

1. Χατζηχαρίση Γεωπόνου Ι.Φ.Δ.

διατεθεί στις αγορές της ΕΟΚ.

Η κατηγορία «II» δεν συμφέρει να διατεθεί γιατί πουλιέται φθηνά και δεν έχει οικονομικό όφελος. Εξάλλου δεν παράγεται στη χώρα μας καρπός κατηγορίας «II», με τις ποικιλίες που καλλιεργούνται.

α) Κατηγορία «EXTRA»

Οι καρποί αυτής της κατηγορίας πρέπει να είναι άριστης ποιότητας. Να έχουν το τυπικό σχήμα και το μέγεθος της ποικιλίας και να μην έχουν κανένα ελάττωμα. Το μέγεθος του καρπού πρέπει να έχει διάμετρο πάνω από 20 MM.

Η ανεκτικότητα που επιτρέπεται στην κατηγορία αυτή είναι:

Μέχρι ποσοστό 5% του βάρους των καρπών να μην ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά της κατηγορίας.

Μέχρι ποσοστό 2% να είναι οι καρποί μωλωπισμένοι, σχισμένοι ή σκλη-

κόβρωτοι.

Μέχρι ποσοστό 10% να έχουν οι καρποί διάμετρο κάτω από 20 MM αλλά όχι μικρότερη από 17 MM.

Το σύνολο όμως των παραπάνω ποσοστών δεν πρέπει να υπερβαίνει το 10%. Η υπέρβαση των παραπάνω ορίων ανεκτικότητας κατεβάζουν την ποιότητα στην κατηγορία «I».

Καρποί υπερώριμοι ή ακατάλληλοι για εμπορία αποκλείονται από τα όρια ανεκτικότητας.

β) Κατηγορία «I»

Οι καρποί αυτής της κατηγορίας πρέπει να είναι καλής ποιότητας και να παρουσιάζουν τα τυπικά χαρακτηριστικά της ποικιλίας. Είναι δυνατόν να γίνει ανεκτό ένα ελαφρό ελάττωμα στο σχήμα, το μέγεθος ή τον χρωματισμό. Πρέπει όμως να είναι απαλλαγμένοι από εγκοίματα, σχισίματα, μώλωπες και επουλωμένες πληγές από χαλάζι. Το μέγεθος τους καρπού πρέπει να έχει διάμετρο πάνω από 17 MM και μόνο για τις υπερηρώιμες ποικιλίες πάνω από 15 MM.

Η ανεκτικότητα που επιτρέπεται στην κατηγορία αυτή είναι:

Μέχρι ποσοστό 10% του βάρους των καρπών να μην ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά της κατηγορίας.

Μέχρι ποσοστό 4% να είναι οι καρποί σχισμένοι ή σκληρόκοβρωτοι αλλά κατάλληλοι για κατανάλωση.

Μέχρι ποσοστό 10% να έχουν οι καρποί διάμετρο κάτω από 17 MM αλλά όχι μικρότερη από 15 MM, εκτός από τις υπερηρώιμες ποικιλίες που επιτρέπεται μέχρι 13 MM.

Το σύνολο των παραπάνω ποσοστών δεν πρέπει να υπερβαίνει το 15%. Η υπέρβαση των παραπάνω ορίων ανεκτικότητας κατεβάζουν την ποιότητα στην κατηγορία «II».

Καρποί υπερώριμοι πολλές φορές α-

ποκλείονται από τα όρια ανεκτικότητας.

3. Συσκευασία και τυποποίηση.

Το περιεχόμενο του κάθε κιβωτίου πρέπει να είναι ομοιογενές και δεν πρέπει να περιέχει παρά μόνο καρπούς της ίδιας ποικιλίας και της ίδιας κατηγορίας. Το μέγεθος των καρπών πρέπει να είναι σχεδόν ομοιόμορφο. Στην κατηγορία «EXTRA» οι καρποί πρέπει επί πλέον να έχουν ομοιόμορφο χρωματισμό και στάδιο ωριμάσεως. Τα κυβώτια κατά τη συσκευασία πρέπει να είναι απαλλαγμένα από φύλλα, ροζέτες, κλαδίσκους και κάθε άλλο ξένο σώμα, που τυχόν μπήκε στον καρπό κατά την συγκομιδή.

4. Υλικά συσκευασίας.

Τα υλικά συσκευασίας που θα χρησιμοποιηθούν πρέπει να προστατεύουν το προϊόν.

Τα χαρτιά ή άλλα υλικά που χρησιμοποιούνται στο εσωτερικό της συσκευασίας, πρέπει να είναι καθαρά και να μην φέρουν επικίνδυνες ουσίες για την υγεία του ανθρώπου. Σε περίπτωση που φέρουν τυπωμένες ενδείξεις, αυτές πρέπει να φυγουράρουν στην εξωτερική επιφάνεια κατά τρόπο που να μην έρχονται σε επαφή με τον καρπό.

5. Μαρκάρισμα.

Κάθε κιβώτιο πρέπει να φέρει στο εξωτερικό με ευανάγνωστους χαρακτήρες και ανεξίτηλα γράμματα τις παρακάτω ενδείξεις.

α) Την ταυτότητα του προϊόντος: Το όνομα του συσκευαστή και το όνομα και τη διεύθυνση ή το εμπορικό σήμα του αποστολέα.

β) Τη φύση του προϊόντος: Δηλαδή τη λέξη «κεράσια» για τα κλειστά αμπαλισμένα και το όνομα της ποικιλίας για την κατηγορία EXTRA (προαιρετικά).

γ) Την καταγωγή του προϊόντος: Αναγράφεται η ζώνη στην οποία παρήχθησαν ή η εθνική ονομασία προελεύσεως της επαρχίας ή του τόπου.

δ) Εμπορικά χαρακτηριστικά: Αναγράφεται η κατηγορία στην οποία ανήκει το προϊόν π.χ. «EXTRA».

ε) Επίσημη σήμανση του ελέγχου ποιότητας (προαιρετικά).

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε με λίγα λόγια στην κατηγορία III στην οποία ταξινομούνται συνήθως τα βύσινα. Όπως αναφέραμε παραπάνω τα κεράσια αυτής της κατηγορίας δεν επιτρέπεται να διατεθούν στις αγορές της ΕΟΚ.

Οι καρποί αυτής της κατηγορίας πρέπει να είναι εμπορεύσιμοι και να ανταποκρίνονται στα χαρακτηριστικά της κατηγορίας «I». Μπορούν να παρουσιάζουν μικρά ελαττώματα στο σχήμα, το μέγεθος και τον χρωματισμό, υπό τον όρο ότι διατηρούν τα χαρακτηριστικά της ποικιλίας. Επί πλέον μπορούν να διατεθούν και χωρίς τον ποδίσκο, αρκεί να μην έχουν ζημιωθεί, αλλά πρέπει να συσκευάζονται χωριστά. Η ελαχίστη διάμετρος του καρπού αυτής της κατηγορίας πρέπει να είναι 15 MM.

Η ανεκτικότητα που επιτρέπεται στην κατηγορία αυτή είναι: Μέχρι ποσοστό 15% του βάρους των καρπών

να μην ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά της κατηγορίας.

Μέχρι ποσοστό 4% να είναι οι καρποί υπερώριμοι ή σκληρόβρωτοι.

Μέχρι ποσοστό 15% να είναι οι καρποί μικρότερου μεγέθους.

Το σύνολο των παραπάνω ποσοστών δεν πρέπει να υπερβαίνει το 15% του βάρους των καρπών.

Επί πλέον οι καρποί που διαθέτουν χωρίς ποδίσκο επιτρέπεται να φέρουν ποδίσκο μέχρι ποσοστό 15%.

Κατά τα άλλα ισχύουν οι γενικοί κανόνες που αναφέραμε παραπάνω.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αυτές είναι οι προδιαγραφές της ΕΟΚ για την ποιοτική ταξινόμηση του κερασιού και βύσσινου. Οι ποιοτικές κατηγορίες που προβλέπονται, κατά τη γνώμη μου, δεν είναι αρκετές. Πρέπει να θεοπιστεί και μία ακόμη κατηγορία πιο πάνω από την «EXTRA», η κατηγορία «CHOICE» (εκλεκτό), με προδιαγραφές ίδιες με την κατηγορία «EXTRA» αλλά να συμπεριλαμβάνει καρπό με μέγεθος πάνω από 25 ή 26 MM. Δεν είναι δίκαιο να πωλούνται στην ίδια κατηγορία καρποί με διάμετρο 20 MM και με διάμετρο 25 MM, τη στιγμή που διαφορά διαμέτρου κατά 3 MM μας κατεβάζει την κατηγορία «EXTRA» στην κατηγορία «I». Στην Αμερική υπάρχει αυτή η ποιότητα.

Πιο οδikhμένη στην προκειμένη περίπτωση είναι η χώρα μας που το κεράσι που εξάγει, της ποικιλίας Τραγανά Εδέσσης, έχει στο μεγαλύτερο μέρος διάμετρο καρπού πάνω από 25 MM.

Η ευδεμίδα της αμπέλου και η καταπολέμησή της

(ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1984)

Το έντομο της ευδεμίδας μας απασχολεί κάθε χρόνο, γιατί είναι αιτία ζημιών στο σταφύλι τόσο άμεσων (καταστροφή ραγών) όσο και έμμεσων (ανάπτυξη του βοτρυτή). Επειδή δεν υπήρχε καμιά μελέτη στον βιολογικό κύκλο του εντόμου για την περιοχή μας, η καταπολέμιση βασιζόταν στα φαινολογικά στάδια του αμπελιού, χωρίς προειδοποίηση και χωρίς πρόγραμμα από τους παραγωγούς. Έτσι με αρκετές αβέβαιες επεμβάσεις δημιουργήθηκαν κατά καιρούς ζημιές από το σκουλήκι, από τον βοτρυτή και προπαντός από την αναγκαστική χρήση φαρμάκων άμεσου αποτελέσματος τα οποία ωστόσο δημιουργούν ένα σωρό άλλα προβλήματα (τετρανύχους, κοκκοειδή).

Η ανάγκη να δώσουμε λύση μας έκανε να εργασθούμε επάνω στην προληπτική καταπολέμηση της ευδεμίδας. Αυτή εξαρτάται από τις ενδείξεις παγίδων (SEX), την έγκαιρη ειδοποίηση και τον έγκαιρο ψεκασμό. Την όλη υπόθεση ανέλαβαν και εργάστηκαν

α) Το Γεωτεχνικό τμήμα της Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών Ναούσης για την εξεύρεση παγίδων, την τοποθέτηση και την μελέτη των ενδείξεων.

β) Ο Αμπελουργικός και ο Οινοποιητικός Συνεταιρισμός Ναούσης για την προειδοποίηση των μελών του.

γ) Οι αμπελουργοί Γιάννης Φράγκης, Νίκος Φουντής, Στέργιος Θυμιόπουλος, Τάκης Μαρκοβίτης για την καθημερινή παρακολούθηση των παγίδων επί 4 (τέσσερις) μήνες.

Οι παγίδες επειδή δεν βρίσκονταν στην Ελλάδα ήλθαν από την Γαλλία και ήταν προσφορά στην Ένωση από την εταιρία γεωργικών φαρμάκων PONAPOYΛEN στην οποία εκφράζουμε τις ευχαριστίες μας.

Εγκαταστήσαμε 5 (πέντε) παγίδες σε αντίστοιχες περιοχές:

- 1) Τρίλοφος περιοχή Καίφα αμπέλι Θυμιόπουλου Στέργιου.
- 2) Στράντζα περιοχή Ράμνισια αμπέλι Φουντή Νίκου.
- 3) Στράντζα περιοχή Καραούτσια αμπέλι Φουντή Νίκου.
- 4) Στράντζα, αμπέλι Τσάνταλη.

5) Πολλά Νερά αμπέλι Μαρκοβίτη Αφών.

Ειδική αναφορά κάνω για τους αμπελουργούς που τα ονόματά τους προανέφερα, γιατί προσφέρθηκαν ανιδιοτελώς και από την συνέπεια της δουλειάς τους εξαρτήθηκε η επιτυχία του προγράμματος.

Το έντομο της ευδεμίδας (LOBESIA BOTRANA) (Λομπέσια Μποτράνα) είναι λεπιδόπτερο με άνοιγμα πτερυγών 18—20 χιλιοστών με κεραίες μακρές και λεπτές. Τα μπροστινά πτερά έχουν χρώμα καφέ μαργαριτωρώδες με μικρές ζώνες κασταντού υπερύθρου και με τρεις χαρακτηριστικές ταινίες ελαφρώς πλάγιες.

Η προνύμφη που είναι η αιτία των ζημιών είναι κάμπια των 8—9 χιλ. στε-

Του Αντων. Χατζηβασιλειάδη γεωπόνου

νή με χρώμα πράσινο, υποκίτρινο έως πράσινο υπόφαιο με κεφαλή και θωρακική πλάκα χρώματος κιτρίνου υποκαστανού. Η κάμπια είναι πολύ ευκίνητη και μετακινείται γρήγορα όταν ενοχλείται αφήνεται να πέσει στο έδαφος κρεμασμένη από ένα μετάξινο νήμα.

ΒΙΟΛΟΓΙΑ

Η διαχείμανση γίνεται υπό μορφή χρυσαλλίδας κάτω από τους φλοιούς του πρέμνου και μέσα στις σχισμές των πασσάλων στηρίξεως.

Οι ψυχές (πεταλούδες) στην περιοχή μας για το 1984 εμφανίσθηκαν στο τρίτο δεκαήμερο του Απριλίου ενώ στην περιοχή της Θεσ/νίκης στο μέσον του πρώτου δεκαημέρου του ίδιου μήνα. Ο μεγαλύτερος αριθμός συλλήψεως αρρένων εντόμων έγινε στις 6 Μαΐου ενώ στην περιοχή Θεσ/νίκης στις 16 Απριλίου. Εντύπωση προκάλεσε ο χρόνος εμφάνισης και ο πληθυσμός των ψυχών γιατί ο καιρός του τελευταίου δεκαημέρου του Απριλίου ήταν βροχερός με χαμηλές θερμοκρασίες. Η κυ-

ρία Μ. Σαββοπούλου εντομολόγος, μας εξήγησε ότι ο χρόνος εξόδου των ψυχών εξαρτάται περισσότερο από ένα σύνολο υψηλών θερμοκρασιών.

Γενικά η πτήση αρχίζει όταν η Αμπελος έχει 3 ή 4 φύλλα (STELLWAAG 1926). Η πτήση της α' γεννεάς διήρκεσε περί τις 30—33 ημέρες.

Οι πεταλούδες παραμένουν ακίνητες κατά την ημέρα και μετακινούνται από την δύση του ηλίου μέχρι το πρωί. Μπορούν να πετούν αρκετές εκατοντάδες μέτρα και αναζητούν ξηρά μέρη. Οι πτήσεις συμβαίνουν όταν η θερμοκρασία είναι τουλάχιστον ίση προς 14 β. Κελσίου και κατώτερη των 31 β. Κελσίου (άριστον 20—27 β. Κελσίου). Η διάρκεια ζωής των ψυχών είναι μόνον 10—12 ημ. κατά μέσον όρον, αλλά οι έσοδοι κλιμακώνονται (δεν βγαίνουν όλες μαζί).

Η σύζευξη γίνεται όταν νυχτώσει και η ωτοκία αρχίζει 2—3 ημέρες αργότερα. Τα αυγά τοποθετούνται της μεν πρώτης γεννεάς στα ανθοφόρα μίστια στις κλιματίδες και τα φύλλα. Των επόμενων γενεών όμως αποκλειστικά σχεδόν στην επιφάνεια των ραγών. Κάθε θηλυκό γεννά 40—60 αυγά.

Η διάρκεια επώασης των αυγών είναι της πρώτης γεννεάς 6—9 ημέρες αναλόγως της θερμοκρασίας ενώ της δεύτερης και της τρίτης 4—6 ημέρες.

Η νεαρή κάμπια που θα βγει από το αυγό κυκλοφορεί επάνω στο φυτό επί 10—24 ώρες (α' γεννεά) και στην συνέχεια μπαίνει στο εσωτερικό ενός οφθαλμού. Οι κάμπιες της β' και γ' γεννεάς δαγκώνουν τις ράγες και τρών το εσωτερικό τους. Από τα σημεία δε των δηγμάτων (ειδικά της γ' γεννεάς) τρέχει σακχαρώδης χυμός επί του οποίου αναπτύσσονται οι μύκητες της σήψης. Σημειωτέον ότι στην γ' γεννεά οι κάμπιες μπαίνουν μέσα στον καρπό αφού μετακινηθούν μόνον ολίγα λεπτά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι παρατηρήσεις οι δικές μας ανα-

(Συνέχεια στη σελίδα 42)

Μεταχείριση του εδάφους σε ροδακινεώνα

Για την καλύτερη απόδοση ενός ροδακινεώνα, ανάλογα την ηλικία των δέντρων, μεταχειρίζαστε το έδαφος ως εξής:

α) Πρώτο έτος.

Κατεργασία του εδάφους κατά την διάρκεια της βλαστικής περιόδου με φρέζα ή δικοσθάρνα ή καλλιεργητή. Στο τμήμα του εδάφους που δεν φτάνουν τα μηχανήματα εφαρμόζουμε τάπισμα ή βοτάνισμα.

Τα φρεζαρίσματα να αποφεύγονται σε βαρύ έδαφος διότι συντελούν στην καταστροφή της υφής του εδάφους, στη μείωση της διηθητικής ικανότητας του εδάφους και στη δημιουργία αδιαπέρατου στρώματος κάτω από το οποίο εμποδίζεται η καλή ανάπτυξη των ριζών.

Εάν εφαρμοστεί συγκαλλέργεια (συνιστάται να μη γίνεται) με ετήσια φυτά θα πρέπει τα συγκαλλιεργούμενα φυτά να βρίσκονται σε απόσταση τουλάχιστο 1 μ. από τα δεντράκια και να λαμβάνονται υπόψη και οι απαιτήσεις του συγκαλλιεργούμενου φυτού.

Εάν εφαρμόσουμε χλωρή λίπανση πριν το παράχωμα της φυτικής μάζας, καλόν είναι να ρίχνουμε 25 κ)μα θειική αμμωνία για να διευκολύνουμε την μικροβιακή δραστηριότητα του εδάφους.

β) Δεύτερο έτος.

Η κατεργασία του εδάφους μεταξύ των γραμμών μπορεί να συνεχιστεί. Επί των γραμμών εάν

Του κ. Τσιπουρίδη, γεωπόνου Ινστιτ. Φυλλοβ. Δένδρων

υπάρχει ευχέρεια εργατικών χειρών εφαρμόζουμε το τάπισμα ή βοτάνισμα, διαφορετικά κάνουμε χρήση ζιζανιοκτόνων (CRAMOXONE, ROUND UP).

γ) Τρίτον και τέταρτον έτος.

Από το 3ο με 4ο έτος ανάλογα με την ανάπτυξη των δένδρων μπορούμε να αφήσουμε την αυτοφυή βλάστηση να αναπτυχθεί κατά τους φθινοπωρινούς - χειμερινούς μήνες και καταστρέφουμε τα ζιζάνια την άνοιξη με χορτοκοπτικό ή σβούρα ή καλύτερα με καταστροφέα. Επί των γραμμών εφαρμόζουμε ζιζανιοκτονία.

Εάν υπάρχει έντονο πρόβλημα προσβολής από μυκητολογικές και εντομολογικές ασθένειες (κορύνεο, Μονίλια, τετράνυχος κ. ά.) μπορεί να γίνει μετά τη πτώση των φύλλων φρεζάρισμα για να καταστραφεί το μολυσμένο φύλλωμα.

Επίσης μπορεί να εφαρμοσθεί φρεζάρισμα και όταν θέλουμε να ενσωματώσουμε βασικά λιπάσματα.

Τα φρεζαρίσματα να μη γίνονται σε βάθος μεγαλύτερο από 10 πόντους, γιατί καταστρέφονται πολύτιμες ρίζες και μπορεί να προκληθεί τροφοπενία ψευδαργύρου (Ζη).

Αντί να κάνουμε ζιζανιοκτονία στις γραμμές, μπορούμε να τοποθετήσουμε από την πρώτη χρονιά μιά λωρία από μαύρο πλαστικό καλής ποιότητας, στις σειρές των δένδρων.

Εάν έχουμε κεκλιμένο έδαφος (ημιορεινά) και υπάρχουν προβλήματα διάβρωσης μπορούμε να αφήσουμε την αυτοφυή βλάστηση ή τον σπαρμένο χλωροτάπητα και να επέμβουμε όταν χρειάζεται με χορτοκοπτικό και όχι με σβούρα ή καταστροφέα για να μη καταστραφεί η βλάστηση.

Η χρήση των ζιζανιοκτόνων σε όλη την επιφάνεια του σπασώνα βρέθηκε ότι αυξάνει σημαντικά την απόδοση, έχει όμως προς το παρόν μειωμένη εφαρμογή.

Όλα τα γνωστά ζιζανιοκτόνα έχουν μια μικρή επιζήμια επίδραση στην ανάπτυξη των δένδρων αλλά η ζημία που προκαλούν στα δένδρα είναι πολύ πιο μικρή από τη ζημία που κάνουν τα ζιζάνια.

Με την κατεργασία του εδάφους να μη καταστρέφουμε την καλή στράγγιση του σπασώνα (φράξιμο στραγγιστικών αυλάκων κλπ.) και να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγεται η διάβρωση του εδάφους.

«Γεωργικά φάρμακα που κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά»

Πριν λίγο παρό είδαν το φως της δημοσιότητας «Τα γεωρ)κά φάρμακα που κυκλοφορούν στην Ελληνική αγορά» των γεωπόνων Στέργιου Παλούκη και Χρήστου Παπαδόπουλου. Το βιβλίο αυτό μοναδικό στο είδος στην χώρα μας, έρχεται να συμπληρώσει ένα μεγάλο κενό. Είναι ένα βιβλίο πολύ χρήσιμο για όσους έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με τα γεωρ)κά φάρμακα, γεωπόνοι, χημικοί, αγρότες, συν)σημοί σ' όλες τις βαθμίδες, έμποροι γεωρ)κών φαρμάκων, αγροτικοί σύλλογοι κλπ. Επίσης Γεωρ)κές Υπηρεσίες, Ιδρύματα Γεωρ)κής Ερεύννης κλπ.

Οι συγγραφείς με επιμονή και υπομονή, με υπευθυνότητα και σοβαρότητα και με ιδιαίτερη επιμέλεια συγκέντρωσαν όλο το απαραίτητο υλικό — μια δουλειά που από την φύση της είναι πολύ δύσκολη — το επεξεργάστηκαν, το ταξινόμησαν και το παρουσίασαν κατά τρόπο άψογο. Είναι μία εργασία υπεύθυνη που φέρνει χωρίς αντίρρηση την σφραγίδα της ποιότητας.

Αναλυτικότερα το βιβλίο περιλαμβάνει:

1. Κατ' αρχήν τον «πρόλογο» την «εισαγωγή» και τον «πίνακα των περιεχομένων», που έχουν γραφεί σε δυο γλώσσες την Ελληνική και την Αγγλική. Βασικό πλεονέκτημα. Έτσι το βιβλίο

μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να αξιοποιηθεί και έξω από τον Ελλαδικό χώρο.

Την «εισαγωγή», που πληροφορείται κανείς ότι τα «γεωρ)κά

Του Οδ. Ντινόπουλου γεωπόνου

φάρμακα» τα οποία κυκλοφορούν ως εμπορικά σκευάσματα ανέρχονται σε 1345. Τα «γεωρ)κά φάρμακα έχουν καταταγεί σε δώδεκα ομάδες σκευασμάτων και κάθε ομάδα χαρακτηρίζεται από ένα σύμβολο. Στην «εισαγωγή» υπάρχει επίσης πίνακας κατατοπιστικός που δίνει τις μορφές σκευασμάτων και συγκεκριμένο σύμβολο που χαρακτηρίζει κάθε μορφή σκευάματος.

2. «Πίνακα περιεχομένων» αρκετά διαφωτιστικός και ενημερωμένος. Πληροφορεί τον αναγνώστη σε ποία σελίδα του κειμένου βρίσκονται οι διάφορες ομάδες σκευασμάτων (εντομοκτόνα μυκηνοκτόνα ακαρεοκτόνα κλπ.). Επίσης σε ποίες σελίδες ευρίσκονται τα διάφορα ευρετήρια «γεωρ)κών φαρμάκων».

Πρέπει να τονισθεί, πως ο α-

ναγνώστης πολλά έχει να ωφεληθεί, εάν μελετήσει προηγουμένως με ιδιαίτερη προσοχή την «εισαγωγή» και τον «πίνακα των περιεχομένων». Έτσι θα αξιοποιήσει καλύτερα και ευκολότερα την ύλη» του βιβλίου.

3. Τον «κατάλογο γεωρ)κών φαρμάκων Α». Περιλαμβάνει αρκετούς πίνακες των δώδεκα ομάδων σκευασμάτων. Συγκεκριμένα:

1η Εντομοκτόνα απλά, μείγματα σελ. 3 και 15

2η ακαρεοκτόνα απλά, μείγματα σελ. 17 και 18

3η μυκητοκτόνα απλά, μείγματα σελ. 19 και 28

4η νηματωδοκτόνα - εντομοκτόνα μυκητοκτόνα εδάφους απλά, μείγματα σελ. 33 και 34

5η σκευάσματα συνδυασμών σελ. 35

6η εντομοελκυστικά σελ. 37

7η τρωκτοκτόνα σελ. 38

8η κοκλιολεηματοκτόνα σελ. 39

9η ζιζανιοκτόνα απλά, μείγματα σελ. 40 και 47

10η φυτορρυθμιστικές ουσίες απλές, μείγματα σελ. 51 και 53

11η προσθετικά σκευάσματα απλά, μείγματα σελ. 54 και 56

12η ιχθυοστοιχεία απλά, μείγματα σελ. 57 και 58.

Κάθε πίνακας περιλαμβάνει επτά στήλες. Η πρώτη στήλη μας πληροφορεί το «κοινό όνομα» του σκευάσματος, η δεύτερη το «εμπορικό όνομα», η τρίτη την ποσότητα της δραστικής ουσίας επί τοις %, η τετάρτη την μορφή του σκευάσματος, η πέμπτη την παρασκευάστρια Εταιρεία, η έκτη την αντιπρόσωπο Ελληνική Εταιρεία και η έβδομη τον αριθμό κυκλοφορίας στην χώρα μας.

Ο «πίνακας» δίνει απαντήσεις σε πολλές απορίες. Έτσι πληροφορείται ο αναγνώστης ότι το νέο φάρμακο έχει πολλά ονόματα. Δύο παραδείγματα: α) το CARBARYL (Καρμπαραλ σελ. 4 και 5 του βιβλίου) κυκλοφορεί με 29 διαφορετικά ονόματα. β) το MALATHION (μαλαθείου) κυκλοφορεί με 46 διαφορετικά ονόματα (σελ. 10—11).

4. Τον «κατάλογο γεω(κ)ών φαρμάκων Β'». Περιλαμβάνει όλες τις Εμπορικές Εταιρείες γεω(κ)ών Φαρμάκων και τα είδη γεω(κ)ών φαρμάκων που πωλούν στην χώρα μας. Ο κατάλογος έχει συνταχθεί κατ' αλφαβητική σειρά. (σελ. 93).

5. Το «παράρτημα Ι». Περιλαμβάνει νόμους, υπουργικές αποφάσεις που ρυθμίζουν την κυκλοφορία και την χρήση των γεω(κ)ών φαρμάκων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι διάφοροι πίνακες που κατατάσσουν τα φάρμακα α) σύμφωνα με την τοξικότητα (σελ. 99) β) ανάλογα με τον βαθμό μελισσοτοξικότητας (σελ. 117) και γ) με το LD 50 της δραστικής ουσίας του φαρμάκου (σελ. 127) κλπ.

6. Το «παρ(α)μα ΙΙ» (σελ. 127). Περιλαμβάνει Υπηρεσίες και Ιδρύματα που ασχολούνται γενικά με τα γεωργ. φάρμακα (έλεγχος, έγκριση κυκλοφορίας

κλπ.).

7. Ευρετήριο γεω(κ)ών φαρμάκων με βάση το «κοινό όνομα» (σελ. 138).

8. Ευρετήριο γεω(κ)ών φαρμάκων με βάση το «εμπορικό όνομα» (σελ. 146).

9. Ευρετήριο Εταιρειών γεω(κ)ών φαρμάκων (σελ. 165).

Τα γεωργικά φάρμακα, χωρίς αντίρρηση, είναι το κυριότερο μέσο που διαθέτει ο καλλιεργητής για να αγωνιστεί εναντίον των εχθρών και των ασθενειών που επηρεάζονται την παραγωγή του. Έτσι κάθε πληροφορία γύρω από την «ταυτότητα» του κάθε γεω(κ)ού φαρμάκου, βοηθάει πολύ τον κάθε υπεύθυνο καλλιεργητή ή ερευνητή, ή πωλητή φαρ

μάκων πρώτον στην αξιολόγησή του, λαμβάνοντας υπόψη την δραστική ουσία, το ποσοστό της δραστικής ουσίας, τον διαλύτη την μορφή του σκευάσματος κ.λ. π., σε συνάρτηση με την τιμή πώλησής του φαρμάκου και δεύτερο περιορίζει την σύγχυση που προέρχεται εξαιτίας των πολλών ονομάτων που έχει κάθε φάρμακο αν και περιέχει την ίδια δραστική ουσία.

Το αναφερόμενο βιβλίο είναι χρήσιμος και πολύτιμος βοηθός του κάθε καλλιεργητή. Είναι ένας απαραίτητος σύντροφός του. Λύνει πάρα πολλές απορίες. Γι' αυτό επιβάλλεται να μπει σε κάθε αγροτικό σπίτι και σε κάθε αγροτική βιβλιοθήκη.

2. Το ασβέστιο

Το ασβέστιο παίζει πρωταρχικό ρόλο στη θρέψη των φυτών. Ρυθμίζει τον μεταβολισμό των διαφόρων ουσιών μέσα στους καρπούς. Όταν το ασβέστιο βρίσκεται σε ικανοποιητική ποσότητα στο κύτταρο, ευνοεί την σύνθεση του νουκλεϊκού οξέως και των πρωτεϊνών. Το ασβέστιο όπως και ο φωσφόρος είναι από τα κυριότερα δομικά υλικά των κυττάρων. Υπό την μορφή πεκτινικού ασβεστίου αποτελεί βασικό στοιχείο των κυτταρικών τοιχωμάτων και συντελεί αποφασιστικά στην εναλλαγή και μετακίνηση των ουσιών από την μία πλευρά προς την άλλη των κυτταρικών τοιχωμάτων. Εάν το ασβέστιο αντικατασταθεί από άλλο στοιχείο, λόγου χάρη από το κάλιο ή το μαγνήσιο η λειτουργικότητα των κυτταρικών τοιχωμάτων μειώνεται ουσιαστικά. Η έλλειψη του ασβεστίου οπωσδήποτε συντελεί αποφασιστικά στην αποδιοργάνωση των κυττάρων. Η ικανοποιη-

τική παρουσία του ασβεστίου όπως και του φωσφόρου στα μήλα επιβραδύνει την αναπνοή και έτσι συντελεί στην μακροβιότητα του καρπού. Αντίθετα εάν η ποσότητα ασβεστίου στα μήλα είναι χαμηλή τα φαινόμενα της αναπνοής επιταχύνονται. Βρέθηκε από πειράματα στο εξωτερικό τα εξής: α) Όταν το ασβέστιο στα μήλα υπερβεί τα 110 ppm (μέρη στο εκατομμύριο) η αναπνοή του καρπού εξελίσσεται κανονικά και εξασφαλίζεται μακροχρόνια συντήρηση. β) Εάν το ασβέστιο βρίσκεται σε ποσοστό 90 ppm και κάτω ο καρπός αναπνέει εντονότερα και το μήλο παρουσιάζει στη σάρκα μία εσωτερική όρφνωση (καφέτισμα γύρω στο χώρο των σπερμίων). Η έλλειψη ασβεστίου στα μήλα εκδηλώνεται με τη φυσιολογική πάθηση μπότερ πίτ (πικρή κηλίδωση).

Το ασβέστιο είναι ένα δυσκίνητο στοιχείο. Αντιμετωπίζει μύ-

ριες δυσκολίες και πολλές περιπέτειες για να μπορέσει να ξεπεράσει όλα τα εμπόδια ώσπου να φθάσει στους καρπούς. Δυσκολίες στο έδαφος όσον αφορά την απορρόφησή του. Δυσκολίες κατά την μετακίνηση και μετατόπισή του, μέσα στο φυτό στις αγγιώδεις δεσμίδες, δυσκολίες από τον ανταγωνισμό των νεαρών και ζωντανών φύλλων τα οποία παρεμποδίζουν την μετακίνηση του προς τους καρπούς.

Αναλυτικότερα! Στο έδαφος, ανάλογα με την φυσικοχημική σύσταση, την δομή του εδάφους, την υγρασία κλπ. το ασβέστιο υφίσταται ισχυρότατο ανταγωνισμό από όλα τα στοιχεία. Η προσρόφηση από τα ριζικά τριχίδια των ριζών παρεμποδίζεται από το κάλιο και το μαγνήσιο. Υπάρχει μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ ασβεστίου και καλίου, όπως επίσης και μεταξύ ασβεστίου και μαγνησίου. Όταν η ποσότητα καλίου στο έδαφος είναι υψηλή, παρατηρείται μικρότερη ποσότητα ασβεστίου στα φύλλα και στον καρπό. Το ίδιο ισχύει και με το μαγνήσιο, αλλά σε μικρότερο βαθμό.

Το βόριο ευνοεί την κινητικότητα του ασβεστίου στο φυτό και την συγκέντρωσή του, μέσα στα μήλα.

Κατά το θέρος όπου επικρατούν συνθήκες ξηρασίας μεγάλες, το ασβέστιο δεν προσροφάται εύκολα, ούτε μετακινείται εύκολα και μέσα στο φυτό. Τα μήλα υποφέρουν από έλλειψη ασβεστίου (εμφάνιση της πικρής κηλίδωσης κλπ.).

Η απορρόφηση του ασβεστίου φαίνεται να συνδυάζεται με την κυκλοφορία του νερού στο φυτό. Οι διάφοροι ερευνητές στο εξωτερικό επισήμαναν το εξής γεγονός. Όταν στο άζωτο βρίσκεται υπό αμμονιακή μορφή εξασκεί μία καταπίεση δραστηκή στο ισ-

θέςτιο και παρεμποδίζει την συσώρευση (συγκέντρωση) του ασβεστίου μέσα στους καρπούς. Ακόμα κι' αν το αμμονιακό άζωτο αντιπροσωπεύει το έβδομο του συνολικού διαθέσιμου αζώτου, αυτό αρκεί για να παρεμποδίσει την απορρόφηση του ασβεστίου και την μετακίνηση - μετανάστευση προς τους καρπούς. Το νιτρικό άζωτο και η ουσία δεν επηρεάζουν ευθέως την απορρόφηση του ασβεστίου. Επίσης δεν πρέπει να ξεχνούμε και το γεγονός ότι πλούσια αζωτούχος λίπανση ανεξάρτητα υπό ποία μορφή αζωτούχου λιπάσματος δίδεται, ευνοεί την βλάστηση (ανάπτυξη ζωντανών βλαστών και φυλλώματος). Στην περίπτωση αυτή ο ανταγωνισμός μεταξύ φύλλων και καρπών για την κατάκτηση του ασβεστίου αποβαίνει σε βάρος των καρπών.

Στο εσωτερικό του φυτού το ασβέστιο είναι λίγο κινητό και γρήγορα μπλοκάρεται υπό μορφή λίγο διαλυτή.

Από αναλύσεις - που έχουν γίνει στη Μεγάλη Βρετανία διαπιστώθηκε ότι σ' ένα δέντρο ηλικί-

ας 35 ετών περιέχει στα ξυλώδη μέρη αυτού (κορμός, βραχίονες κλάδων ξυλοποιημένοι) 2,54 κιλά ασβέστιο που είναι σαφώς πολύ περισσότερο από το άζωτο, κάλι φωσφόρο και μαγνήσιο όλα μαζί αθροιζόμενα των οποίων η ποσότητα υπολογίζεται σε 2,17 κιλά.

Η συσώρευση του ασβεστίου στα φύλλα πραγματοποιείται κατά την περίοδο που παρατηρείται έντονη βλάστηση. Το ασβέστιο μεταφέρεται κυρίως προς τα νεαρά φύλλα στα άκρα των βλαστών. Αυτά τα νεαρά φύλλα, όσα βρίσκονται σε ανάπτυξη, έχουν την ικανότητα να ελκύουν το ασβέστιο. Όσον αφορά τους νεοσχηματιζόμενους καρπούς έχουν κι' αυτοί την ικανότητα να συσυρρεύουν το ασβέστιο τις πρώτες εβδομάδες σ' οποίες ακολουθούν την καρπόδεση (περίοδος που ανταποκρίνεται χοντρικά με τον πολλαπλασιασμό των κυττάρων του καρπού). Στη συνέχεια όσο μεγαλώνει και διογκώνεται ο καρπός τόσο η συγκέντρωση του ασβεστίου μέσα στη μάζα του καρπού μικραίνει.

3. Τροφопενία ασβεστίου-Μπίτερ-Πιτ

Η έλλειψη ασβεστίου εκδηλώνεται κυρίως στα μήλα. Σε προχωρημένη τροφопενία, συμπτώματα ελλείψεως ασβεστίου εκδηλώνονται και στα φύλλα τα οποία κουλουριάζονται και δίνουν την μορφή όπως ένα ευνηθισμένο ουλούκι. Εμφανίζονται μία χλώρωση συγχρόνως και στα νεύρα και στους μεσονεύριους χώρους. Τα πύο νεαρά φύλλα τα κορυφαία της βλάστησης παρουσιάζουν την μεγαλύτερη προσβολή και είναι πύο κίτρινα. Υπάρχουν, σε αρκετές περιπτώσεις, στην άνω επιφάνεια των φύλλων κηλίδες ή φλύκταινες.

Τα συμπτώματα επί των καρπών είναι πύο σοβαρά. Είναι δε πύο έντονα στις περιπτώσεις όπου τα δέντρα έχουν δεχθεί ισχυρές αζωτούχες λιπάνσεις.

Η έλλειψη ασβεστίου επιδρά δυσμενώς στην συμπεριφορά των καρπών κατά την συντήρηση και εκδηλώνεται.

α) Με μία συντόμευση της ζωής των καρπών (έντονη αναπνοή).

β) Με μία τάση στην αλλοίωση και όρφνωση της σάρκας του καρπού. (Τα κυτταρικά τοιχώματα καθίστανται πύο εύθραυστα).

γ) Με μία ευαισθησία στην αύ-

ξηση της εμφάνισης της πικρής κηλίδωσης (BITTER PIT — μπίτερ Πίτ)! Κηλίδες φελλώδεις καθιζάνουσες στην επιφάνεια του καρπού, προπαντός γύρω στον χώρο που βρίσκεται ο κάλυκας του καρπού (μάτι). Αυτές οι κηλίδες εμφανίζονται μετά την συγκομιδή, κατά την διάρκεια της συντήρησης.

δ) Με μία ευαισθησία στην εμφάνιση των φελλωδών κηλίδων CORK SPOT (κορκ σποτ), σαν μπιλίτσες, κόμπι στο εσωτερικό της σάρκας του καρπού. Τα συμπτώματα αυτά εμφανίζονται όταν οι καρποί βρίσκονται ακόμα στο δέντρο.

Η τροφοπενία ασβεστίου σε πά

ρα πολλές περιπτώσεις συγχέεται με την τροφοπενία Βορίου. (Δες Νιάουστα τεύχος 23 1983 Βόριο σελ. 82). Πρέπει να τονισθεί ότι η πικρή κηλίδωση (Μπίτερ Πίτ) εκδηλώνεται και σε εδάφη αλκαλικά (ΡΗ άνω από 7) όπου υπάρχει ασβέστιο, και φυσικά σε εδάφη όξινα (ΡΗ κάτω από 7) όπου δεν υπάρχει ασβέστιο.

Η ανάλυση του εδάφους πρέπει να συνδυασθεί με την ανάλυση των φύλλων (φυλλοδιαγνωστική) και την ανάλυση των καρπών. Σε πάρα πολλές περιπτώσεις, οι αναλύσεις του εδάφους και των φύλλων έδειξαν περίσσεια ασβεστίου ενώ οι καρποί πα-

ρουσίαζαν έλλειψη ασβεστίου.

Η εκδήλωση της πικρής κηλίδωσης εξαρτάται από την συγκέντρωση του ασβεστίου στην επιδερμίδα του μήλου και την σάρκα. Από πειράματα που έγιναν στο εξωτερικό βρέθηκε ότι μία συγκέντρωση τουλάχιστο 750 — 800 ppm (μέρη στο εκατομμύριο) στην φλούδα των μήλων παρεμποδίζει την εμφάνιση της πικρής κηλίδωσης (Μπίτερ Πίτ). Επίσης μία συγκέντρωση στο εσωτερικό της σάρκας περισσότερο από 4 χιλιοστά του γραμμαρίου, σε 100 γραμμάρια φρέσκου μήλου εξασφαλίζει μία προστασία στην εμφάνιση των φυσιολογικών ανωμαλιών.

4. Θεραπεία τροφοπενίας ασβεστίου

Η απορρόφηση και η μετακίνηση του ασβεστίου καθώς και η συσώρευση μέσα στους καρπούς εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως είναι η ξηρασία και ο προκαλούμενος ανταγωνισμός προερχόμενος από τα θρεπτικά στοιχεία κάλιο μαγνήσιο και το αμμωνιακό άζωτο, έναντι του ασβεστίου.

Η υγρασία του εδάφους πρέπει να είναι αρκετή για να ευνοήσει την απορρόφηση του ασβεστίου από τις ρίζες και μάλιστα στην περίοδο της μετακίνησης - μετανώστευσης του ασβεστίου στους καρπούς (Μάιος - Ιούνιος).

Η ξηρασία γενικώς συντελεί στην μείωση της περιεκτικότητας του καρπού σε ασβέστιο. Ομοίως η υπερβολική υγρασία η οποία ευνοεί την κινητικότητα του καλίου μπλοκάρει παράλληλα και την απορρόφηση του ασβεστίου.

Οποιοδήποτε επιβάλλεται να υπάρχει μία ισορροπία ανάμεσα στα θρεπτικά στοιχεία. Η καλλι-

ούχος λίπανση πρέπει να διατηρείται σ' ένα «σωστό επίπεδο» για να επιτευχθεί μία σμαλή και κανονική θρέψη των δέντρων.

Οι υπερβολικές αζωτούχες λιπάνσεις γενικώς έχουν ένα αποτέλεσμα «καταπρεστικό» στην απορρόφηση του ασβεστίου. Εφόσον η αμμωνιακή μορφή αζώτου δημιουργεί προβλήματα σε συγκεκρωμένους σπρωγώνες Λιπαίνουμε κατ' ανάγκη με ασβεστούχο νιτρική ή με ουρία. Μία εδαφολογική εξέταση θα έδινε μία κατεύθυνση για την εφαρμογή της μορφής και του χρόνου της αζωτούχου Λιπάνσεως.

Σε εδάφη που έχουμε ΡΗ κάτω από 7 (ορεινά, ελαφρά αμώδη) όπου η απουσία του ασβεστίου είναι διαπιστωμένη, συνιστάται η ασβέστωση του εδάφους πριν την εγκατάσταση του σπρωγού. Ανάλογα με την περίπτωση και ύστερα από την ανάλυση του εδάφους χρησιμοποιούμε κάποιο ασβεστώδες υλικό, κάπου 400 — 600 κιλά το στρέμμα. Αυ-

τή η ποσότητα ανεβάζει το ΡΗ κατά μία μονάδα. Η ασβέστωση μπορεί να γίνει κα' στον σπρωγό να ανά 2 - 3 χρόνια ανάλογα με την περίπτωση. Σε τέτοια εδάφη χρησιμοποιείται ενωρίς την Άνοιξη η ασβεστούχος νιτρική αμμωνία.

Η μετακίνηση του ασβεστίου προς τους καρπούς πραγματοποιείται σε μία περίοδο πολύ σύντομη (4 - 6 εβδομάδες μετά την καρπώδεση). Είναι αυτονόητο ότι πρέπει να συγκεντρωθεί αρκετή ποσότητα ασβεστίου στους καρπούς για να εξασφαλισθεί μία καλή συντήρηση. Αν αυτό δεν έχει συμβεί είμαστε υποχρεωμένοι να επέμβουμε με διαφυλλικές λιπάνσεις ασβεστίου. Πρακτικώς χρησιμοποιούμε το χλωριούχο ασβέστιο και σε δόση περίπου 500 γραμ. σε 100 κιλά νερό. Το χλωριούχο ασβέστιο είναι λιγότερο τοξικό και περισσότερο αποτελεσματικό από το νιτρικό ασβέστιο. Ανάλογα με την περίπτωση διενεργούνται περίπου 4 ψεκασμοί.

Ο πρώτος πραγματοποιείται 6 εβδομάδες μετά την καρπόδεση και ο τελευταίος τον Σεπτέμβριο. Είναι απαραίτητο το ψεκαστικό υλικό να έρχεται σε άμεση επαφή με τους καρπούς, διότι από τους καρπούς περιμένουμε την άμεση απορρόφηση του ασβεστίου.

Πρέπει να αποφεύγεται ο ψεκασμός όταν η θερμοκρασία είναι άνω από 25°C. Το χλωριούχο ασβέστιο συνδυάζεται με τα περισσότερα μυκητοκτόνα και εντομοκτόνα υπό τον όρο να χρησιμοποιηθούν υπό μορφή βρέξιμης σκόνης. Στη Μεγάλη Βρετανία προκειμένου να μειώσουν ακόμα

περισσότερο την φυτοτοξικότητα του χλωριούχου ασβεστίου συνηθίζεται να το αναμειγνύουν με το Κάπταν.

Σημείωση: Δες σχετικά άρθρα Νιάουσας: 1) Κοροξενίδη Νίκου - Παπαδοπούλου Νίνα - Ανδρουλάκη «Οδηγίες για την ασβέστωση των δέντρων εδαφών» τεύχος 20—21 Σεπτέμβριος 1982 σελίδα 142 — 143. 2) Σακελλαρίου Γεωργ. «Θεραπεία της φυσιολογικής πάθησης BITTER PIT (πικρή κηλίδωση) των μήλων με ασβεστούλη» τεύχος 29 Δεκέμβριος 1984 σελ. 170. 3) Ντινόπουλου Οδ. «Το Μπιτερ πικ των μήλων (πικρή κηλίδωση)» τεύχος 11 Απριλίου 1980 σελ. 74 και 4) Ντινόπουλου Οδ. τεύχος 23 Απριλίου 1983 σελ. 78 — 79).

τικός δεν μας έδωσε καμία πληροφορία. Όλα τα δέντρα του πειραματικού (μάρτυρες και μη) δεν είχαν καμία προσβολή. Επομένως κανένα εντομοκτόνο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί πρώτο ή δεύτερο ή τελευταίο. Γενικώς το έτος 1984 δεν ήταν ευνοϊκό για τον πολλαπλασιασμό των φυλλορρυκτών. Αντίθετα το έτος 1983 ήταν έτος των φυλλορρυκτών.

β) Όσο αφορά την ψύλλα, εντυπωσιακά αποτελέσματα έδωσε το εντομοκτόνο Σάϊμπολνι (CYBOLT) μία πυρεθρίνη της δεύτερης γενεάς. Όσες αχλαδιές ψεκάστηκαν με το Σάϊμπολνι δεν είχαν προσβολή ή εάν είχαν ήταν ασήμαντη. Αντίθετα, οι σειρές αχλαδιάς του πειραματικού που ψεκάστηκαν με άλλα εντομοκτόνα παρουσίαζαν αξιόλογες προσβολές που ο βαθμός κυμαίνονταν ανάλογα με το είδος του εντομοκτόνου.

γ) Αν δε ληφθεί υπόψη ότι οι ημερομηνίες ψεκασμού επελέγησαν σύμφωνα με το πρόγραμμα της καταπολέμησης της καρποκάψας της μηλιάς που εφαρμόζει το Ι.Φ.Δ. και όχι σύμφωνα με την βιολογία της ψύλλας η πληροφορία αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία. Διότι δεν έχουν προστεθεί επί πλέον ψεκασμοί για την καταπολέμηση της ψύλλας. Αυτά συνέβησαν στο πείραμα του Ι.Φ.Δ. το έτος 1984. Οποιοδήποτε σε άλλους αχλαδεώνες που επικρατούν άλλες συνθήκες ίσως να απαιτηθούν ένα ή δύο ψεκασμοί επί πλέον.

— Δεν χωρεί καμία αμφιβολία ότι η καταπολέμηση της ψύλλας πρέπει να στηρίζεται σε ετήσια βάση, χρησιμοποιώντας τα ανάλογα φάρμακα για κάθε εποχή. Περισσότερες λεπτομέρειες δες «Νιόουστα» 17ον τεύχος σελίδα 170, 19ον τεύχος σελ. 82 και 27ον τεύχος σελίδα 83).

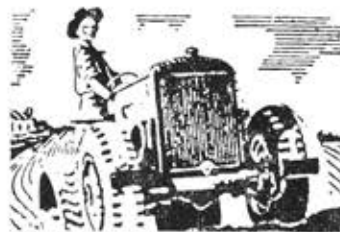
5. Καταπολέμηση της ψύλλας της αχλαδιάς

Για την ψύλλα της αχλαδιάς μιλήσαμε πολλές φορές και μάλιστα πρόσφατα. (τεύχος 27ον Ιούνιος 1984). Αν επανερχόμαστε τόσο ενωρίς, το κάνουμε για να πληροφορήσουμε τον αχλαδοκαλλιεργητή ότι υπάρχουν καινούργια στοιχεία στην καταπολέμηση της ψύλλας. Αξίζει ο κόπος να γραφεί η ιστορία της υποθέσεως. Πως μία πειραματική δοκιμή που σχεδιάστηκε για την καταπολέμηση άλλων εντόμων, οδήγησε στην ευχάριστη διαπίστωση της καταπολέμησης της ψύλλας. Συγκεκριμένα, πέρυσι τα δύο συνεργαζόμενα ιδρύματα Ερεύνης. Το Ινστιτούτο Προστασίας φυτών Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων Ναούσης εγκατέστησαν το 1984 ένα πειραματικό στο κεντρικό αγρόκτημα του Ι.Φ.Δ. με αντικειμενικό σκοπό την αξιολόγηση νέων εντομοκτόνων καταπολέμησης των δύο φυλλορρυκτών. α) της Λιθοκολλέτιδας Κορυφολιέλλα (άσπρη νάρκη) LITHOCOLLE-

TIS CORYFOLIELLA που προσβάλλει τα φύλλα της αχλαδιάς, μηλιάς και κυδωνιάς και β) της λιθοκολλέτιδας Μπλάν Καρντέλλα (L. BLANCARDELLA) που προσβάλλει τα φύλλα της μηλιάς. Το πρόγραμμα των ψεκασμών εφαρμόστηκε κανονικά στις καθορισμένες ημερομηνίες, αποβλέποντας την ταυτόχρονη καταπολέμηση της καρποκάψας της μηλιάς και των δύο αναφερομένων φυλλορρυκτών.

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τον αναφερόμενο πειραματικό είναι τα εξής:

α) Όσον αφορά τους φυλλορρυκτές, ο αναφερόμενος πειραμα

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΤΖΕΝΤΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

✧ Η μικτή χορωδία του Ωδείου κι η Λαϊκή Ορχήστρα Νάουσας σε κοινή συναυλία που έδωσαν, υπό την διεύθυνση του μαέστρου κ. Ηλία Μόρα, στο Δημοτικό Θέατρο Νάουσας 12 και 13 του μηνός, ερμήνευσαν τραγούδια γνωστών Ελλήνων συνθετών.

✧ Ρεσιτάλ κιθάρας, από τον διεθνούς φήμης Έλληνα καθηγητή των Ωδείων Αθηνών και Θεσ/νίκης, Κώστα Κοτσιώλη, δόθηκε στις 16 του μηνός στην Εστία Μουσών.

✧ Η θεατρική ομάδα των Λυκείων της πόλης μας στις 19 του μηνός στο Δημοτικό Θέατρο Νάουσας, σε μια μόνο παράσταση, επανέλαβε το έργο του Στάνισλαβ Στρατιέβ: «Το Σακάκι που βελάζει».

✧ Έκθεση ζωγραφικής της Ελένης Ανδρονικίδου, πραγματοποιήθηκε από τις 23—31 Ιανουαρίου στον Παρνασσό.

✧ Διάλεξη - συζήτηση πραγματοποιήθηκε στις 25 του μηνός στο Π.Κ.Ν. με θέμα: «Η γλώσσα κι η προβληματική της». Την εκδήλωση οργάνωσε ο Εκπαιδευτικός Όμιλος και ομιλητής ή-

Σύντομη καταγραφή των κυριότερων γεγονότων του διμήνου που πέρασε

Επιμέλεια Δημ. Σουλίδη

ταν ο Σύμβουλος Μόσης Εκπαίδευσης κ. Χρήστος Τσολάκης.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

✧ Το τμήμα θεάτρου του Π.Κ.Ν. στα πλαίσια των πολιτιστικών ανταλλαγών που καθιέρωσε, παρουσίασε στις 2 του μηνός στο Δ.Θ.Ν. τον Θεατρικό Όμιλο Κορίνθου σε θεατρική παράσταση, με το έργο του Κορίνθιου συγγραφέα Βασίλη Κωστόρα: «Με αριθμό πρωτοκόλλου».

✧ Το «Υπερθέαμα της Πράγας», ένα από τα φημισμένα καλλιτεχνικά συγκροτήματα του είδους του, έδωσε στο Δ.Θ. της πόλης μας, στις 8 του μηνός δύο παραστάσεις και σημείωσε εξαιρετική επιτυχία.

✧ Στην αίθουσα εκθέσεων του Π.

Κ.Ν. έγιναν τον Φεβρουάριο: α) από 10—19 του μηνός έκθεση ζωγραφικής του Νικόλαου Μπλιότκα και β) από 20—28 του μηνός έκθεση φωτογραφίας του Αργύρη Δημητράκη.

✧ Τέλος όρχισε να λειτουργεί στην Εστία Μουσών μουσική δανειστική βιβλιοθήκη. Η βιβλιοθήκη είναι ανοιχτή για το κοινό κάθε Τρίτη και Πέμπτη από 6.00—8.00 μ.μ. και κάθε Σάββατο από 10.30—12.30 π.μ.

Ευχαριστήριο

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Αποφοίτων Ναούσης ευχαριστεί θερμά την Έλλη Καζατζή για την δωρεά 2.000 δρχ. προς τον Σύλλογο εις μνήμην του συζύγου της Αριστοτέλη Καζαντζή.

(Συνέχεια από την σελίδα 35)

φέρονται στην χρονιά του 1984 και σε ωρισμένα στοιχεία παρατηρήσεων του 1983 (κυρίως όσον αφορά τους ψεκασμούς) και συνοψίζονται στα εξής:

α) Η εμφάνιση της πτήσης των ψυχών της α' γεννεάς έχει σχέση με τις θερμοκρασίες και την τοποθεσία. Θεσ/νίκη αρχές Απριλίου έναρξη πτήσης 16/4 μέγιστο πτήσεων. Νάουσα τέλος Απριλίου έναρξη πτήσης 6/5 μέγιστο πτήσεων.

β) Το έντομο παρουσίασε τρεις γεννεές πλήρεις. Ένα περιορισμένο πέταγμα στα μέσα και τέλος του Σεπτεμβρίου πέρα από το φυσιολογικό τέλος της γ' γεννεάς (περίπου στο μέσον του πρώτου δεκαημέρου του Σεπτεμβρίου), όπως να ωφείλεται σε τέταρτη γεννεά λόγω θερμού φθινοπώρου ή και

το πιθανότερο σε άτομα της τρίτης γεννεάς που είχαν καθυστερήσει.

γ) Η διάρκεια των πτήσεων κάθε γεννεάς φθάνει τις 30—35 ημ. περίπου.

δ) Το πληθυσμιακό μέτρο κάθε γεννεάς εξαρτάται από την σωστή καταπολέμηση της προηγούμενης.

ε) Η προληπτική καταπολέμηση είναι αναγκαία σε κάθε γεννεά σύμφωνα με τις ενδείξεις των παγίδων, την έγκαιρη ενημέρωση και την συνολική επέμβαση.

στ) Το παραθείο μεθύλ 40% (δόση 1—1,2 λίτρο ανά τόννο) έδωσε πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα στους

προληπτικούς ψεκασμούς με δύο διαδοχικές επεμβάσεις για κάθε γενεά ανά 12—14 μέρες και με την διευκρίνιση ότι ο ψεκασμός πρέπει να γίνεται σε δροσερή ώρα, ειδικότερα δε στις επεμβάσεις της δεύτερης και τρίτης γεννεάς.

ζ) Όταν η κόμπια βρίσκεται μέσα σε κλειστό τσαμπί (γ' γενεά, κατασταλτικός ψεκασμός) στην περίπτωση αυτή όλα τα εντομοκτόνα έχουν περιορισμένη δράση στην καταπολέμηση της. Η αδυναμία αυτή οφείλεται στο ότι δεν μπορεί το φάρμακο να έρθει σε επαφή με την κόμπια. (Δεν ισχύει το ίδιο για τον προληπτικό ψεκασμό)

Η ευδεμίδα της αμπέλου

Κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο

Ένα βιβλίο κατατοπιστικό επιστημονικό με χρωματιστές εικόνες

Τι είναι τὰ κοκκοειδή (ψώρες) καὶ πῶς καταπολεμούνται

Δὲν πρέπει νὰ λείψει ἀπὸ κανένα ἀγροτικό σπίτι

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορείτε νὰ τὸ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα

τοῦ Ἀγροτικοῦ Συλλόγου Ναούσης

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 1000 ΔΡΑΧΜΕΣ

Μόλις κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο μοναδικό στο είδος του

«ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ»

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

- Τι περιέχει κάθε «φάρμακο» και πως ταξινομούνται
- Πίνακες κατατοπιστικοί χρήσιμοι και διαφωτιστικοί
- Ένα βιβλίο απαραίτητο για κάθε αγροτική βιβλιοθήκη

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ 600 Δραχμές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ»

1. ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

2. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΛΗΣ - Ο ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ
ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

Του Τάκη Μπάιτον

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ

ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ